

Tēvijas Sargs

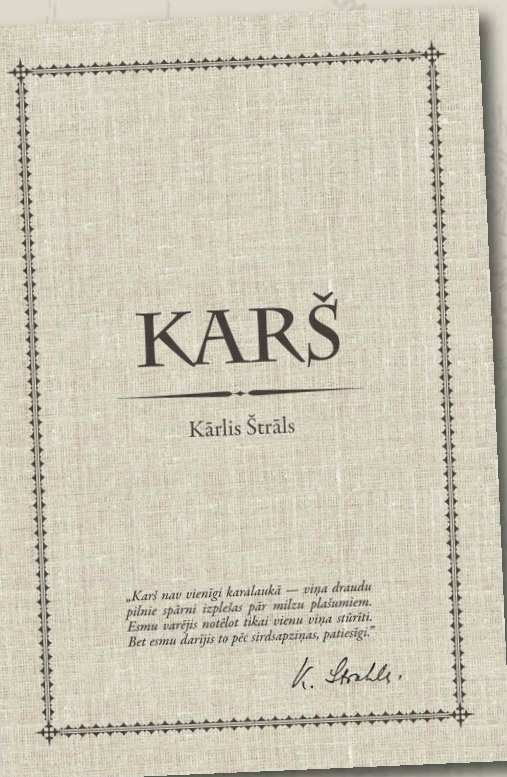
MILITĀRAIS ŽURNĀLS

2016

Janvāris (1)

Cena €0,85

«Kārļa Štrāla romāns starp iznākušajiem ļoti daudziem kara laika romāniem latviešu literatūrā ir pilnīgākais un aptverošākais. Galvenā viņa atšķirība no tiem ir tā, ka viņš tiešām ir romāns par karu, par īsto karu, kur kaujas, šauj, kur šrapneli un granātas plīst virs galvām, kur par vēstījuma varoņiem ir īsti karotāji, nevis kaut kādi aizmugures savas ādas glābēji. Jau kā tāds viņš ieņem izņēmuma stāvokli mūsu literatūrā un ir vienīgais šai žanrā.» Tā par šo darbu raksta Jānis Veselis savā apcerē «Karš. K. Štrāla romāns» /Latvijas Sargs/ 1922. Nr. 149.

Tobrīd vēl nav iznākusi romāna otrā daļa un tikai iecerē ir trešā daļa, kura pirmoreiz grāmatas izdevumā ir lasāma vien tagad — 100 gadus pēc romāna aprakstītajiem notikumiem, kad, atzīmējot rakstnieka, dzejnieka un tulkotāja, Triju Zvaigžņu ordeņa kavaliera Kārļa Štrāla 135. jubileju, kļājā nāk romāna visas trīs daļas vienkopus ar tēlainiem rakstnieka brāļa gleznotāja Aleksandra Štrāla zīmējumiem.

Romānā «Karš» autors apraksta paša pieredzēto frontē, ciņu neprātu, kara bezjēdzību un šausmas, kādas tās redz arī paši karotāji. Romāns ir kā literārs dokuments par Pirmā pasaules kara 1914. un 1915. gadu, jo tā tēlojumā atainoti patiesi notikumi un reāli personāži. Galvenais varonis — jauns literāts, kas kā virsnieks dodas uz fronti, atstājot Latvijā tuvas draugus māksliniekus un savu ģimeni. Spilgta un plaša ir romānā tēloto personāžu galerija — Rīgas mākslinieku sabiedrība, mīlamas un mīlošas sievietes, krievu armijas virsnieki, ierindas karotāji, frontes un aizmugures ārsti

un māsas, Pēterburga un Maskava kara dienās, arī Nikolajs II uz mirkli nostājas lasītāja acu priekšā. Laikmeta elpa, cilvēku tikumi un netikumi, galvenā varoņa domu un jūtu ceļš — tajā mūs ved Kārlis Štrāls.

Par romāna ieceri un tapšanas gaitu tā autors teicis: «Pēc kara beigām biju visdažādāko pārdomu, gan frontes, gan aizmugures novērojumu, pieredzējumu un pārdzīvojumu piešūcies, ja tā var teikt, kā bite raibā ziedu laukā. (..) Metot skatu atpakaļ uz pārdzīvotā laika notikumiem un ļaudīm, aizvien noteiktāk radās vēlēšanās attēlot šo spilgto pagājību plašākā darbā pēc iespējas patiesīgāk tiklab notikumu, kā toreizējos cilvēkos novēroto uzskatu un raksturu ziņā, lai tajā būtu ietverts «gan aukstā prāta novērotais, gan sirdī skumji izjustais». (..)»

No kādas idejas es vadījos, šo romānu rakstot? Man šķiet, tā bija vēlēšanās parādīt kara patieso seju. (..) Otrkārt, man bija jāpierāda, ka arī karalaukā katrs cilvēks paliek tikai cilvēks ar savu cilvēka īpatnību un nebūt nesaplūst tādā mērā ar citiem, ka pelnītu nicinošo masas nosaukumu, it īpaši manevru karā. Treškārt, esmu lūkojis parādīt aizmugures urā patriotismu viņa īstajā izskatā. (..) Patiesībā nekad urā arī tur nebija, bet bija tikai vairāk vai mazāk apzināts egoisms, savienots ar iedziļošanās kāri, blakus tautas neaprustāmajam postam, sāpēm un izmisumam. (..)»

Ideja ķerties pie šā darba man nav radusies uzreiz, tā ir it kā organiski izaugusi ilgākā laika sprīdī, fragmentāri aizsākumi ir radušies jau 1914. gadā tieši kara laukā (gan nedomājot vēl par romānu). Jau pirmajās Pirmā pasaules kara dienās neesmu varējis atturēties it brīvākā brīdī, bieži vien pat apšaudes laikā, atspiedies ar muguru kaut kur pie koka, uzrakstīt to, ko redzēja acs un dzirdēja auss īsāku vai plašāku piezīmju veidā, gan nakti kaut kādā ar sveci vāji apgaismotā nabadzīgā pajumtā, apkārt kara biedriem čalojot, notēlot savus novērojumus un izjūtas, neļaujot tām atdzist, vai nu vēstulēs draugiem, vai tēlojumos un ainās, jo tā bija vienīgā iespēja pacelt garu pāri kara ikdienībai. Novērojumu lokam arvien paplašinoties, tuvāk iepazīstot arī cilvēku raksturus, plašāk aptverot arī kara vispārējo gaitu, viss tas notēlojās jau noteiktākās literārās formās. Tā ir radusies, piem., mana vēstule oktāvās «Kauja pie Glemu Liepas» un arī daži prozas gabaliņi, kas vēlāk ietilpst stāstu krājumā «Ugunainie krasti», daži no tiem vēlāk ir kļuvuši par mana romāna tiešu sastāvdaļu. (..)»

Bet romāns nav radies vienīgi uz personīgo pārdzīvojumu un piedzīvojumu pamata, kas to padarītu pārāk šauru. Bija jāvēl tam materiāli gan no citu laikabiedru piedzīvojumiem un likteņiem kā tieši frontē, tā aizmugures dzīvē; gan izmantojot kara laika literatūru, gan frontes literatūru, gan kara vēstures lapas.

Starp citu, iepazīnos arī ar vācu korespondentu tēlojumu brošūrām, sameklējot vienu otru brošūriņu jau romāna rakstīšanas laikā pie Rīgas bukinistiem vai grāmatveikalos novārtā atmetās literatūras mēslainēs. (..)

Karš nav vienīgi karalaukā — viņa draudu pilnie spārni izplešas pār mīlu plašumiem. Esmu varējis notēlot tikai vienu viņa stūrīti. Bet esmu darījis to pēc sirdsapziņas, patiesīgi.»

Karam nav beigu, ne Kārļa Štrāla romānam «Karš», ne tam, kas drebina pasauli. Karš simt gados nav novecojis, vecuma nespēks to nav skāris, arī viedums ne, tas nemainās savā būtībā, varbūt tik vien, cik izskatā un manierēs, bet būtībā — ne, tāpat kā mēs, cilvēki. Šodien reti kurš no lasītājiem zina Štrāla vārdu, un vēl retākas ir to rindas, kas lasījuši romānu «Karš». Tomēr tieši šobrīd, kad sajūsmīnāties par savas valsts 100. gadadienu, kas tuvojas, vēl jo godīgāk ir atcerēties tos, kuri ir domājuši par Latvijas tapšanu un to veidojuši, daudzi ar savām asinīm un dzīvību.

Šī grāmata veidota rakstnieka Kārļa Štrāla 135. dzimšanas dienas gadā kā veltījums vec-tēvam, kā pateicība par viņa domu plašumu un cilvēcību.

Grāmatas izdošanu atbalstījuši VKKF, Latvijas Ordeņu brālība, Pļaviņu novada dome, Štrālu ģimenes. Grāmatu var iegādāties arī Latvijas Kara muzejā.

K. Štrāls Krievijas kara armijas virsnieka formas tērpā.

Sagatavojuši **Kamena Kaidaka**, grāmatas sastādītāja un izdevēja, biedrības «Skaidu raksti» valdes locekle.

Cienījamie lasītāji,

ar šo gadu aizsākam jaunu tradīciju — rubriku «Redakcijas viesis».

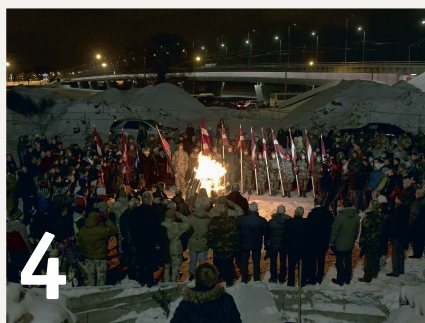
Kā pirmais redakcijā viesojās bijušais Tautas frontes priekšsēdētājs Romualds Ražuks, jo janvāris šogad pāiet «Barikādēm — 25» zīmē. Runājam par laiku pirms 25 gadiem, par to, kā toreiz viss norisinājās, kas šajos pagātnes notikumos ir skaidrs un kas palicis nezināms. Par barikādēm — no tā laika skatījuma un tagad.

Pēc sarunas palika pārliecība, ka ir jāraksta savs barikāžu stāsts. Jāraksta tiem, kuri piedalījās. Savukārt tiem, kuri tagad ir jaunsarga vecumā, ir jāpie-raksta, jāapkopo atmiņu stāsti no saviem vecākiem un vecvecākiem, barikāžu dalībniekiem. Jo viņi tur bija, un viņi

var pastāstīt par savu ieguldījumu mūsu brīvībā. Katram būs savs barikāžu stāsts, sava pieredze... Un rodas arī arvien vairāk jautājumu. Kā uzsver Romualds Ražuks, viens ir skaidrs — ikkatras šādas atmiņas ir kā ķieģelītis mūsu neatkarības celtnē.

Šā gada janvāra sākumā atcerējāties Ziemassvētku kaujas. Ložmetējkalnā kā ik gadus noritēja piemiņas pasākums, un ir patiesi lepnums, redzot, cik daudz cilvēku atceras un godina strēlniekus, arī tad, kad ārā ir stindzinošs aukstums. Kopība, kas vieno mūs šādos brīžos, ir neaprstāma. Un tieši mūsu visu vēsturiskā mantojuma, tautas un dzimtas spēka apziņa dod mums pārliecību par sevi!

Līga Lakuča

4

13

Latvijas ziņas 2

Barikāžu laiku piemin visā Baltijā 4

Ķieģeliši mūsu neatkarības celtnē 7

Ziemassvētku kauju piemiņa stiprina latvisko pašapziņu 10

Arī ungāri sargā Baltijas debesis 12

Divas nedēļas pie Latvijas kontingenta Afganistānā 13

Rēzekne svin pilsētas atbrīvošanas no lieliniekiem 96. gadadienu 21

«Daugavas vanagiem» — 70 22

Mirkļi no Ēvalda Valtera mūža 24

Uzspiestie «bāzu līgumi» 26

Pulkvedis Fricis Brēde (Frīdrihs Briedis): jauni materiāli 29

Uz Pasaules jumta. Tibeta 32

Ārzemju ziņas 34

Kā nodrošināt pārkumu nākotnes karadarbībā? 36

Reģistrācijas apliecība nr. 90009222536
Izdevējs — Jaunsardzes un informācijas centrs
Dibinātājs — LR Aizsardzības ministrija

Redakcijas adrese: K. Valdemāra ielā
10/12, Rīgā, LV-1473

Tālr. 67335383, fakss 67335384, e-mail:
redakcija@sargs.lv

Iespiests Latvijas Ģeotelpiskās
informācijas aģentūrā
O. Vācieša ielā 43, Rīgā
Iespieduma veids — ofsets
Metiens — 5000 eks.

Galvenā redaktore Līga Lakuča —
67335383

Literārā redaktore
Rasma Priekule — 67335391

Žurnālists Taivo Trams — 67335391

Žurnāliste Džoanna Egļte — 67335391

Fotoredaktors Gatis Dieziņš —
67335399

Fotogrāfs Normunds Mežiņš —
67335399

Fotogrāfs Gatis Indrēvics — 67335391

Fotogrāfs Ēriks Kukutis — 67335391

Makets Aigars Nesters — 67335391

Red. pārstāvis ASV I. Zuševics.
7214 Elberton Avenue, Greendale,
WI 53129 USA.

Tālrunis: 4144213934

e-pasts: ivarsvz@yahoo.com

Red. pārstāve Vācijā I. Marx.
Tālrunis 89 4530 1802,
e-pasts: iveta_marx@web.de

Red. pārstāve Austrālijā I. Abele.
Tālrunis 03 9432 3603,
e-pasts: ilzel.abele@gmail.com

Red. pārstāvis Kanādā J. Bilinskis.
210-570 Proudfoot Lane,
London, ON N6H 4Z1, Canada.
Tālrunis 519 474 1080
e-pasts: jbilinskis@rogers.com

Redakcijas viedoklis ne vienmēr sakrīt ar
autoru viedokli.
Autoru manuskriptus atpakaļ neizsūdz.

Eiropas Militārās
preses asociācijas biedrs
www.empamil.eu

2015. gada 10. decembrī Valsts asinsdonoru centrs un Nacionālie bruņotie spēki parakstīja sadarbības līgumu, kas dos iespēju kandidātiem dienestam bruņotajos spēkos, brīvprātīgi ziedojot asinis, veikt bezmaksas veselības stāvokļa pārbaudi pirms dienesta uzsākšanas un tā laikā.

Svinīgā sadarbības līguma parakstīšanā piedalījās centra direktore Iveta Ozoliņa un bruņoto spēku komandieris ģenerālleitnants Raimonds Graube.

Sadarbības ietvaros nākamajiem karavīriem un zemessargiem, kuri vēlēšies dienēt bruņotajos spēkos, piedāvās brīvprātīgi nodot asinis, bez maksas nosakot asinsgrupu un rēzus piederību. Tāpat tiks veikti izmeklējumi, nosakot B hepatīta vīrusa virsmas antigēna, antivielu pret C hepatīta vīrusu, HIV un sifilisa izraisītāju esamību. Šie izmeklējumi ir obligāti, stājoties dienestā bruņotajos spēkos.

Tādējādi tiks popularizēta bezatlīdzības asins donoru kustība, kas ne tikai palīdz kādam saslimušajam atgūst veselību un donoram stimulēt asins sastāva atjaunošanos, bet šis sadarbības līgums brīvprātīgi ļaus nākamajiem karavīriem un zemessargiem arī ietaupīt līdzekļus, kas iepriekš bija nepieciešami izmeklējuma veikšanai.

18. decembrī Latvijas Nacionālajā aizsardzības akadēmijā notika jaunākā štāba virsnieku un virsnieku speciālistu kursa izlaidumi — bruņoto spēku rindas papildināja deviņi bataljona līmeņa plānošanas virsnieki, kā arī septiņi informācijas tehnoloģiju speciālisti, trīs juristi, divi ārsti un viens kapelāns.

Jaunākā štāba virsnieka kurss sākās augustā, un nepilnos piecos mēnešos klausītāji tika apmācīti bataljona līmeņa taktikā, kaujas operāciju plānošanā un štāba darbā.

Kursā tika apgūtas tēmas, kas paaugstina vispārējo klausītāju militāro kompetenci, — politoloģija, vadība un ētika, kā arī vienību uzdevumi, spējas un infrastruktūra, projektu vadība, gaisa, jūras un sauszemes operācijas un to plānošana, arī štāba procedūras, jo īpaši militāro lēmumu pieņemšanas procedūra. Nozīmīgu kursa sadāļu aizņēma operāciju plānošana kartēs, piemēram, bataljons uzbrukumā, aizsardzībā un krīzes vadībā, kā arī brigāde aizsardzībā.

Klausītājus periodiski izvērtēja, bet kursa noslēgumā viņi kārtēja integrēto testu un izstrādāja individuālo izpētes darbu, kā arī desmit stundu laikā veica nepārtrauktu bataljona līmeņa plānošanas procedūru.

Kursu sekmīgi pabeidza deviņi virsnieki, kuri turpmākajā dienestā ir spējīgi strādāt par bataljona līmeņa plānošanas virsniekiem, un viņiem ir tiesības saņemt kapteiņa dienesta pakāpi.

Savukārt septembrī 13 Virsnieka speciālista pamatkursa klausītāji apmācību sāka Instruktoru skolā, kur sešās nedēļās pieredzējušu instruktoru vadībā intensīvi apguva pirmās praktiskās militārās iemaņas.

Sekmīgi pabeiguši apmācību posmu Češi, viņi turpināja mācības Nacionālajā aizsardzības akadēmijā, kur koncentrētā veidā jaunajiem virsniekiem speciālistiem bija iespēja gan praktiski pilnveidot karavīra iemaņas, gan arī apgūt teorētiskās zināšanas dažādos militārajos priekšmetos, ieskaitot praktiskās šaušanas nodarbes.

22. decembrī uz dzimteni pārbedīšanai atvestas 236 Otrajā pasaules karā Pleskavas apgabalā Krievijā kritašo Latvijas karavīru mirstīgās atliekas. Vācijas armijas pusē karojošo karavīru mirstīgās atliekas atrastas 2013. gadā — mirstīgo atlieku ekshumācija, ekspertīžu veikšana, kā arī informācijas meklēšana arhīvos bija prasījusi divus gadus. Noskaidrots, ka karavīri dzīvību zaudējuši 1944. gada pavasara kaujās laikā no marta līdz jūnijam.

Līdz šim viņu atdusas vieta bija aizaugusi karavīru kapsēta Pleskavas apgabala Puškinogorskas rajona Voronkovas ciema tuvumā. Visi karavīri, kuru mirstīgās atliekas pārvestas uz dzimteni, ir identificēti. Viņi ir no Rīgas, Kuldīgas, Bauskas, Rēzeknes, Jelgavas un citām vietām Latvijas novados.

2013. gadā ekshumētos pēc karavīru žetoniem, tā sauktajām erkennungsmarkām, identificēja Vācijas arhīvos. Diemžēl Vācijas kritašo sarakstos nacionalitāte netika norādīta — piederību Latvijai var noteikt tikai pēc kritašo vārda vai dzimšanas vietas. Savējos no Voronkovas vācieši pārveda uz tuvējām reģionālajām kopkapsētām, savukārt latvieši sarunas par iespējām vest tautiešus mājup risināja atbilstoši 2007. gadā panāktajam starpvalstu līgumam par Latvijas apbedījumu statusu Krievijas Federācijas teritorijā un Krievijas apbedījumu statusu Latvijas Republikas teritorijā.

Krievijas piekrišana identificēto latviešu karavīru pārbedīšanai Latvijā tika saņemta 2015. gada jūlija vidū un tā attiecas tikai uz 236 identificētajiem leģionāriem. Novembra beigās saņemta arī Krievijas Federālās muitas pārvaldes piekrišana latviešu karavīru mirstīgo atlieku pārvešanai pāri robežai.

Ar karavīru mirstīgo atlieku atklāšanu un pārvešanu dzimtenē nodarbojās Brāļu kapu komiteja un sabiedriskā organizācija «Leģenda», sadarbojoties ar organizāciju «Kara memoriāli» no Krievijas. Latviešu karavīru pārbedīšana paredzēta Brāļu kapos Lestēnē. Lēmums par pārbedīšanas laiku, procedūru un ceremoniju tiks pieņemts kopīgi ar Aizsardzības ministriju un Latvijas Nacionālo karavīru biedrību, kā arī citām Latvijas iestādēm un organizācijām.

Visi 13 kursanti sekmīgi nokārtoja gala pārbaudījumus. Pēc desmit nedēļu apmācības bruņoto spēku rindas papildināja virsnieki speciālisti — septiņi informācijas tehnoloģiju speciālisti, trīs juristi, divi ārsti un viens kapelāns. Pirmo reizi šajā kursā mācījās un to sekmīgi pabeidza arī četri Zemessardzes kiber aizsardzības vienības informācijas tehnoloģiju speciālisti.

Ar Valsts prezidenta Raimonda Vējoņa pavēli kursa klausītājiem tika piešķirtas virsnieka dienesta pakāpes.

Virsnieka speciālista pamatkursa mērķis ir sagatavot militāros speciālistus, kuri pildīs kapelāna, jurista, ārsta, psihologa, diriģenta un informācijas tehnoloģiju speciālista pienākumus Nacionālo bruņoto spēku vienībās.

22. decembrī Ministru kabineta sēdē konceptuāli apstiprināts Aizsardzības ministrijas sagatavotais protokollēmuma projekts «Par Nacionālo bruņoto spēku mācību infrastruktūras attīstību un paplašināšanu», kas paredz attīstīt un paplašināt mācību infrastruktūru, lai stiprinātu Nacionālo bruņoto spēku kaujas un uzņemošās valsts atbalsta spējas.

Nemot vērā mainīgo drošības vidi, apstiprināto Nacionālo bruņoto spēku attīstības plānu, plānoto profesionālā dienesta karavīru un zemessargu skaita pieaugumu, kā arī pieaugošo starptautisko militāro mācību skaitu un apjomu Latvijā un ar to saistīto mācību vietu noslodzi, nepieciešams pielāgot un attīstīt militāro infrastruktūru. Tādēļ Ministru kabinetā tika konceptuāli atbalstīts lēmums paplašināt Ādažu poligonu un mācību bāzi «Lāčusils».

Ādažu poligona paplašināšana plānota ziemeļaustrumu virzienā saskaņā ar savstarpēju vienošanos, pārņemot Zemkopības ministrijas valdījumā esošās zemes aptuveni 270 hektāru kopplatībā. To skaitā ir arī 56 privātpersonām piederošas zemes un pašvaldību zemes. Lielāko platības daļu, kuru paredzēts pārņemt poligona paplašināšanai, veido meži un purvaini apvidus.

Aizsardzības ministrija plāno vērsties pie zemju īpašniekiem, lai ar abpusēji izdevīgiem nosacījumiem vienotos par piemērotāko sadarbības modeli poligona paplašināšanas projekta īstenošanai. Ja zemes īpašnieki izlems paturēt zemi savā īpašumā, viņiem tiks nodrošināta piekļuve zemes īpašumiem. Sarunas ar zemes īpašniekiem plānots uzsākt 2016. gadā, uzrunājot katru zemes īpašnieku, kā arī nosūtīt Aizsardzības ministrijas informatīvās vēstules.

Ministru kabineta pieņemtais lēmums paredz, ka valsts pārvaldes iestādēm, savstarpēji sadarbojoties, ir nepieciešams sagatavot turpmākus priekšlikumus, lai mazinātu Ādažu militārās bāzes attīstības ietekmi uz Ādažu novada pašvaldības pakalpojumu kvalitāti un nodrošinājumu, tajā skaitā rastu kopīgus risinājumu ceļu infrastruktūras uzlabošanai.

Sobrīd Ādažu poligons militāro mācību noslodzes dēļ ir pārslogots, turklāt ir paredzēts, ka turpmākajos gados Ādažu poligona noslodze turpinās palielināties. Pēc plānotās paplašināšanas tā teritorija būs apmēram 13 410 hektāri, tādējādi atgūstot un palielinot kādreizējo vēsturisko zemju kopplatību, kur pirms Otrā pasaules kara nekustamais īpašums «Gaujas poligons» sasniedza aptuveni 10 587 hektārus.

Savukārt, lai attīstītu mācību bāzes «Lāčusils» iespējas un mazinātu Ādažu bāzes un poligona noslodzi, plānots paplašināt arī mācību lauku «Lāčusils». Mācību lauka izveidei nepieciešamās zemes teritorijas atrodas Alūksnes un Apes novadā. Teritorijas paplašināšana neskar privātpersonu īpašumus, bet skars tikai Zemkopības ministrijas valdījumā esošās zemes vienības vai to daļas, kā to paredzēs panāktā vienošanās. Plānots, ka militārajām mācībām varēs izmantot aptuveni 3300 hektārus.

Minētajās teritorijās atrodas vairāki dabas liegumi, tāpēc tiks ņemti vērā noteiktie ierobežojumi un vides aizsardzību reglamentējošie normatīvie akti. Aizsardzības ministrija arī pārņems un turpinās pildīt valsts akciju sabiedrības «Latvijas valsts meži» noslēgtos sadarbības līgumus ar mednieku biedrībām.

No 13. līdz 16. janvārim Ādažu poligonā norisinājās kaujas šaušanas mācības «Ground Target 16», kuru laikā karavīri un zemessargi uzlaboja prasmes šaušanā ar pretgaisa aizsardzības raķešu sistēmām RBS-70 zemes mērķos.

«Mācību uzdevums ir uzlabot pretgaisa aizsardzības raķešu sistēmas RBS-70 apkalpju profesionālās prasmes, pildot dienesta pienākumus ziemas apstākļos,» stāsta Pretgaisa aizsardzības divizona komandieris pulkvežleitnants Juris Skudra. «13. janvārī karavīri trenēja prasmes šaut arī naktī. Mērķi tika iznīcināti, pierādot ieroča efektivitāti, sašaujot mērķus ne tikai gaisā, bet arī uz zemes.» Pulkvežleitnants J. Skudra uzsver, ka tas bija pārbaudījums arī personālam, jo līdz šim karavīri bija trenējušies šaut ar RBS-70 pārsvarā kustīgos gaisa mērķos, kuru iznīcināšanai nepieciešamas nedaudz atšķirīgas iemaņas.

16. janvārī mācības apmeklēja arī Nacionālo bruņoto spēku komandieris ģenerālleitnants Raimonds Graube. Mācības organizēja Gaisa spēku aviācijas bāzes Pretgaisa aizsardzības divizons sadarbībā ar Zemessardzes 17. pretgaisa aizsardzības bataljonu, kura personālsastāvs speciālā kursā apguvis iemaņas darbībai ar RBS-70.

13. janvārī Latvijā ieradās nākamā ASV operācijas «Atlantic Resolve» rotācija — 170 karavīri no 2. kavalērijas pulka 3. eskadrona, kas trenēties kopā ar Nacionālo bruņoto spēku karavīriem un piedalīsies starptautiskajās militārajās mācībās.

ASV 2. kavalērijas pulks ir pastāvīgi izvietots Vilzēkā, Vācijā, un šī būs jau trešā šī pulka rotācija Latvijā. Plānots, ka pulka karavīri uzturēsies Latvijā līdz maija sākumam.

Savukārt vilciena sastāvs ar 2. kavalērijas pulka militāro tehniku no Klaipēdas ieradās Garkalnes dzelzceļa stacijā 14. janvārī. Pēc tā izkraušanas 25 bruņotas kaujas mašīnas «Stryker», kravas automašīnas un militārās apvidus automašīnas HMMWV, kā arī cita veida aprīkojums tika nogādāts Ādažu bāzē.

Lai atbalstītu iniciatīvu «Strong Europe» un operāciju «Atlantic Resolve», Latvijā pagājušā gada novembrī ieradās arī vairāki nekā 70 karavīri no ASV 1. gaisa kavalērijas brigādes 227. aviācijas pulka 3. bataljona un seši helikopteri UH-60 «Black Hawk». Jau otrās aviācijas bāzē Lielvārdē izvietotās helikopteru vienības rotācija ilgs aptuveni sešus mēnešus.

Pēc Krievijas veiktās Krimas aneksijas 2014. gada pavasarī un agresijas Ukrainas austrumos ASV ir sākušas mācību operāciju «Atlantic Resolve». Operācijas mērķis ir apliecināt ASV nepārtraukto ieguldījumu NATO dalībvalstu kolektīvajā drošībā, sekmējot mieru un stabilitāti Baltijas valstīs un Polijā. Operācija ir izvēsta arī Rumānijā un Bulgārijā.

2016. gada 11. janvārī Latvijas Nacionālajā aizsardzības akadēmijā (NAA) atklāja desmito starptautisko Jūras spēku vidējā līmeņa vadības un štāba virsnieku kursu (JS VLŠVK). Tajā 22 nedēļu mācības uzsāka 11 virsnieki no trijām Baltijas valstīm — trīs virsnieki no Igaunijas, četri virsnieki no Latvijas un četri virsnieki no Lietuvas.

Jau vairākus gadus JS VLŠVK kursa priekšnieks ir komandkapteinis Egils Kopelis. Kursā vecākā virsnieka amatā komandleitanu Igoru Koroļovu, kas pēc 5 gadu dienesta rotācijas kārtībā devies uz NBS Apvienoto štābu, nomainījis kapteinleitanants Nauris Lakševics. No Lietuvas Jūras spēkiem kursu atbalsta kapteinleitanants Ramūns Kažersks. Kursā seržanta pienākumus pilda virsseržante Indra Kalniņa.

Kursa atklāšanas ceremonijā piedalījās NAA direktors, ASV un Polijas aizsardzības atašēji, JS flotiles komandieris, NAA nodaļu virsnieki un kursa vadība.

Barikāžu laiku piemin visā Baltijā

Taivo Trams

Foto — Gatis Dieziņš, Normunds Mežiņš.

No Barikāžu laika notikumiem mūs šķir nu jau ceturtdaļgadsimts — liels laika nogrieznis, kurā mainījusies pasaule. Ir piedzimuši bērni, kuriem pašiem jau dzimst bērni, un daudzējādā ziņā esam kļuvuši pavisam citādi arī mēs — pa daļai zaudējuši ideālus un cerības, pa daļai iestiguši ikdienas rutinā un dienīšajā izdzīvošanā. Tomēr ikdienas steigā ikvienam der atcerēties, ka tieši šīs janvāra dienas pirms 25 gadiem radīja pamatu valstij, kurā mēs pašlaik dzīvojam. Mūsu neatkarīgai Latvijai.

Dzīvības un nāves ceļš

1991. gada janvāra notikumu 25 gadu atceres pasākumi šogad visā Baltijā notiek

īpaši vērienīgi. Lietuva, kas janvāra notikumos nesa visasiņaināko upuri, nav izņēmums — visā valstī notiek dažādi pasākumi, tostarp 9. janvārī Viļņā norisinājās starptautisks skrējieni «Dzīvības un nāves ceļš», kurā Latviju pārstāvēja deviņi Ikšķiles novada jaunsargi. Skrējiena nu jau kļuvis par tradicionālu starptautisku pasākumu, kas veltīts 1991. gada 13. janvāra notikumiem, kad Lietuvā dislocētās padomju armijas karavīri ar tanku atbalstu uzbruka neapbruņotiem cilvēkiem un mēģināja ieņemt Lietuvas Televīzijas un radio kompleksu, nogalinot 13 civiliedzīvotājus un ievainojot vairāk nekā 140.

Skrējiena diena ir visai vēsa, un temperatūra svārstās ap –10 grādiem, lai gan Lietuvas galvaspilsētā ir dažus grādus siltāk nekā tobrīd Rīgā. Deviņus kilometrus garais

skrējiena jubilejas reizē pulcē rekordlielu dalībnieku skaitu — pasākuma dalībnieki lēš, ka to skaits pārsniedzis 4000 cilvēku. Vērojot cilvēku masas, kas pulcējas Viļņas Karēvju brāļu kapu apkārtnē, lai piedalītos skrējienā, jāpiekrīt — viņi piepilda visu laukumu, drūzmējas tuvējo pakalnu nogāzēs un mīnājas apkārtējās ieliņās. Uz skrējiena ieradušies ne tikai Lietuvas pārstāvji — te ir arī Latvijas un Igaunijas jaunatnes organizāciju pārstāvji, Lietuvā dislocēto ārvalstu bruņoto spēku karavīri un dažādu valstu vēstniecību pārstāvji.

Uzvarētāji ir visi

Šis skrējiena nav sacensība, un pirmo vietu ieguvēji te netiek sumināti — uzvarētāji ir visi, kas tajā piedalījušies, un visi arī saņem piemiņas medaļas, tomēr sacensību gars ir jūtams. Daļa skrējēju ir nopietni gatavojušies, izvēlējušies piemērotu apģērbu un apavus skriešanai šādos laika apstākļos, citi — ieradušies, komandas gara vadīti, ar vēlmi godināt kritušos varoņus, vienkārši sajūst vienību ar Lietuvu un visu Baltiju.

Ikšķiles jaunsargi uz «Dzīvības un nāves ceļu» ieradušies vienādos melnos treniņtērpos, ko rotā Jaunsardzes emblēma. Gaidot skrējiena sākumu, lielajā ļaužu pulī nekāda prātīgā iesildīšanās nav iespējama, tomēr teju visi mīnājas, lēkā, cenšas izstaipīt muskuļus. «Ši būs pirmā reize, kad skriešu tik garu distanci. Vispār ir baigi, baigi auksts, bet jāgatavojas garajam skrējenam — tad jau iesilsim. Ar skriešanu esmu nodarbojies tikai skolā un jaunsargos, ne vairāk, tāpēc var paredzēt, ka būs ko svīst,» prognozē Ralfs Cēbers. Viņa komandas biedrs Kārlis Vētra arī atzīst, ka ir ļoti auksts un kājas salst.

Arī viņš tik garu distanci skrien pirmo reizi, un pirmo reizi nākas skriet ārzemēs. «Taču te piedalās tik daudz cilvēku — tas priecē,» atzīst K. Vētra.

Skrējieni nav viegla pastaiga

Skrējiena ceļš vijas pa Viļņas pakalniem no starta pie Kareivju brāļu kapiem līdz finišam pie Lietuvas Televīzijas un radio centra. Pēc finiša visi skrējēji saņem piemiņas balvas, tiek cienāti ar karstu tēju un vieglām uzkodām, kas atjauno spēkus. Saltajā ziemas dienā virs skrējēju pūļa gaisā ceļas garaiņi — noskrietie 9 kilometri daudziem nemaz nav bijusi viegla pastaiga. Ikšķiles jaunsardze Renāte Zariņa atzīst: «Bija briesmīgi smagi, organisms neturēja. Tomēr ir labi, ka biju kopā ar komandu, kas gan skrēja līdzās, gan arī pagāja kopā ar mani dažus soļus. Nav man vēl īsti tādas izturības, tas vēl jātrenē.» Iepriekš viņa laiku pa laikam ir skrējusi dažādas distances, tomēr par labu skrējēju sevi vēl neuzskata. Lietuvas skrējiena distance esot bijusi interesanta, lai gan samērā grūta — būtiska skrējiena daļa vedusi pret kalnu. «Tos gabalus es gan vairāk gāju — tas noteikti bija grūtāk,» smaida Renāte. Jaunsargos viņa darbojas tikai dažus mēnešus. «Iespaidi par Jaunsardzi ir ļoti labi. Galvenais, lai ir labi un jautri komandas biedri un labi pavadīts laiks,» viņa saka. Savukārt daži viņas komandas biedri apgalvo, ka spēka pēc skrējiena esot gana, tā ka spētu šo distanci mierīgi noskriet vēlreiz. Praksē gan to neviens nemēģina īstenot.

Ikšķiles jaunsargiem gods pārstāvēt Latviju

«Man bija liels gods atbraukt uz Lietuvu un kopā ar saviem jaunsargiem pārstāvēt mūsu valsti piemiņas skrējienā,» teic Ikšķiles jaunsargu instruktors Agris Puriņš. Viņam šis ir īpašām emocijām piepildīts pasākums, jo 1991. gada janvāra notikumi šķiet vēl pavisam svaigā atmiņā. «Es vēl tagad ļoti spilgti atceros tās dienas, kad mēs ieraudzījām Jura Podnieka nofilmētos kadrus, kad Viļņā bija padomju tanki un karavīri ar sapieru lāpstiņām dragāja pūli. Nākamajā dienā mēs devāmies uz lielo tautas manifestāciju Rīgā, lai atbalstītu Lietuvu. Protams, Lietuvas tauta iznesa vismagāko pārbaudījumu Baltijas tautu cīņā par valstu neatkarību. Mums barikāžu laikā draudēja ar tankiem, bet Viļņā tie patiešām bija. Manuprāt, ļoti daudz kas bija atkarīgs tieši no lietuviešu izturības, drosmes un neatkarības gribas tajā, ka visas trīs Baltijas valstis kļuva neatkarīgas.»

Brauciens uz Lietuvu ir arī laba vēstures mācību stunda mūsu jaunsargiem, atzīst A. Puriņš. «Tādēļ man par šo izdevību ir dubults prieks — jaunsargiem tā ir iespēja

labāk iepazīt lietuviešus, saprast, kas mūs vieno un ir svarīgs. Droši vien no šīs dienas viņi vislabāk atcerēsies pašu skrējienā, taču turpat līdzās tam visam būs barikāžu laika un varoņu piemiņa, veidosies patriotisms, un viņi augs par īstiem Latvijas pilsoņiem.»

No sērām līdz uzvaras svinībām

1991. gada janvāra notikumos Lietuvā piemin ar vērienu, un laika gaitā piemiņas un sēru diena ir pārvērtusies uzvaras svinēšanas svētkos. «13. janvāra vakarā visā Lietuvā laukumos un sētās iededz ugunsgrākus, ļaudis savācas kopā, dzied dziesmas un piemin 13. janvārī bojāgājušos. Pirmajā laikā pēc 1991. gada notikumiem tās bija vairāk sēru un piemiņas dienas, bet tagad mēs pakāpeniski esam nonākuši pie atziņas, ka tie tomēr ir svētki — mums ir, par ko priecāties, jo mēs bez ieročiem uzvarējām padomju kara mašīnu. Tagad mēs svinam šo gadadienu, protams, neaizmirstot arī varoņu piemiņu,» stāsta rezerves kapteinis Vītauts Žimāncus, Lietuvas Strēlnieku savienības Jaunatnes organizācijas komandieris.

Viņa vadītās organizācijas biedri «Dzīvības un nāves ceļā» skrējienā piedalās katru gadu. Šogad uz skrējiena atbraukuši vairāk nekā 1000 jauno strēlnieku no visas Lietuvas.

Starptautiska konference par barikāžu nozīmi Latvijā un pasaulē

Visai plašajā Barikāžu laika piemiņas notikumu klāstā īpaši izceļas starptautiskā konference «Barikādes: pilsoniskā pretestība prettautiskai varai un tās mācības», kas 15. janvārī notika Latvijas Zinātņu akadēmijā. Konferences būtiskākais mērķis bija aplūkot nevardarbīgo pretošanos prettautiskiem režīmiem kā vienu no tiešās demokrātijas būtiskām un efektīvām izpausmēm, skatot šo fenomenu gan Latvijas, gan plašākā, pasaules kontekstā. Īpaši interesantu šo konferenci darīja Latvijas jaunās paaudzes vēsturnieku stāstījums par savu ieguldījumu un secinājumiem Barikāžu laika notikumu izpētē. Konferences pamatziņojumu «Barikādes Latvijā Eiropas kontekstā» sniedza Prinstonas universitātes profesors Marks R. Beisingers.

Turpinājums 6. lpp.

Sākums 4. un 5. lpp.

Atklājot konferenci, Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidents Ojārs Spārītis akcentēja Barikāžu laika nozīmi turpmākajā Latvijas neatkarības atgūšanas un nostiprināšanas ceļā. «Barikādēs koncentrējās mūsu visu sapņi un ilgas, kuru cena bija dzīvība,» teica O. Spārītis. Viņš īpaši izcēla tā laika ielu mākslu kā dokumentāras liecības.

Tā uz tālāk notiekošo reaģēja tauta. Toreiz plakāti un karikatūras bija operatīvs informācijas līdzeklis. To mākslinieciskā nozīme nav tik liela, taču jo lielāka ir šo dokumentu politiskā jēga.

Valsts prezidents Raimonds Vējonis savā apsveikumā konferences dalībniekus aicināja iespējami plaši un saistoši stāstīt par Barikāžu laika notikumiem un to nozīmi jaunajai paaudzei, kas pati tos nav pieredzējusi.

Klātesošajiem bija iespēja noskatīties «Rīgas videocentra» veidoto dokumentālo filmu «Barikāde», kurā vērojami arī vairāki unikāli kadri. Bijušais «Rīgas videocentra» direktors Jānis Zeps stāstīja, ka filma veidota, lai fiksētu un dokumentētu tā laika notikumus, kā arī domājot par cilvēkiem, kas cēla un uzturēja barikādes, — lai dotu viņiem iespēju pēc laika atskatīties uz pagātnes notikumiem un atcerēties, ar kādiem sapņiem un izjūtām viņi izdzīvojuši 1991. gada janvāra notikumus. Atceroties to laiku, J. Zeps

stāstīja, ka «Rīgas videocentra» vadība lieliski sapratusi — jebkurā brīdī pa durvīm var ienākt padomju varas pārstāvji un paralizēt darbu. Safilmētie materiālus glabāti Pļavniekos, tie doti ziņu sižetu veidošanai Latvijas Televīzijai un, krietni riskējot, arī Vācijas un Zviedrijas televīzijām. Filma ir veltīta uzbrukuma Iekšlietu ministrijai laikā bojāgājušajam operatoram Andrim Slapiņam.

Konferences laikā tika atklātas arī divas fotoizstādes — «Janvāra barikādes Latvijā», kurā skatāmas fotogrāfijas no Kara muzeja un 1991. gada barikāžu muzeja fondiem, kā

arī lietuviešu fotogrāfa Joza Kazlauskas darbu izstādē «Izšķirošais 1991. gada janvāris».

Jauno vēsturnieku skatījums

Jauno vēsturnieku diskusijas vadītājs un pētījuma par Barikāžu laika notikumu lomu vēsturē autors Edgars Engizers uzskata, ka barikādes bija elements, kas apvienoja Latvijas tautu faktiskas divvaldības apstākļos, konsolidējot to uz pretpadomju ideoloģijas bāzes. Vienlaikus barikādes skaidri demonstrēja Rietumiem, ka Padomju Savienībā notiekošais nav margināls process, bet gan ļoti plaša PSRS sabrukuma izpausme. Vēl viens ļoti būtisks nopelns bija tas, ka šī tautas pretošanās akcija neļāva pārējai pasaulei aizmirst Baltijas notikumus uz tobrīd aktuālā Līča kara fona.

Barikādes bija pretošanās piemērs arī Krievijas tautai, kas 90. gadu sākumā aktīvi virzījās uz demokrātisku pārmaiņu pusi, kā arī skaidrs signāls Rietumu latviešiem, ka nav pareizs dalījums «īstajos» un «neīstajos» latviešos — arī Latvijā dzīvojošo lielākā daļa vēlas neatkarīgu Latviju un ir gatavi tās labā rīkoties un pat upurēties.

Vēsturnieks Kaspars Zaltāns konferences dalībniekus iepazīstināja ar savu darbu par brīvprātīgo vienību dalību barikādēs un

kārtības nodrošināšanā masu pasākumos, Una Bergmane stāstīja par starptautisko reakciju uz 1991. gada janvāra notikumiem Baltijā, bet Kristīne Beķere — par trimdas sniegto atbalstu barikāžu aizstāvjiem. Par 1991. gada janvāra barikāžu sociālajām atmiņām un tā laika notikumu atspoguļojumu Latvijas medijos stāstīja vēsturniece Laura Ardava, bet Lietuvas pārstāvis Viļus Ivanauskis klātesošos iepazīstināja ar Lietuvas politisko vidi pirms 1991. gada janvāra notikumiem, savukārt Kāreļs Pīrimē no Igaunijas referēja par Igaunijas ārpolitikas stratēģijām un vizijām 1991. gada pirmajā pusē. **ES**

Kieģelīši mūsu neatkarības celtnē

Saruna ar Romualdu Ražuku,

12. Saeimas deputātu, otro LTF priekšsēdētāju (1990.—1992.)

Līga Lakuča

Foto — Gatis Dieziņš, Boriss Koļesņikovs.

— 1991. gada janvāris, Barikāžu laiks. . . Kā jūs vērtējat šo posmu savā dzīvē šodienas acīm?

— Es to uzskatu par augstāko punktu savā dzīvē, savā sabiedriski politiskajā darbībā. Augstākās padomes vēlēšanās 1990. gada 18. martā Latvijas Tautas fronte (LTF) guva uzvaru, un 4. maijā tika pieņemta Latvijas Republikas neatkarības deklarācija. Kādu mēnesi vēlāk Tautas frontes darbība it kā apsika, jo tās pirmais ešelons, proti, labākie no Tautas frontes vadības bija ievēlēti Augstākajā padomē. Mani ievēlēja par Tautas frontes valdes priekšsēdētāju — par tādu kā pagaidu vai vietas izpildītāju ar domes lēmumu. Daudzi domāja, ka Tautas fronte vairs nav nepieciešama. Ir Augstākā padome, kas pieņem likumus, ir ievēlēta Godmaņa valdība, likās, ka ar tiem mehānismiem viss ies uz priekšu. Man bija diametrāli pretējs viedoklis. Bija arī doma LTF pārveidot par partiju, un bija pat izraudzīts potenciālais līderis — Einars Repše. Es braucu uz nodaļām pa visu Latviju, kur arī cilvēki nezināja, ko darīt tālāk. Pa to vasaru izdevās mobilizēt Tautas fronti, izdevās noorganizēt 3. kongresu, ievēlēt valdi no otrā ešelona un sakārtot Tautas fronti, vienlaikus atbalstot Augstāko padomi un valdību. Tomēr nācās

pārvarēt diezgan lielas grūtības komunikācijā, jo dažiem Augstākās padomes deputātiem, varbūt pat vairākumam, likās, ka Tautas fronte savu lomu ir izpildījusi. Tā kā toreiz nebija ne armijas, ne muitas, ne ārlietu dienestu, mana pārliecība bija, ka Tautas fronte ir vienīgā, kas var šos robus aizpildīt, ja kaut kas notiktu. Viena aiz otras nāca prasības no Maskavas noslēgt jaunu savienības līgumu. Smieklīgākais bija tas, ka izrādījās — Padomju Savienībai nav nekādas deklarācijas, nekāda dibināšanas dokumenta, neviens par to nebija rūpējies ne 1922. gadā, ne tad, kad mūs okupēja. Maskavai bija ārkārtīgi svarīgi Gorbačova *perestroikas* gaisotnē radīt kaut kādu juridisku dokumentu.

— Vai pirms barikādēm bija kādas priekšnojautas, ka gaidāmi izšķiroši notikumi?

— Bija jau kopš oktobra. Līdzīgi kā tagad pasaulē. Toreiz visu laiku kaut kas brieda ap Latviju, Baltiju. Mēs divreiz saaucām reģionālās sanāksmes. Cilvēki jau septembrī, oktobrī nāca ar priekšlikumiem, ko darīt tādā gadījumā, ja tiks ieviests karstāvoklis un mūsu ievēlētā pārvalde tiks likvidēta. Lēnām no tā visa radās materiāls mūsu plānam X stundai. Tā pareizais nosaukums ir «Aicinājums visiem Latvijas neatkarības atbalstītājiem». Tajā bija aprakstīti visi pasākumi, ieskaitot stratēģiski svarīgu

objektu aizsardzību. To visu Ivars Redisons un Uldis Augstkalns LTF valdes uzdevumā ietvēra dokumentā, ko valde novembrī arī pieņēma. Tas bija pamats, no kurienes nāca barikādes. Lielus pasākumus nevar pēkšņi noorganizēt, ir vajadzīgs rūpīgs sagatavošanas darbs. Gan kopējais noskaņojums, gan daudzie priekšlikumi, gan demobilizēto padomju armijas virsnieku palīdzība bija svarīgi faktori. Bet vislielāko atbildību prasīja izšķiršanās par manifestācijas rīkošanu, jo bija spiediens no Tautas frontes, no masām, no virsniekiem, kas palīdzēja, no radikāļiem it īpaši. Es sapratu, ka divreiz mums neļaus uz Rīgu saaicināt pusmiljonu cilvēku. Pēdējās divas nedēļas līdz 12. janvārim bija ļoti smagas — spiediens no visiem, arī bailes, tāpēc visi gribēja nākt kopā un parādīt spēku. Jo Preses namu bija ieņēmis OMON, bruņu transportieri pa naktīm braukāja ap Rīgu, vēl provokācijas — tika rīkoti sprādzieni kapsētās un citur. Redzot notikumu virzību, Viļņā cilvēki sāka pulcēties. 12. janvāra LTF domes sēdes gaitā mēs atcēlām akadēmiķa Kalniņa priekšlikumu par ekonomikas pārbūvi un sākām konkrēti spriest par stratēģiski svarīgu objektu aizsardzību. Domes sēdes starpbrīdī pie melnajām klavierēm notika tā leģendārā sanāksme, kad saaicinājām visus Tautas frontes koordinatorus no nodaļām un sadalījām starp novadiem stratēģiski svarīgos objektus. Piemēram, Zaķusala tika iedalīta Zemgalei — Bauskai, Jelgavai un Jēkabpīlij, un viņi pēc tam to arī sargāja. Koordinatoriem tika pateikts, lai pa nakti dežurē pie radioaparātiem, jo toreiz nekādu citu ātras saziņas līdzekļu nebija. Kad Viļņā sākās tā asinspirts un gāja bojā 13 cilvēki, tas bija ap trijiem naktī, bija skaidrs, ka tas ir jādara. Dainis Īvāns, kas toreiz bija Augstākās padomes priekšsēdētāja vietnieks, paziņoja, ka plkst. 14, tāpat pēc 10 stundām, pusmiljonam cilvēku jābūt Daugavmalā. Tā tas arī notika. Viņi brauca, jau zinādami, ka paliks Rīgā sargāt objektus, zināja arī, kurus.

— Jūs toreiz sapratāt situācijas nopietnību. Šķiet, ka vairākums to varbūt pat neapzinājās.

— Cilvēki, kas brauca no laukiem organizēti (viņu saraksti arī šodien ir, un viņi tiekas regulāri), manuprāt, to apzinājās.

Turpinājums 8. un 9. lpp.

Sākums 7. lpp.

Varbūt tādas bailes nebija, jo visi bija kopā, visur bija mūsējie, bet situācija bija nopietna. Pēc negulētas nakts aizbraucu mājās ar Tautas frontes mašīnu, tad ar šoferi no Jūrmalas braucām atpakaļ uz manifestāciju. Piebraucot pie Babītes benzīntanka, izdzirdējām dārdonu, motoru skaņu, apstājāmies. Domāju, ka nāk jau bruņutehnika. Izgājām ārā no pievedceļa un ieraudzījām — smagā tehnika ar betonu, ar kaut kādiem blokiem, ar kokiem kolonnā brauc uz Rīgu. Vienlaikus ar mūsu centieniem satiksmes ministrs Jānis Janovskis un lauksaimniecības ministrs Dainis Ģeģers bija dabūjuši valdības vadītāja Ivara Godmaņa atļauju un lika smagajai teknikai virzīties uz Rīgu, lai izmantotu to barikāžu būvniecībā. Toreiz nebija nevienas privātas kravas mašīnas, viss bija valsts vai kolhozu īpašums. Bez šiem diviem vīriem mēs nekad to nebūtu izdarījuši, protams, cilvēki to atbalstīja, šoferi bija gatavi braukt.

— Kā notika komunikācija ar ārzemniekiem, kā jūs viņus informējāt?

— Viņi nepārtrauktā straumē gāja cauri Tautas fronteī, tās bija neskaitāmas intervijas. Barikāžu laikā, izņemot tās stundas, kad biju Augstākajā padomē vai Ministru kabinetā, es uzturējos Tautas frontē. Mēs barikādes organizējām kādas divarpus diennaktis, vēlāk to pārņēma Augstākās padomes Aizsardzības štābs. Pēc tam mūsu pienākums bija nomainīt cilvēkus, jo neviens ziemā

nevar atrasties diennakti vai vairāk ārpus telpām. Tautas fronte ar savām nodaļām bija tādi kā dispečeri. Bija tautfrontiešu pašvaldības, 1989. gada decembrī ievēlētas. Nodaļu cilvēki bija arī deputāti. Pašvaldības gādāja, lai ir transports, malka, pārtika, elementāra kārtība, un caur Tautas frontes nodaļām un viņu deputātiem pašvaldībās mēs ļoti organizēti nomainījām cilvēkus barikādēs. Rīgā varbūt ir grūtāk pateikt, kurš bija un kurš nebija barikāžu dalībnieks, laukos viņi visi ir reģistrēti, apbalvoti ar barikāžu dalībnieka piemiņas zīmi. Par ārzemniekiem — Augstākās padomes preses centra vadītājs Aleksandrs Mirļins stāstīja, ka 420 ārzemju korespondenti bija akreditēti. CNN brigādes kaut kur blakus Brīvības ielai bija uzlikušas šķīvjus un raidīja no skvēra. 20. janvāra traģiskās nakts notikumi momentā bija atainoti CNN un citās pārraidēs. Tas bija milzīgs atbalsts. Es domāju, ka traģisko 20. janvāra asinsizliešanu pārtrauca arī ārzemju korespondentu ziņošanas ietekmē. Žurnālisti bija visur.

— Kurā brīdī jūs sapratāt, ka situācija sāk virzīties uz pozitīvu atrisinājumu?

— Kad meita piedzima. Tas ir tāds joks, jo 23. janvārī Ingunai Ebelay un man piedzima meita Danute. Velta Puriņa Latvijas Televīzijas 1. programmā paziņoja, ka Tautas frontes priekšsēdētājam Romualdam Ražukam un Ingunai Ebelay piedzimusi meita, un tas nozīmē, ka kara nebūs, asinsizliešana apstāsies un būs miers. Nopietni runājot, nākamajā rītā pēc 20. janvāra traģiskās nakts, kad OMON izvācās un mūsu iekšlietu struktūras iegāja atpakaļ Iekšlietu ministrijā, viss kaut kādā veidā nomierinājās. Nav man tādas informācijas, bet es saprotu, ka no ASV un citām ietekmīgām struktūrām bija kaut kāds spiediens, kas lika to operāciju neturpināt. Tas bija mūsu uzvaras piķis.

— Kā jūs vērtējat Tautas frontes dalībnieku ieguldījumu?

— Tautas frontes arhīvs ir saglabāts, esam vienīgie, kas to izdarīja. Tautas frontes muzejā tagad ir lieliska ekspozīcija, to ar arhīvu esam nodevuši Latvijas Nacionālajam vēstures muzejam, jo neviens nav mūžīgs. Sabiedrisko organizāciju «Tautas frontes sabiedriskā padome», kam piederēja muzejs, es 16 gadus vilku uz saviem pleciem, ilgāk tas nebija iespējams. Tagad tā ir Nacionālā vēstures muzeja nodaļa un viss turpinās. Barikāžu laika Tautas frontes darbinieki ir zināmi, un, cerams, savā grāmatā es viņus visus aprakstīšu. Viņi tiešām pašreizējai strādāja. Sākumā nācās šķirties no dažiem, kad es kļuva par Tautas frontes priekšsēdētāju, jo tur bija diezgan bohēmisks dzīvesveids, un man kā ideālistam likās, ka tas nav savienojams un pieņemams. Ingrida Pilādze, Artis Ērglis un Artūrs Dudars visaktīvāk strādāja, nevainojami visās situācijās, un nodrošināja brīžiem pat neiespējamo. Augusta puča laikā, kad Tautas frontē vairs nevarējām strādāt, Artūrs Dudars kaut kādā savā kooperatīvā Rūpniecības ielā atrada vietu, un viss tika izdarīts.

— Ko mēs varētu darīt, lai jauni cilvēki neaizmirstu tā laika mācības?

— Tagad tas ir vajadzīgs vairāk nekā jebkurā citā laikā. Arī domājot par to, kā pateikties barikāžu dalībniekiem. 12. janvārī Sociālo un darba lietu komisijā Saeimā es prezentēju likumprojektu «Par 1991. gada barikāžu dalībnieka statusu», kurā paredzu gan aicināt pašvaldības viņiem nākt pretim, gan atļaut pensionēties vienu divus gadus agrāk, gan arī atbalstu, veselības aprūpes pakalpojumus saņemot. Protams, ir kritiķi, bet mana doma ir tāda, ka cilvēkiem valsts pateiks paldies un vienlaikus dos kaut ko praktisku, bet svarīgāka ir, lai nākamās paaudzes to redzētu. Tagadējie karavīri, zemessargi, patrioti —

viņiem jaredz, ka valsts rūpējas, ka parūpēsies un pateiksies saviem aizstāvjiem. Manuprāt, ir ļoti svarīgi šo statusu noteikt. Līdzīgi kā ar nacionālo partizānu un represēto godināšanu mēs darījām, tāpat vajag barikāžu dalībniekiem pateikties.

— Šogad barikāžu notikumiem ir veltīta konference, un jaunsargi visu diennakti dežurēja Doma laukumā. Kas vēl būtu darāms, lai pēc 25 gadiem nerastos jautājumi — kas tur toreiz notika?

— Jebkura jubileja — vai «Baltijas ceļa», vai Tautas frontes dibināšanas, vai barikāžu atcere — ir stihiska nelaime Latvijas valdībai. Parasti tiek iedalīta kaut kāda nauda no līdzekļiem neparedzētiem gadījumiem. Barikāžu 25 gadu atcerei valdība nedeva neko tāpēc, ka ir jāgatavojas simtgadei. Mūsu argumenti bija tādi, ka tā arī ir viena no simtgades spilgtākajām epizodēm, bet tas netika ņemts vērā. Kultūras ministrija gan sedza mums Ķīpsalā 16. janvārī telpu izdevumus un Kultūras akadēmija noorganizēja koncertu, lai cilvēki no laukiem var sabraukt un satikties. Pārējais — pārsvarā mūsu biedrības ikgadējie pasākumi. Mūsu ideja par barikāžu rekonstrukciju Doma laukuma stūrī tika īstenota. Uzskatu, ka pasākumos jāiesaista jaunieši un jāstāsta viņiem, ka barikāžu laikā ar šo nevardarbīgo pretošanos mēs spējam izcīnīt neatkarību, un tā ir tāda lieta, ar kuru var lepoties, aizbraucot uz jebkuru pasaule malu. Par savu un tālaika Tautas frontes valdes vienu no galvenajiem veiksmes stāstiem es uzskatu to, ka izdevās izvairīties no konfrontācijas. Gan ar krieviski runājošajiem, pareizāk sakot, interfronti, padomiski domājošajiem, gan ar Godmaņa valdību, jo nāca daudzas ļoti sāpīgas reformas, cenas cēlās trīs reizes, gan ar Augstāko padomi. Būtībā Tautas fronte izdevās kā tādām plāksterim visu to saturēt kopā.

— Jūs pieminējāt interfronti. Kā jūs tajā laikā ar viņiem sadzīvojāt?

— Fiziskās konfrontācijas nebija. Mēs apmainījāmies ar nikniem dokumentiem un aicinājumiem, atceros, Alfrēds Rubiks atsūtīja man priekšlikumu sadarboties. Toreiz kompartija vēl turpināja to publisko frazeoloģiju — sadarboties, darba ļaužu intereses, nākt kopā. Pirmais asinskārais pasākums bija, kad 2. janvārī OMON ieņēma Preses namu. Taču ar pašu Interfronti nebija tādu konfrontāciju, izņemot, protams, uzbrukumu Augstākajai padomei 1990. gada 15. maijā. Viņi pulcējās savā mītnē Vecrīgā, Smilšu ielā, arī mūsu mītne bija Vecrīgā. Barikāžu laikā viņi tur mierīgi strādāja, neviens viņus neaizturēja, tāpat kā Jēkaba kazarmās esošo karaspēka daļu virsniekus. Viņi lamājās, kad nevarēja izsprukt cauri visiem barikāžu dzelžiem, bet nebija fiziskās spēka konfrontācijas.

— Joprojām tiek runāts par tā saukto trešo spēku saistībā ar 20. janvāra nakti. Jūsprāt, tāds bija?

— Bija, protams, bija. Par to liecināja čaulītes, izmeklētāji to fiksēja, bija arī filmētie materiāli, kur redzams, ka no Bastejkalna un toreizējās PSRS prokuratūras jumta tiek šauts, varbūt vēl no kaut kurienes. Bija arī viens neatpazīts liķis, kas nebija omonietis, vēlāk viņš pazuda no morga. Tas viss bija, par to ne mirkli neesmu šaubījies. Kāpēc

viņi to visu pārtrauca un negāja tālāk? Vienīgais izskaidrojums ir tāds, ka tā bija provokācija, cerot, ka ļaudis skries šurp no barikādēm, kur bija simtiem cilvēku, un sāks tajā visā iesaistīties. Tad droši vien OMON būtu galvenā loma. Trešā spēka uzdevums bija palikt neredzamam, bet tas bija — jo kurš tad visas tās lodes izšāva?

— Kur vislabāk šodien meklēt informāciju par barikāžu laiku?

— Pirmkārt, ir muzejs ar savu interneta lapu — barikades.lv. Muzeja platību mēs tagad esam divkāršojuši. Barikāžu biedrība uztur muzeju, un tur var gūt visu informāciju. Tur ir bukleti, stendos multiplikācijā ir pilnībā parādīta 20. janvāra nakts, kā viss notika, karte ar visiem barikādes aizstāvējušiem novadiem. Otrs — mēs esam veco «Ikarus», tā laika pilsētas autobusu, pārvērtuši par muzeju uz riteņiem, tur arī ir minimāla ekspozīcija, ar to mēs apbraukājam skolas. Skolas var pieteikt pasākumu 1991. gada barikāžu muzejā Krāmu ielā 3.

— Ja kādam mājās ir saglabājušās kādas fotogrāfijas no barikādēm vai citi materiāli, vai to visu var atdot muzejam?

— Protams, to var atdot muzejam, viss tiks iegrāmatots. Filmētie materiāli ir ārkārtīgi svarīgi. Bet vēl svarīgāk būtu, ja cilvēks uzrakstītu kaut puslappusīti ar savām atmiņām, kā tas toreiz bijis. Tagad visi mūsu pretinieki no Krievijas un citurienes, impērijas atjaunotāji, runā, ka toreiz bijusi kaut kāda apstākļu sakritība, zemas naftas cenas. Ikkatras šādas atmiņas ir kā ķieģelītis mūsu neatkarības celtnē, kas parāda, ka šie cilvēki vēlējas, lai valsts būtu neatkarīga, bija gatavi kaut ko darīt, pat upurēt sevi, lai neatkarību nosargātu. Vēsturisko liecību vākšana un saglabāšana ir ārkārtīgi svarīga, to var izdarīt jebkurā laikā. Ja pašam grūti pierakstīt, Barikāžu muzejā ir darbinieki, kas to izdarīs un saglabās nākamajām paaudzēm. **LB**

Ziemassvētku kauju piemiņa latvisko pašapziņu

Džoanna Eglīte

Foto — Gatis Dieziņš.

«Ziemassvētku kaujas ir Latvijas armijas dzimšanas laiks,» šī vēsturiskā notikuma 99. piemiņas gada pasākumā teica Nacionālo bruņoto spēku (NBS) komandieris ģenerālleitnants Raimonds Graube. Tīrelpurvā sestdien, 9. janvārī, bija pulcējušies karavīri, zemessargi, jaunsargi, skauti un gaidas, Jelgavas novada skolēni, ģimenes kopā ar bērniem, Jelgavas pilsētas vadība, vēstniecību darbinieki, NBS un Aizsardzības ministrijas pārstāvji. Kopumā – vairāki simti cilvēku. Vietās, kur todien zemi klāja žilbinoši balts sniegs, 1917. gada janvāra sākumā gāja bojā vai pazuda bez vēsts gandrīz 9000 latviešu strēlnieku — vairāk nekā trešdaļa tā laika latviešu karavīru.

Astoņi latviešu strēlnieku pulki cīnās plecu pie pleca

Latviešu strēlnieki Pirmā pasaules kara laikā cīnījās Krievijas impērijas armijā, un Ziemassvētku kaujās (kuras pēc vecā stila jeb Jūlija kalendāra risinājās Ziemassvētku laikā no 23. līdz 29. decembrim) pirmo reizi spējīgākās strēlnieku vienības — astoņus pulkus — apvienoja divās brigādēs. Tās iekļāva Sibīrijas korpusa sastāvā. Uzbrukuma mērķis bija pārraut vācu armijas pozīcijas Tīrelpurvā un ieņemt Jelgavu. Ziemassvētku kaujās, kuras notika bargā salā, naktīs līdz

pat –35 grādiem, Sibīrijas korpusam izdevās iedragāt vācu pozīcijas un ar ievērojamu spēku pārsvaru (Krievijas pusē bija ap 100 000, kamēr Vācijai – piecas reizes mazāk karavīru) radīt lielus zaudējumus un apjukumu pretinieku rindās. Lai arī Krievijas puse izmantoja ievērojamu spēku pārsvaru, tās virspavēlniecība nebija rēķinājusies ar tādiem panākumiem, un kaujas apstājās. To izmantoja vācu puse, sagatavojoties prettriecienam. Liels nopelns Ziemassvētku kauju veiksmē bija tieši latviešu strēlniekiem.

«Lai arī objektīvi vērtējot, šīs bija ļoti skarbas cīņas, kurās ievainoja un nogalināja, un aukstuma dēļ nosala tūkstošiem latviešu strēlnieku, tomēr tā bija pirmā reize

mūsu tautas vēsturē, kad tik daudzi strēlnieki cīnījās plecu pie pleca par vienotu mērķi. Mūsu karavīri, iespējams, atskārta, cik stipri viņi ir kopā. Savukārt viņu vīrišķību un cīņas garu novērtēja un atzina Krievijas virsnieki. Arī tas, iespējams, lika citādi uzlūkot pašiem sevi,» vēsturiskos notikumus skaidro Dagnis Dedumietis, Latvijas Kara muzeja Ziemassvētku kauju muzeja vadītājs.

«Lai arī gāja kaujās zem Krievijas impērijas karogiem, strēlnieki cīnījās par savu zemi, un tas jau deva citu apziņu par notiekošo,» 9. janvāra piemiņas pasākumā Ložmetējkalnā teica Aizsardzības ministrijas parlamentārais sekretārs Andrejs Pantelējevs.

Ziemassvētku kaujas vēsturnieki uzskata par laiku, kad pakāpeniski dzima nācijas un brīvības apziņa, kura vainagojās ar Latvijas neatkarības pasludināšanu 1918. gada 18. novembrī. «Ziemassvētku kaujas ir kā simbolisks šūpulis Latvijas neatkarībai, kur rūdijās un veidojās Latvijas karavīra gars. Tas joprojām ir dzīvs un spēcīgs katrā mūsdienu Latvijas armijas karavīrā,» uzsvēra ģenerālleitnants Raimonds Graube.

Tilts starp pagātni un tagadni

Šogad Ziemassvētku kauju piemiņu 9. janvārī atzīmēja ar trīs savstarpēji saistītiem pasākumiem: kritušo pieminēšanu Antīņu

kapsētā, kauju rekonstrukciju plāvā pie Ziemassvētku kauju muzeja un pulcēšanos Ložmetējkalnā pie uguns kuriem, ieklausoties strēlnieku dziesmās un esot līdzās kopīgā klusuma brīdī.

«Ziemassvētku kaujas epizožu izspēlē ļauj pietuvoties gandrīz 100 gadu vecu notikumu izjūtām,» saka Dagnis Dedumietis. Kauju rekonstrukcijas kluba «Latviešu karavīrs» un kluba «Ordenis» dalībnieki, pārgērbušies Pirmā pasaules kara laika strēlnieku un vācu karavīru formās, — kopumā ap 30 cilvēki — atainoja improvizētu sadursmi. Stāvēt klajā laukā –12 grādu salā, vērojot cīņas un dzirdot šauteņu un ložmetēju zalves, sanākušie atzina, ka izdevies mazliet apjaust, kas šajā vietā norisinājies Ziemassvētku kauju laikā.

Tieši vēlme izjust to, ko piedzīvoja varonīgie strēlnieki, ir iemesls, kādēļ Skautu un gaidu kustība jau 14. gadu Ziemassvētku kauju piemiņas laikā Ložmetējkalnā rīko vairāku dienu nometni, dzīvojot teltīs, kurinot uguns kuras un apgūstot izdzīvošanas iemaņas skarbos ziemas apstākļos.

Cilvēkus, kuri gandrīz pēc 100 gadiem sanākuši, lai pieminētu strēlnieku cīņas Tīrelpurvā, ar senajiem notikumiem un kritušajiem vieno ne vien ziema, sniega kupenas, klajas debesis un aukstums, bet arī uguns kura. Pārrunājuši redzēto un izstaigājuši Ziemassvētku kauju muzeju Mangaļu mājās, sanākušie pulcējās pie uguns kura, uz kura sildījās liels katls ar avenu lapu tēju, un pie vairākiem uguns kuriem kalna pakājē.

Sajust un piedzīvot vēsturi

Koku aleju, kas ved mežā no Liepājas šosejas līdz Ložmetējkalnam, vakarpusē izgaismoja simtiem sveču. Tās vedināja iegriezties ne vienu vien garāmbraucēju, iespējams, arī tos, kuri nekā nezina par tā vakara pasākumiem Tīrelpurvā.

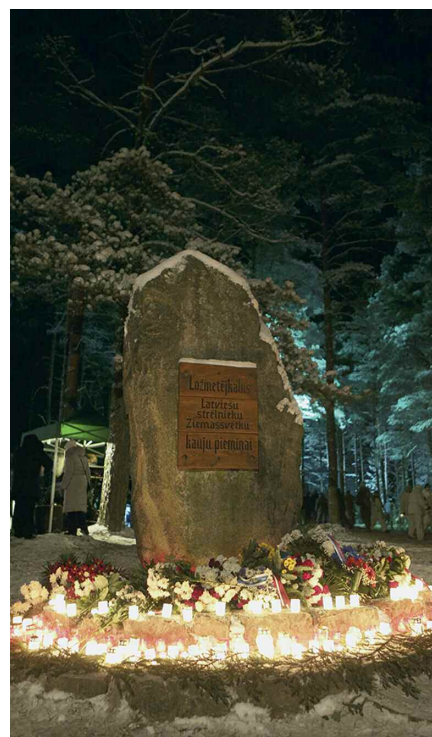
Ejot atceļā pa svecēm izgaismoto meža taku, pa priekšu ejošās ģimenes aptuveni

piecus gadus vecais dēls dzirdētā iespaidā nopietnā balsī vaicāja tēvam: «Vai tu zini mūsu dzimtas vēsturi? Tu man parādi mūsu ģimenes koku?»

«Savu vēsturi vajag izzināt, bet nereti lepnumu un lepošanos rada tieši darbība — autentiskā pietuvošanās, būšana notikumā, pieminēšana jeb svinēšana. Domāju, ka tie, kuri atbrauca uz Tīrelpurvu pieminēt Ziemassvētku kaujas, daudz vairāk izjuta šī notikuma nozīmi un jēgu, nekā tie, kuri par to tikai izlasī,» teica ģenerālleitnants R. Graube. «Mums ir pamats lepoties ar latviešu strēlniekiem un savas nacionālās apziņas pirmsākumiem. Šo kauju piemiņa ir svēta.»

Nākamajā gadā apritēs 100 gadi kopš Ziemassvētku kaujām. Ziemassvētku kauju muzeja vadītājs Dagnis Dedumietis teic, ka, visticamāk, arī tad piemiņas pasākums notiks sniegotā, aukstā ziemas dienā, zem klajas debess Tīrelpurvā. Tā būs jauna iespēja pietuvoties savas tautas vēsturei, sajust un piedzīvot to klātienē un apzināties Latvijas neatkarības vērtību. **18**

Arī ungāri sargā Baltijas debesis

Taivo Trams

Foto — Gatis Dieziņš.

Kopš Baltijas valstu iestāšanās NATO mūsu gaisa telpu kontrolē un patrulē alianses dalībvalstis, kuru rīcībā ir mūsdienīgi militārie lidaparāti. No 2015. gada septembra daļu Baltijas gaisa telpas kontrolēja Ungārijas Gaisa spēki, kas četrus mēnešus ilgušo misiju pildīja līdz 9. janvārim. Otru daļu Baltijas debessjuma no Emari bāzes Igaunijā kontrolēja Vācijas iznīcinātāji.

Krievijas lidmašīnas pārtver retāk

Ar Ungārijas vēstniecības atbalstu decembra sākumā Latvijas žurnālistu grupai bija iespējams apmeklēt Lietuvas Gaisa spēku bāzi Šauļu pievārtē, kas kopš ungāru misijas sākuma bija kļuvusi par nelielu daļiņu šīs valsts mums kaimiņos. Daļa bāzes tika nodota pilnīgā Ungārijas pārziņā, un tur misijas laikā uzturējās vairāk nekā 80 ungāru speciālistu un militārpersonu, kā arī četri Zviedrija, SAAB rūpnīcā ražoti iznīcinātāji JAS 39 «Gripen». Divi no tiem bija pastāvīgā izlidošanas gatavībā, bet divi tikmēr tika apkopti.

Ungārijas Gaisa spēki Baltijā bija pirmo reizi un atbilstoši rotācijas kārtībai nākamo reizi gaisa policistu pienākumus uzņemsies 2019. gadā, stāsta Ungārijas Gaisa spēku misijas komandieris pulkvežleitnants Tamāšs Fekete. Ungāru pilotiem patrulēšana Baltijā ir jauna un ļoti interesanta pieredze, īpaši ņemot vērā pēdējā laika saspringtās attiecības ar Krieviju. Tomēr T. Fekete atzīst,

ka viņu misijas laikā Krievijas lidaparātu pārtveršanu skaits ir jūtami samazinājies, salīdzinot ar iepriekšējo misiju statistiku — aizvadīto gandrīz četru mēnešu laikā notikušas vien aptuveni 15 pārtveršanas. Visticamāk, tas skaidrojams ar to, ka pašlaik Krievijai šķiet aktuālākas ārpolitiskās spēles Irākā.

«Gripen» — moderns iznīcinātājs par saprātīgu cenu

Lielākoties Krievijas militārās un transporta lidmašīnas kursē gaisa koridorā no «Lielās Krievijas» uz Kaļiņingradas apgabalu un reizēm nedaudz novirzās no paredzētā kursa, lido ar izslēgtiem transponderiem vai neatbild uz izsaukumiem. Lai gan reizēm gaisā ap Krievijas lidmašīnām veidojas pat neliela burzma, jo uz pārtveršanu mēdz pacelties arī Zviedrijas iznīcinātāji, nekādu agresijas izpausmju no Krievijas lidotāju puses neesot bijis. «Brīdinām un gaidām viņu reakciju. Parasti ar to arī viss beidzas,» teic T. Fekete. To, vai uz Krievijas lidmašīnu šaubīgajām aktivitātēm reaģēt ungāriem vai vāciešiem, izlemj, vadoties pēc konkrētās lidmašīnas atrašanās vietas un lidojuma virziena.

Ungārijas misijas komandierim ir liela lidotāja pieredze. Savulaik viņš lidojis arī ar Krievijā ražotajiem Mig 21. Vaicāts par abu kaujas lidaparātu salīdzināmajām īpašībām, viņš atbild, ka tās īsti nevar salīdzināt — zviedru «Gripen» ir 4. paaudzes iznīcinātājs, izmantojams gan dienā, gan naktī, ar ļoti augstu datorizācijas līmeni lidojuma un ieroču vadībā, kā arī konkurētspējīgu cenu. Lidojumā zviedru iznīcinātājs var pavadīt līdz divarpus stundām un sasniegt līdz 15 km augstumu.

Iespēja iegūt pieredzi uz NATO robežas

«Ungārijas iesaistīšanās Baltijas valstu gaisa telpas kontroles misijā ir pierādījums mūsu solidaritātei NATO ietvaros. Šī sadarbība mums ir arī ļoti svarīga,» uzsver Ungārijas vēstniece Latvijā Adriena Millere. Ungārijai tā ir liela iespēja — šīs valsts gaisa spēki ir izvietoti ārpus Ungārijas robežām un gūst praktisku pieredzi NATO robežas kontrolēšanā. Tiesa, Ungārijā Gaisa spēki kontrolē arī kaimiņvalsts Slovēnijas gaisa telpu, taču tur lielākoties iznāk reaģēt uz komerctransporta vai privāto lidmašīnu pārkāpumiem, piebilst T. Fekete.

9. janvārī Baltijas gaisa telpas kontroli pārņēma Spānija un Beļģija. **ES**

Divas nedēļas pie Latvijas kontingenta Afganistānā

Džoanna Eglīte

Foto — Gatis Indrēvics, Ēriks Kukutis.

Ziemeļu Afganistānai ziemas sākumā ir pelēkbrūna krāsa. Zemei, kleķa mājām, ko apjož akmens krāvumu sētas, pakalniem, sauļas lieluma baložiem un dažkārt pat debesīm. Grūti panesamo vasaras karstumu, kad gaiss sasilst līdz pat +45 grādiem, novembrī nomainījis dzestrus lietūs. Afgāņi gaida sniegotu ziemu.

Afganistānā joprojām ir nemierīgi. Ik dienu bruņotās sadursmēs kādu nogalina. Karš turpinās. Afgāņi cīnās paši ar sevi — pa laikam finansiāla izdevīguma vārdā pārejot pretinieka pusē — te prezidenta, te tālību, te nemiernieku. Katra puse apgalvo, ka viņu rīcību virza ideja par labāku Afganistānu, mieru un pareizo reliģisko pārliecību. Bet aiz tā slēpjas nemitīga ietekmes un varas pārdalīšana. NATO dalībvalstis kopš 2015. gada sākuma kara darbībā vairs tieši neiesaistās.

Ši ir pirmā starptautiskā operācija, kuras mērķis ir atbalstīt Afganistānas spēku struktūras, piedāvājot zināšanas un padomu, bet nesniedzot militāro palīdzību. Pašreiz Afganistānā ir ap 12 000 NATO karavīru. Afganistānas iedzīvotāju skaits lēšams 30 miljonus.

NATO karavīri atrodas piecās bāzes nometnēs — galvenā no tām ir Kabulā. Pārējās četros pretējos Afganistānas punktos — Mazāri Šarīfā, Herātā, Kandahārā un Lagmānā. Misijas nosaukums

«*Resolute Support*» liecina par vēlmi sniegt mērķtiecīgu atbalstu. Latvijas kontingents Afganistānā koncentrēts valsts ziemeļu daļā — divi karavīri dien Kabulā un tās apkārtnē, kamēr divdesmit vienam — misijas vieta ir Marmalas bāze, Mazāri Šarīfas pilsētas tuvumā. Afganistānas Ziemeļu pavēlniecības 209. korpuss, ar kuru sadarbojas Marmalas bāzes karavīri, ir trīs reizes lielāks par visu Latvijas armiju.

Māca pacietību

Ši ir neparasta un ļoti sarežģīta starptautiskā operācija — to atzīst ne tikai Latvijas karavīri, bet arī viņu kolēģi zviedri un vācieši, ar kuriem izdodas tuvāk aprunāties. Gandrīz katrs, kurš pašreiz dien Afganistānā, ir pieredzējis nedēļas un mēnešus, kad kalnos šajā zemē, Irākā vai Kosovā nācies gulēt zem klajas debess. Uz viņiem ir šauts, un viņi ir šāvuši, ir sajūsts, kā piezogas nāves bailes, un redzēts cilvēks ievainošanas brīdī, diennaktīm iztikts bez ūdens un ēdiena, tomēr izdevies palikt dzīvam. Tā ir īpaša pieredze, daļa dzīves, daļa no viņu esības. Lai arī cik nežēlīgos apstākļos tas būtu bijis, šādos brīžos viņi ir jutušies vajadzīgi un neaizdomājoties pildījuši pienākumu, palaujoties cits uz citu.

2015. un arī 2016. gada starptautisko operāciju specifika — NATO karavīri neiesaistās karadarbībā. No 1200 karavīriem, kuri atrodas Marmalas bāzē, aptuveni 20% dodas ārpus bāzes teritorijas pie afgāņu spēka struktūru pārstāvjiem.

Pārējie 80% karavīru gādā, lai šie NATO padomdevēji varētu droši pildīt savus pienākumus. Sargājot kopējo drošību, daļai karavīru pastāvīgi jābūt kaujas gatavībā, reizēm pat nepiedzīvojot brīdi, kad viņi patiešām kļūst vajadzīgi. Šķietami mierīga un lēna — šī misija māca pacietību. Un psiholoģiski tā ir sarežģīta pieredze karavīram, kurš ir gatavots darbībai un rezultāta sasniegšanai. Turklāt pacietību nākas izkopt ne vien tiem, kuri paliek bāzē, bet arī padomdevējiem, kuri strādā ar afgāņu dažādu spēka struktūru vadību.

Zināšanas un informācija šajā valstī ir naudai un varai līdzīga vērtība, ar kuru nedalās. Militārā sistēmā tāda pieeja ir pašapdraudoša. Padomdevēju darbs ir palīdzēt to ieraudzīt. Tomēr runāt par darbu, ja nedēļām un pat mēnešiem ilgi pirms tam nav īstenots lēns tuvināšanās rituāls, apspriežoties par ģimeni, par vērtībām šajā dzīvē un pasaules uzskatu, ir ne vien nepieklājīgi, bet vienkārši — neiespējami. Tāpēc padomdevēji tik labi zina, ka afgāņiem vienlaikus nevar būt vairāk par četrām sievietēm, ka necīgajam izglītojamajam nācijai slānim nav ne mazākās vēlmes karot un savus bērnus viņi labprāt sūta mācīties uz Eiropu un Ameriku.

Padomdevēji ir izvītrojuši no savu darbību un pat nolūku klāsta vēlmi tieši runāt par acīmredzamām ačgārnībām vai pamācīt. Sadarbības pamatā ir smalks psiholoģisks jūtīgums, lieliskas komunikācijas spējas, tolerance un milzīga

Turpinājums 14., 15. un 16. lpp.

Sākums 13. lpp.

pacietība savus risinājumus pasniegt tā, lai tie ar laiku tiktu atzīti par piemērotiem, ko pakāpeniski ieviest ikdienā. Afganistānas spēka struktūrās vienību uzdevumi pārklājas, nav strikti sadalītas atbildības jomas un vietējie komandieri īsti nepārzina, kas notiek viņu pakļautībā. Centība un vēlme sevi pierādīt un pašapliecināties darbā afgāņiem ir svešas. Viņi dedzīgi pakļaujas autoritātei, bet neatzīst pašiniciatīvu. Padomdevēju uzdevums ir palīdzēt pilnveidot afgāņu spēka struktūru vadību tā, lai tās spētu patstāvīgi nodrošināt mieru savā zemē.

Gultā ar skorpionu

Uz Afganistānu mēs dodamies trijātā — fotogrāfs, operators un žurnālists. Abi mani kolēģi ir karavīri, bijuši misijās un Afganistānu pazīst. Man ir vairāk aizspriedumu nekā priekšstatu, un pēc laika, jau esot tur, šķiet, ka lielākoties visi, kuri nav elpojuši Afganistānas gaisu, dzīvo atsvēsinātos pieņēmumos par šo zemi.

Viena no pirmajām īstajām izjūtām, kas pārņem jau ceļā, ir bailes. Man šķiet, ka lidmašīnu notrieks. Marmalas bāzē, ieskatoties afgāņu strādnieku sejās, es atskāršu, ka tās ir tik atšķirīgas no ikdienā redzētām, ka nespēju nolasīt viņu mīklu un domas. Tas satrauc un biedē. Pirmajā naktī, kad pamostos no dzelošanas sāpes pēdā, mana pirmā doma ir — kopā ar gultas veļu man ir iedots skorpions. Pusmiegā gaidu, kad kāja sāks pampt, bet nekas nenotiek, un nogurums pēc 48 negulētām stundām ir tik liels, ka nolemju — mēs kaut kā ar skorpionu šonakt sadalīsim gulvietu. Protams, no rīta nav ne skorpiona, ne dzēluma seku. Toties pienaltā, neausrūpīgā gaisma tikai pastiprina nākamo iespaidu, kas rodas, ieraugot rītausmā Marmalas bāzi. Cik neglita tā šķiet! Betons, smilšu maisi, akmeņi, konteineri, dzeloņdrātis. Vienubrīd prātā iezogas doma — ja pasaulē būtu tikai vīrieši, visticamāk, tā izskatītos šādi. Marmalas bāzē tikpat kā nav ne koku, ne krūmu. Pienaltajā neausrūpīgā vienīgais atgādinājums par dabas klātbūtni ir pelēkbrūnās smiltis. Man tobrīd šķiet — ja šo vietu ieraudzītu mūsu karavīru sievas un mātes, viņu līdzietība augtu augumā. Un vēl man liekas — satriecoši, ka te būs jāpavada vairāk nekā divas nedēļas. Latvijas kontingenta karavīriem — seši mēneši, un tas man izklausās gandrīz vai kā nolemtība.

Latvijas militārie policisti kopā ar vācu kolēģiem kalnos pie Marmalas bāzes.

Tikai nākamajās dienās, kad saule atklāj skatam kalnus — zaļus pēc nesen lijušajiem lietiem, kad daudzkārt izstāgāta bāze, atrodot savas takas un vietas, un izveidojot savu dienas ritmu, viss iepriekš neglītāis un bīstamais pamazām iegūst neapstrīdamu šarmu un skaistumu. Droši vien līdzīgi ir noticis ar visiem šeit dzīvojošajiem. Cilvēkam piemīt apbrīnojama spēja pierast, pieņemt un ieraudzīt skaisto pat tur, kur skaistuma izlūtinātas acis to neredz.

Trauslā drošība

Bāzē bailes nemājo, un pamazām norimst arī manējās. Tomēr te visi pazīst šīs izjūtas. Latvijas militārie policisti Marmalas bāzē tuvās apsardzes grupā, kuri pilda miesassargu funkcijas, atzīst, ka ikreiz, dodoties uzdevumā ārpus bāzes teritorijas, viņi jūt adrenalīna pieplūdumu

un apzinās bīstamību. Vienudien, kad esmu kopā ar viņiem, braucot lejup no kalniem, visi trīs militārie policisti man līdzās bruņumašīnā kļūst uzmanīgi — neliels afgāņu bariņš stāv uz izdangātā kalnu ceļa, tad kāds noliek tukšu pudeli, un visi dodas prom. Tiek dota pavēle braukt lēnāk un uzmanīgi vērot braucamo daļu.

Mana iztēle uzbur ainas ar spridzekļiem, un ceļu es vēroju ne mazāk koncentrēti kā karavīri, tikai nemāku ieraudzīt to, ko spēj pamanīt viņi. Šoreiz bīstamības nav, jo, kad sasniedzam gājēju bariņu, afgāņi māj un rāda ar rokām dzeršanas kustību, tā lūdzot ūdeni. No paugura virsotnes, kurā nupat bijām uzbraukuši, pavērās skats uz viņu mājvietu — alām smiltis. Ūdeni nemanīju, cik tālu vien sniedzās skatiens. Gandrīz nesaskatāmas tālumā ganījās pāris kazas. Visapkārt

Afgāņu karavīru mācības Afganistānas armijas Ziemeļu pavēlniecības 209. korpusa bāzē Šahinā.

tikai akmeņi, brīvs plašums un šur tur zemē pa kādai patronu čaulītei. Kad šajā vietā Marmalas bāzes karavīriem riko mācības, vietējie čaulītes rūpīgi salasa un nodod. Par tām varot nopelnīt. Atgriežoties no mācībām kalnos, karavīri parasti vietējiem atstāj ūdeni. Cilvēciņi. Mēs neapstājamies un ūdeni neatstājam. Mūsu ir maz, un piesardzība šeit nekad nav lieka.

Ceļā uz afgāņu bāzi Šahinā, kas atrodas netālu no Mazāri Šarīfas, viens no Latvijas kontingenta padomdevējiem majors Juris Višņakovs, Afganistānas drošības spēku padomdevēju grupas vecākais virsnieks, parāda vietu, kur pirms dažiem mēnešiem afgāņu apsargs nošāvis divus amerikāņu karavīrus sporta tērpos vakara skrējiena laikā.

Drošība ir trausla. Par to liecina arī nopietnība, ar kādu to sargā. NATO štāba Kabulā Drošības un atbalsta spēku Afganistānā vecākais virsnieks majors Aleksejs Puriņš salīdzina drošības pasākumus,

Kopš 2015. gada sākuma, NATO tieši neiesaistoties sadursmju un konfliktu risināšanā un ievērojami mazinot militāro bāzu skaitu, arvien pieaudzis nemieru un uzbrukumu biežums Afganistānā. Visticamāk, tā nav sakritība. Un iespējams, ka šādi NATO spēki tiek provocēti un mudināti neatstāt Afganistānu pašu afgāņu pārziņā, bet turpināt militāri iesaistīties miera regulēšanas procesos.

«Īpaši sadarbības sākumā afgāņi gaidīja, ka vienā brīdī mēs tomēr atsūtīsim spēka vienības un palīdzēsim kā līdz šim,» saka pulkvežleitnants Kaspars Pudāns, Ziemeļu pavēlniecības operāciju koordinācijas centra padomnieku grupas komandiera vietnieks. «Tikai pamazām viņi pieņēma, ka vienīgais ierocis, ar kuru šīs misijas ietvaros varam palīdzēt, ir vārds, saruna, profesionāla pieredze.» Diviem Latvijas kontingenta padomniekiem (majoram Jurim Višņakovam un majoram Edvartam Stūrmanim),

Šarīfas bāzē. Esam pārstāvēti NATO RSM (*Resolute Support mission*) štābā Kabulā. Ir arī mediķis — vecākā medicīnas māsa, kas strādā vietējā slimnīcā,» savas komandas sastāvu raksturo pulkvežleitnants Juris Čudo, Latvijas kontingenta Afganistānā komandieris.

Pieci Latvijas padomdevēji katru darba dienu dodas uz divām dažādām Afganistānas armijas Ziemeļu pavēlniecības 209. korpusa bāzēm. Trīs no viņiem strādā Šahinā, kamēr divi padomdevēji darbojas afgāņu Ziemeļu pavēlniecības operāciju koordinācijas centrā (OCCR). Abas afgāņu bāzes atrodas salīdzinoši netālu no Marmalas. Uz Šahīnu 15 minūtes jālido ar helikopteru, uz OCCR dodas ar bruņotām mašīnām. Šahinā mūsu padomdevēji ir atbildīgi par ieteikumiem izlūkošanas, operāciju plānošanas un sprādzienbīstamo priekšmetu neitralizēšanas jautājumos, bet OCCR bāzē konsultē sadarbības veidošanu starp

Gruzīnu kontingenta karavīri patrulā.

kas bija jāievēro Kabulā pirms pieciem gadiem, kad viņš šeit bija iepriekšējā misijā, ar to, kā ir šobrīd. Jāsecina, ka bīstamības draudi auguši. Lai pārvietotos no Kabulas militārās bāzes KAIA (*Kabul International Airport*) uz desmit minūšu brauciena attālumā esošo NATO štābu pilsētas centrā, drošības apsvērumu dēļ lido ar helikopteru. Pašreiz, lai izbrauktu ārpus bāzes teritorijas, vajadzīgas trīs bruņumašīnas. Dienā, kad bijām ceļā atpakaļ uz Latviju, nemiernieki uzbruka Kandahāras militārajam lidlaukam, nogalinot vairākus afgāņus, bet vēl pēc pāris dienām notika uzbrukums Spānijas vēstniecībai īpaši apsargātajā teritorijā Kabulas centrā, līdzās NATO štābam, kurā dien Latvijas kontingenta virsnieks majors Aleksejs Puriņš. 21. decembrī, tālību pašnāvniekam uzspridzinoties, Afganistānas austrumos patrulās laikā bojā gāja seši NATO karavīri, bet ievainojumus guva trīs.

dodoties uz rudenī nemiernieku ieņemto Kundūzas pilsētu, arī šādos apstākļos nācās apliecināt, ka palīdzība tiks sniegta tikai taktisku un stratēģisku ieteikumu un priekšlikumu veidā, nevis ķeroties pie ieročiem.

Tik dažādie — mūsējie

Lai arī karavīru galvenais uzdevums ir padomu došana Afganistānas drošības spēkiem, tomēr Latvija Afganistānā ir pārstāvēta arī citās nozīmīgās pozīcijās. «Mums ir gaisa atbalsta kontrolieri (*joint terminal attack controller; JTAC*), kuri darbojas kopā ar gruzīniem QRF (*Quick reaction forces*) vienībā, militārie policisti — daļa no viņiem piedalās kārtības nodrošināšanā bāzē, daļa — CPT (*Close protection team*) un pilda miesasargu funkcijas. Latvijas militārie policisti strādā vietējā policijā Kabulā (*EUPOL*). Mūsu karavīri pilda arī nacionālā atbalsta elementa (*NSE*) uzdevumus Mazāri

piecām afgāņu drošības spēku struktūrvienībām — armiju, policiju, robežsardzi, kārtības policiju un Nacionālo drošības dienestu. Latvijas padomdevēji atzīst, ka šī pieredze palīdz ne vien identificēt nepilnības un meklēt risinājumus afgāņu spēka vienību darbā, bet arī caur šo procesu definēt, kas būtu pilnveidojams Latvijas bruņotajos spēkos.

Vadīt, koordinēt un virzīt vienotam uzdevumam tik dažādu vienību karavīrus komandierim ir izaicinājums, atzīst pulkvežleitnants Juris Čudo: «Man vienmēr ir bijušas monolītas vienības. Te katrs karavīrs ir personība ar atšķirīgu pieredzi, savas vērtības apziņu, profesionālo specifiku. Mūsu nelielajā grupā ir suvieši (Speciālo uzdevumu vienība) un militārie policisti, arī JTAC un pat karavīrs no Gaisa spēku atbalsta bāzes. Pagāja laiks, kamēr atradu veidu, lai mūsu sadarbība būtu cieņpilna un maksimāli mērķtiecīga.

Turpinājums 16. lpp.

Sākums 13., 14. un 15. lpp.

Iemaņas apvienot tik dažādu vienību un pakāpju cilvēkus vienotā komandā man profesionāli ir ieguvums.»

Mēs pārstāvam savu valsti

Latvijā ir vairākas institūcijas, kuras meklē efektīvākos risinājumus valsts tēla veidošanai. Darbošanās līdzās 21 nācijas karavīriem Marmalas bāzē un multinacionālā komandā Kabulā, kopā pildot pienākumus ikdienā, nepārprotami veido Latvijas tēlu starptautiskajās militārajās aprindās. «Un te pat ir grūti nošķirt robežu starp neformālu un formālu sadarbību, jo priekšstatu par Latviju veido ne tikai tas, cik zinoši un kvalitatīvi veicam savu darbu, bet, piemēram, mūsu angļu valodas prasme, kas nodrošina spēju sarunāties, vai tas, kā atzīmējam svētkus, uz kuriem bieži aicinām arī kolēģus — citu nāciju karavīrus,» saka Afganistānas drošības spēku padomdevēju grupas vecākais virsnieks majors Edvarts Stūrmanis. Gan formālajā, gan neformālajā līmenī Latvijas kontingentam ir izdevies iemantot cieņu un augstu novērtējumu. To atzīst gan Latvijas kontingenta komandieris, gan citu nāciju kontingentu karavīri un komandieri.

«Padomdevēju grupā man bija gods strādāt kopā ar pulkvežleitnantu Kasparu Pudānu. Misijas laikā viņš bija mans vietnieks,» saka pulkvedis Jāns Ulsons, zviedru kontingenta komandieris, Ziemeļu pavēlniecības operāciju koordinācijas centra padomnieku grupas vadītājs. «Novērtēju ne tikai viņa zināšanas un spēju darboties vienotam mērķim, bet arī to, ka jebkurā situācijā varēju droši paļauties. Spēju rast risinājumu sarežģītā situācijā, atbildības izjūtu un ieinteresētu attieksmi pret darbu novērtēju arī sadarbībā ar otru Latvijas kontingenta padomnieku majoru Mareku Ošiņu [Ziemeļu pavēlniecības operāciju koordinācijas centra padomnieku grupas vecāko virsnieku].» Tikpat atzinīgus vārdus par Latvijas padomdevēju darbu Šahinas bāzē teica viņu starptautiskie kolēģi: par Latvijas JTAC — gruzīnu kontingenta komandieris majors Irakli Surguladze; bāzes hospitāļa ārsts — par Latvijas feldšeri Iritu Kronīti. Pulkvežleitnants Juris Čudo atzīst, ka šo pozitīvo vērtējumu un atgriezenisko saiti Latvijas karavīru darbam, inteliģences līmenim un spējai sadarbīties viņš, ikdienā tiekoties ar dažādu nāciju kolēģiem, dzirdējis par katru no savas komandas locekļiem. «Protams,

tas ir ļoti patikami, bet atgādina par atbildību, ka Latvijas kontingents šeit ir ne tikai, lai pildītu uzdevumus, bet arī pārstāvētu savu valsti.»

Rimtā ikdiena ir tikai šķietamība

Tomēr nodarboties ar starptautisko attiecību veidošanu un diplomātiskas etiķetes ievērošanu nav ierastie karavīra uzdevumi, un rimtā ikdiena Marmalas bāzē ir izaicinājums ikvienam. Runājot ar dažādu nāciju karavīriem, viņi atzīst, ka šī misija ir pārbaudījums iekšējam kodolam, jo prasa spēju ierobežotos apstākļos meklēt risinājumus, kas ļautu pilnveidoties un sniegtu gandarījumu. Tādēļ daudzi šo laiku izmanto profesionālai izaugsmei. Tikpat būtiska nozīme šajos apstākļos ir sportam. Mediķi bāzes slimnīcā joko, ka viņus var droši dēvēt par sporta ārstiem, jo tieši šīs nodarbes rada biežākās traumas.

«Nu kamdēļ gan afgāņiem karot un nogalināt, ja viņiem ir tādi kalni!»

Un tomēr šķietamā rimtā ikdiena karavīrus nav atslābinājusi, viņi nav zaudējuši modrību. Kādu dienu kopā ar Latvijas padomdevēju braucot bruņumašīnā, tērpusies bruņuvestē un ķiverē, vērojot horvātu militāro policistu, kurš visu ceļu stāvēja lūkā ar ložmetēju, es pēkšņi atskārtu, ka viņš ir tur, lai man būtu droši. Lai mani sargātu. Tā bija savāda apziņa, ka šis karavīrs ir gatavs upurēt savu dzīvību, lai ar mani viss būtu kārtībā. Tas aizkustināja. Vēlāk runājot ar citiem karavīriem un stāstot par šīm izjūtām, viņi pauda zināmu neizpratni: «Bet tas taču ir viņa darbs! Tas ir gluži normāli!» Un tad es apjautu otru sakarību, ka katrs no šiem karavīriem pilda savu uzdevumu, sargājot otru, — lai otrs varētu droši veikt savējo. Civilajā pasaulē šis ir utopisks attiecību modelis, bet esot līdzās karavīriem, es skaidri apzinājos, ka tieši tāda ir viņu būtība. Un tobrīd mūsējos, Latvijas kontingenta karavīrus, uzlūkoju citām acīm. Aiz ārējā rimtuma, kuru pieprasa šī misija, ir iekšēja gatavība ikvienā brīdī aizstāvēt un cīnīties. Šo izjūtu vēl pastiprināja sarunas. Iesākumā to jutu no JTAC pušiem, kuri burtiski deg par savu lietu. Bet pakāpeniski ieraudzīju to katrā no mūsu kontingenta karavīriem. Pēc viņiem līdzās pavadītā laika skaidri sapratu — es ļoti lepojos ar mūsējiem.

Turpinājums nākamajā numurā.

Tēvijas Sargs

Tēvijas Sargs

Rēzekne svin pilsētas atbrīvošanas no lieliniekiem 96. gadadienu

Diāna Selecka,

2. Zemessardzes novada sabiedrisko attiecību speciāliste.

Foto — Diāna Selecka un Karina Makarenko, «Gors».

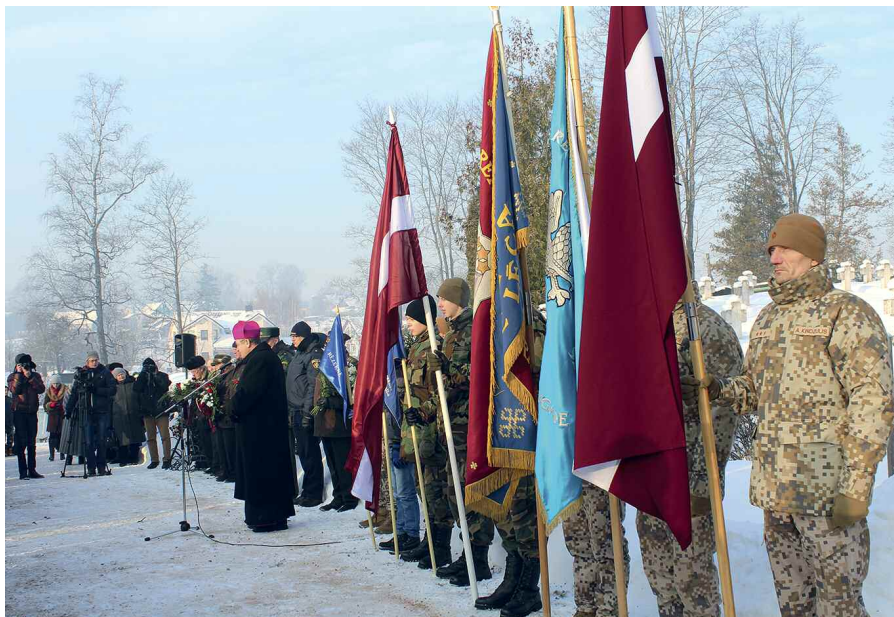
21. janvārī Rēzeknē notika pasākumi par godu Latgales atbrīvošanai no lieliniekiem 1920. gadā, kas sākās ar piemiņas brīdi pie obeliska Latgales atbrīvošanas kaujās kritušajiem karavīriem Miera ielas kapos.

Klātesošos uzrunāja Zemessardzes 32. kājnieku bataljona komandieris majors Jānis Rītenis, kas atgādināja, cik būtiski atcerēties nozīmīgus vēstures mirkļus. «Tās bija kaujas, kas nesa brīvību Latvijai, tāpēc svarīgi tās pieminēt. Atcerēsimies arī kritušos karavīrus, jo svarīgākais ir cilvēks! Šie karavīri atdeva vērtīgāko — savu dzīvību, lai Latvija būtu brīva.»

Uzrunājot klātesošos, Rēzeknes—Aglo- nas diecēzes bīskaps Jānis Bulis uzsvēra, ka mūsdienās jauniešiem ir daudz ko mācīties gan no barikāžu dalībniekiem, gan no Rēzeknes atbrīvotājiem, kuri nežēloja pat savu dzīvību, lai mums būtu brīva Latvija. «Mūsu tautas ļaudis pagājušajā gadsimtā parādīja izcilu patriotismu. Arī mums šodien, visu tautību cilvēkiem, ņemot no viņiem piemēru, jābūt mūsu valsts, mūsu zemes Latvijas patriotiem.»

Rēzeknes pilsētas domes deputāts Jānis Krišāns atzīmēja Latgales atbrīvošanas nozīmīgumu Latvijas mērogā: «21. janvāris kalendāros atzīmēts kā mūsu pilsētas atbrīvošanas diena, un tieši pēc mūsu pilsētas atbrīvošanas jau varēja nojaust, kādas būs robežas mūsu nākamajai valstij. Mūsu Latvija ir maziņa valsts, un visām lielajām valstīm un varām vienmēr būs izaicinājums mazās valstis pakļaut savai ietekmei, tāpēc mums ir svarīgi zināt savu pagātņi, atcerēties to ne tikai svētku dienās, bet arī ikdienā.»

Pasākums turpinājās reģionālajā koncertzālē — Latgales vēstniecībā «Gors», kur foajē bija apskatāma Zemessardzes ieroču un ekipējumu izstāde. Savu aprikojumu demonstrēja arī Nesprāgušās munīcijas iznīcināšanas vada speciālisti. Tā kā šogad Zemessardzei ir dots jauns uzdevums — tā tiek iesaistīta karavīru rekrutēšanā, visiem interesentiem bija iespēja iegūt informāciju par dienestu Nacionālajos bruņotajos spēkos, kā arī izpildīt pieteikuma anketas. Pasākumā piedalījās liels skaits jauniešu —

jaunsargi, Rēzeknes pilsētas izglītības iestāžu skolēni, un visiem bija liela interese par izstādi, arī par iespējām saņemt informāciju par dienestu.

Pasākuma turpinājumā klātesošie tikās ar dokumentālās filmas «Četros no rīta mežā» režisoru Ati Klimoviču, kā arī vienu no filmas varoņiem — rēzeknieti, Zemessardzes 32. kājnieku bataljona zemessardzi Gunitu Kučāni.

Atis Klimovičs pastāstīja, ka jau 20 gadus dodas pie bruņoto spēku karavīriem. Dokumentālā filma «Četros no rīta mežā» stāsta par Latvijas karavīriem un zemesargiem, tā rāda 2015. gada Latviju, ikdienu, sadzīvi un vērtības, kas filmas varoņiem šķiet aizsargāšanas vērtas.

Austrumlatvijas radošo pakalpojumu centra «Zeimuļš» mazpulku vadītāja Dzintra Gribuste pēc filmas noskatīšanās sacīja: «Man ļoti patika filma, tādas ir jārāda skolās, īpaši vecāko klašu skolēniem, kad mēs runājam par patriotismu.»

Rēzeknes atbrīvošana no lieliniekiem tiek atzīmēta jau gandrīz 20 gadus, šo tradīciju aizsāka Zemessardze. Tradicionāli organizēšanā iesaistās Rēzeknes pilsētas dome, Valsts robežsardzes koledža, Valsts policija, Jaunsardze, pilsētas izglītības iestādes, apvienība «Daugavas vanagi». «Daugavas vanagu» Rēzeknes apvienības priekšsēdis Gunārs Spodris, vērtēdams ikgadējo pasākumu, sacīja: «Ļoti labs pasākums, bez lielas pompozitātes, labs un sirsnīgs!»

«Daugavas vanagiem» — 70

«1945. gada ziema turējās auksta, ar asu jūras vēju. Novietojums šādiem apstākļiem nebija piemērots. Apģērbs un uzturs ļoti trūcīgs. Izmantojot gūstā uzspiestās bezdarbības laiku, šajās, varbūt, visdrūmākajās gūsta dienās dažiem karavīriem bija radusies laimīga doma dibināt un izveidot jau gūsta laikā savu cīņas un aprūpes organizāciju, kurai īstais darba lauks gan pavērtos pēc atlaišanas no gūsta. Cēdelhemiešu lielākā daļa ideju par šādas organizācijas dibināšanu atbalstīja, kaut arī netrūka kritizētāju. Daļa karavīru domāja, ka dibināmā organizācija izputēs, tikko pavērsies dzelonstieplu vārti, atlaižot gūstekņus brīvībā. Citi ieskatīja, ka tāda organizācija vispār nav vajadzīga.

1945. gada 28. decembrī Cēdelhemas gūstekņu nometnes II nodaļā teātra barakā tomēr sanāca 289 delegāti, kas pārstāvēja 7787 radāmās organizācijas pirmbiedrus — dibinātājus. Šajā delegātu sanāksmē tad arī ievēlēja jaundibināmās biedrības organizācijas komisiju 9 personu sastāvā. Jau dienu vēlāk pirmajā sēdē pulcējās dibināmās biedrības organizācijas komiteja un nolēma jauno organizāciju nosaukt — Latviešu aprūpes biedrība «Daugavas vanagi».

Tā par latviešu karavīru organizāciju «Daugavas vanagi» rakstīja viens no tās vēlākajiem vadītājiem Vilis Hāznars. Kopš «Daugavas vanagu» dibināšanas nu jau ir pagājuši septiņi gadu desmiti. Šajā lielajā jubilejā piedāvājam atskatīties uz laiku, kad šī organizācija tapa.

Ar Vācijas kapitulāciju 1945. gada 8./9. maija pusnaktī Eiropas kontinentā beidzās Otrā pasaules kara vētras. Latvijā vienu okupācijas režīmu bija nomainījusi cita okupācijas vara, tātad Otrais pasaules karš mūsu zemei brīvību neatnesa. Kara gaitās tieši vai pastarpināti bija ierauti simtiem tūkstošu mūsu valsts pilsoņu, no kuriem daudzi pēc kara nokļuva padomju gūstā, vēlāk pārsvarā nonākot padomju soda sistēmas koncentrācijas nometnēs. Liela daļa kara beigas sagaidīja, izkaisīti pa visu Veco pasauli, — tie bija gan civilie bēgļi, gan dažādās vācu armijas vienībās iesauktie latviešu karavīri. Pēc oficiālajām karadarbības beigām visi latviešu tautības Vācijas bruņoto

Rīgas Latviešu biedrības namā 28. decembrī notika «Daugavas vanagu» dibināšanas 70. gadadienas svinības, kurās piedalījās valsts augstākās amatpersonas — Valsts prezidents Raimonds Vējonis, Saeimas priekšsēdētāja Ināra Mūrniece un Ministru prezidente Laimdota Straujuma, kā arī aizsardzības ministrs Raimonds Bergmanis un Nacionālo bruņoto spēku komandieris ģenerālleitnants Raimonds Graube.

Latvijas valsts augstākās amatpersonas, sveicot «Daugavas vanagu» pārstāvjus jubilejā, izteica pateicību par organizācijas veikumu patriotisma un latviešu kultūras saglabāšanā, par neatkarīgas valsts idejas uzturēšanu okupācijas gadu laikā un vēstures izskaidrošanu sabiedrībai mūsdienās, kā arī par palīdzību mazaizsargātajiem sabiedrības locekļiem — bāreņiem, daudz bērnu ģimenēm, veciem un slimiem cilvēkiem.

spēku karavīri saskaņā ar viņu oficiālo statusu kļuva par karagūstekņiem. Rietumeiropā esošie latviešu karavīri padevās Lielbritānijai, ASV vai Francijas okupācijas karaspēkam. Lielākā daļa nokļuva britu okupācijas zonā.

Vilis Hāznars raksta: «Izveidojās pieci latviešu gūstekņu nometināšanas centri:

1. Ap 2500 karavīru bija izvietoti Heides rajonā (ziemeļos no Hamburgas). [...] Tajā pa lielākai daļai ietilpa karavīri, kas bija nākuši no Dānijas, kur kara beigās atradās 15. divīzijas [Domāta Ieroču SS karaspēka 15. divīzija, ko sauca arī par Latviešu leģiona 15. divīziju.] rezerves, kā arī veselības uzlabošanas vienības;

2. Pati lielākā latviešu karavīru grupa — 9735 vīri bija Putlosā (Šlēsvīgas-Holšteinas rajonā pie Oldenburgas). Tur nokļuva pie Šverīnas kapitulējušās 15. divīzijas galvenā masa. Šai grupai bija pievienojies no Libekas arī pulkvedis A. Krīpēns [...];

3. Neiengrammas nometnē bija 1850 latviešu karavīru no dažādām 15. divīzijas vienībām, vēlāk tos (1945. gada augustā) pārvietoja uz Putlosu;

4. Vesterbūrā (Vācijas Frīzlandes austumos) bija sapulcināti ap 4000 karavīru. Karavīru lielāko daļu turp pārsūtīja no Falingbosteles caurlaides [domāts — filtrācijas] nometnes;

5. Reinbergā (dienvidos no Vēzeles pil-sētas) vācu armijas kapituāciju sagaidīja pulkveža Viļa Januma kaujas grupa ar ap-mēram 1550 karavīriem. Drīz pēc kapitu-lācijas tos pārcēla uz Vilvordu, beļģu pilsētu netālu no Briseles.

Tā patiesībā beidzot izveidojās četras lielākās karavīru grupas. Bez tam britu oku-pācijas joslas mazākās nometnēs un slim-nīcās mīta ap 1500, amerikāņu gūstekņu nometnēs un okupācijas joslas slimnīcās ap 2000, Itālijā gūstā krita ap 500, Francijā ap 1000 un Ēģiptē ap 100 karavīru. Pēdējās vietās tie sastādījās visvairāk no vācu armijā iesauktajiem latviešu zēniem — gaisa spēku izpalīgiem. Kopā Rietumu sabiedroto gūstā nokļuva 24 735 latviešu karavīri.»

Kāda neliela daļa no vācu pusē karojo-šajiem latviešiem pēc kara bija nokļuvusi arī civilo bēgļu nometnēs. 1945. gada ru-denī lielu daļu no latviešu karavīriem pār-vietoja uz gūstekņu nometni Zēdelgemā (Beļģijā), kuras oficiālais nosaukums bija *POW Camp 2227* (vāciešu lietoto šīs vietas nosaukumu Cēdelhema pārņēma arī lat-viešu trimda, un šodien latviešu literatūrā un historiogrāfijā sastopami abi šīs apdzī-votās vietas nosaukumi).

Ideja par visus latviešu karavīrus vieno-jošas organizācijas jeb, kā toreiz teica, «vis-pārīgās karavīru organizācijas» izveidošanas nepieciešamību radās jau Putlosā, bet tieši Cēdelhemas nometnē šī ideja materializējās reālā veidolā. Šāda iniciatīva guva arī no-metnes britu administrācijas atbalstu. Viens no aktīvākajiem nākamās latviešu karavīrus vienojošās organizācijas idejas propagan-dētājiem bija pulkvedis V. Janums.

«Cēdelhemas barakās pulkvedis Ja-nums ar saviem vīriem ieradās 1945. gada 30. novembrī. Reizē ar to no jauna aktivizē-jās doma par bijušo karavīru organizācijas dibināšanu. Līdzšinējiem idejas cīlātājiem jau pirmajās dienās Cēdelhemā pievienojās Vilis Akermanis, pulkvedis Arvids Skurbe,

dižkareivis Daumants Ķencis un vēl citi. Visaktīvāk dibināšanas priekšdarbus veica Vilis Akermanis,» tā atceras V. Hāzners.

Pamazām, pēc diezgan asām diskusi-jām pašu karavīru gūstekņu starpā nākamā organizācija ieguva reālas aprises. Galvenā diskusiju jēga bija, kādā veidolā šī organi-zācija pastāvēs un kādas karavīru grupas būs tiesīgas piedalīties organizācijā: vai tā būs tikai virsnieku vai arī visu karavīru apvie-nība. Uzvarēja viedoklis, ka šādai organizā-cijai būtu jāaptver visas latviešu karavīru grupas — neatkarīgi no bijušajiem amatiem un dienesta pakāpēm.

Savās atmiņās «Mans devums Dauga-vas vanagu organizācijas tapšanā» majors P. Balodis raksta: «[...] No virsnieku un tāpat arī pārējo karavīru privātu pārrunu un sa-runu līmeņa jaunās organizācijas dibināša-nas priekšdarbi pamazām pārņēma oficiālas formas. Šai sakarā svarīgi atzīmēt trīs datu-mus, kuros, lielos vilcienos nosprausti, vei-dojās organizācijas pamatmeti un organi-zācijas priekšdarbi. Tie ir 6., 15. un 18. de-cembris, kad pusoficiāli apspriedās organi-zācijas iniciatori. [...]»

Par pēdējā minētā datuma sapulci, kurā tika izstrādāti nākamās organizācijas dar-bības pamatprincipi, stāsta tās dalībnieks, majors V. Tauriņš: «[...] Tātad biedrība do-māta visiem karavīriem, kas ar ieročiem rokās cīnījušies par Latviju arī agrākos karos. Biedrības uzdevums būs aprūpēt ka-ravīru ģimenes, kam nav apgādnieku, inva-lidus un tāpat arī sniegt materiālu atbalstu

un padomu karavīriem un to ģimenes lo-cekļiem, kuri nonākuši materiālās grūtībās. Tāpat arī vēlāk, atgriežoties dzimtenē, ņemt dalību valsts politiskajā dzīvē, lai nebūtu tāds stāvoklis kā pēc bijušajām brīvības cīņām, kur karavīri no valsts politiskās dzī-ves bija pavisam nobīdīti nost.»

Tātad bez aprūpes un sociālajām funk-cijām jaunā organizācija bija dibināta ar domu par drīzu atgriešanos Latvijā un ak-tīvu līdzdalību neatkarīgas Latvijas Repub-likas atjaunošanas procesos.

Par nosaukuma izvēli V. Hāzners atce-ras: «Majors J. Ķīlītis pirmajā organizācijas komisijas sēdē (1945. gada 29. decembrī) ierosināja dibināmo organizāciju nosaukt par «Daugavas vanagiem», jo šis vārds raksturo-šot arī mūsu darbus nākotnē. Arī pēdējā de-legātu sapulcē, kad pieņēma statūtus, bija runa par biedrības nosaukumu. Arī toreiz Ķī-lītis aizstāvēja vārdu «Daugavas vanagi.»»

«Daugavas vanagiem» ilgi nācās gaidīt at-griešanos Dzimtenē. Drīz vien sākās latviešu karavīru brīvīdaišana no sabiedroto karaspēku gūstā, un «Daugavas vanagu» organizācijas nodaļas sāka darboties visos kontinentos un visās tajās mītnes zemēs, kur savu mājvietu bija atraduši latviešu karavīri. «Daugavas vanagus» pamatoti var uzskatīt par vienu no galvenajiem latviešu trimdas sabiedris-kās un politiskās dzīves organizētājiem un latvietības uzturētājiem latviešu trimdas mītnes zemēs. Patiesais «Daugavas vanagu» devums pēckara latviešu trimdas vēsturē joprojām nav izvērtēts, tāpat kā vēl nav pat sāktā rakstīt objektīva «Daugavas vanagu» vēsture. Tas būtu nākotnes uzdevums, bez kura izpildes mūsu tautas un valsts jaunāko laiku vēsture būs nepilnīga.

Raksta tapšanā izmantots izdevums: Hāzners V. Laiks. Telpa. Ļaudis. Pirmā daļa — Toronto, Daugavas vanagu apgāds, 1974.

Sagatavojis Juris Čiganovs, Dr. hist., LKM direktora vietnieks.

Atvaļināto karavīru biedrības

Pēc Latvijas atbrīvošanas cīņu beigām 1920. gadā sāka dibināties dažādas bi-jušo karavīru biedrības, kuras pulcināja bijušo cīņu dalībniekus, lai uzturētu tautā dzīvu šo cīņu nozīmi, kā arī lai sniegtu morālu un materiālu palīdzību šo cīņu dalībniekiem. Kopumā šādu biedrību bija pāri par piecdesmit, bet viņu skaits bija mainīgs. Sevišķi raženi biedrību dibināšanā bija 20. gadsimta divdesmitie gadi. Vairākas biedrības bija ar ļoti līdzīgiem nosaukumiem, un ne visas attaisnoja nosaukumu un uzdevu-mus, kāpēc tika dibinātas. Tāpēc tās tika slēgtas. To vietā radās atkal jaunas. Lielākā biedrību slēgšana notika pēc 1934. gada 15. maija, tad slēdza visas tās, kuras neat-bilda notikušajām pārvērtībām valstī un izvirzītajiem uzdevumiem. Viena no šādām biedrībām bija Nacionālā Latvijas atvaļināto karavīru biedrība, kura tika nodibināta 1923. gadā.

Latvijas brīvības cīnītāji, kuri izkaroja Latvijas valstisko neatkarību 1918. — 1920. gadā, valsts dibināšanas gadadienas atcerei izlaida speciālus žetonus. Viens že-tons izgatavots desmit gadu atcerei 1928. gadā, otrs — piecpadsmit gadu atcerei 1933. gadā. To pasūtītājs — Nacionālā Latvijas atvaļināto karavīru biedrība. Žetonus saņēma tie, kuri ar savu darbu pierādīja, ka ir daudz darījuši Latvijas valstiskuma un neatkarības labā.

Pārsvarā žetoni tika štancēti no misiņa, bet bija arī no citiem materiāliem. Desmit gadu atceres žetonu rotā uzraksti: «Latvijas 10 gadu pastāvēš. piemiņai» un «1918, NLAKB [Nacionālā Latvijas atvaļināto karavīru biedrība], 1928». Piecpadsmit gadu atceres že-tonu rotā uzraksts: «1918 — 1933, Latv. pastāvēš. 15. piem.». Žetonu tirāža pagaidām nav zināma.

Sagatavojis Gunārs Kušķis.

Mirkļi no Ēvalda Valtera mūža

Sākums žurnāla 2015. gada decembra numurā.

Ēvalds Valters ģimenes vidū. 20. gs. 80. gadu nogalē.

«Nezinu, vai būs vēsturē tādi gadījumi, kur kāds pulkvedis kāpis kancelē, nebūdam garīdznieks, vienkāršā karavīra šineli noturot sprediķi. Šis sprediķis gan maz līdzinājās kādai svētrunai, bet drīzāk drosmes un palāvības iedvesmai saviem karavīriem. [...] Šīs runas saturs bija visiem tuvs un saprotams. Pulkvedis pieminēja senos varoņus zemgaliešus un kūrus, kuri lējuši savas asinis par tēvu zemi, runāja par ticību saviem spēkiem. «Ar ticību var kalnus gāzt, un to arī mēs varēsim, ja ticēsim paši sev, tāpēc esiet kā vīri, nekad neaizmirstiet šo mūsu pulka devīzi.» Pulkvedis lēni nokāpa no kanceles, un mēs lēni devāmies laukā, lai postos ceļam. Dīvains skats — baznīcēni ar šautenēm.» Dailes teātra aktieri tajā 9. oktobra dienā izjuta vēsturisko notikumu pieskārienu gan Piņķos, gan ejot pa šauro taciņu Tīrelī, kur uz ciņiem mirdzēja sarkanās dzērvenes kā asinslāsītes, gan pie strēlnieku Mātes kapa, klausoties 5. pulka strēlnieka rakstnieka Voldemāra Branka pierakstīto stāstu par mātes mīlestību, gan kopā nodziedot strēlnieku dziesmu par Ķermiemiešiem pie Lilijas ezera. Tādi mirkļi nepagaist no atmiņas. Ēvaldam Valteram toreiz bija 93. Uz izrādi «Mūžības skartie» biļetes bija izpirktas. Skatītāji bija sajūsmā. 1988. gada sākumā dzejnieks Jānis Peters par izrādi rakstīja: «Aleksandra Čaka lielums ir uz augšu cēlis i Daili, i visu Latvijas teātra mākslu. Čaka lielums šodien ir līderis. Harijs Liepiņš reiz teica: «Gājputnu kāši līdera uzdevums neesot vis dižoties, bet šķelt ar spārniem gaisu, lai pārējiem būtu

vieglāk lidot.» To pašreiz dara Dailes teātra «Mūžības skartie». Lido priekšgalā! [...] Bet par visu būtiskāk — tā ir Ēvalda Valtera piedalīšanās izrādē. [...] Šodien Ēvalda Valtera līdzdalība tieši izrādē «Mūžības skartie» robežojas ar tādu unikalitāti, kas šķiet gandrīz neticama.»

1988. gada martā Ēvalds Valters saņēma apbrīnas pilnus komplimentus no angļu aktrises Vanesas Redgreivas, kura, noklausījies stāstu par latviešu strēlnieku lielo bijību pret teātri un kultūru vispār, uzzinājusi, ka viens no viņiem vēl 94 gados joprojām ir uzticīgs skatuvei, izteica lūgumu tikties ar šo brīnumu — Ēvaldu Valteru.

Bet drīz sekoja kārtējais notikums. Latvijas Tautas frontes I kongresu tā rīkotāji lūdza atklāt Ēvaldam Valteram no mūžības skarto pulka. Un nav neviens uzrakstījis labāk par šo mirkli, kā to izdarījis aculiecinieks Dainis Īvāns, pirmais LTF priekšsēdētājs: «Latvija pieklusa. Vakardienas (7. oktobra) savīļņojums, kas Mežaparka tautas manifestācijā atraisīja cilvēkus, spēji aizturēja elpu. Tieši šai mirkli tika pārņemts staru pārskaņš, kas šķīra laikus, pagātni un rītdienu, brīvi un nebrīvi. Ar vārdiem «Mana mīļā, drosmīgā arāju tauta!» deviņdesmitčetrgadīgais strēlķis un Dailes teātra aktieris Ēvalds Valters ievadīja Latvijas Tautas frontes dibināšanas kongresu. Mēs trauksmaini pukstošām sirdīm Kongresu zālē un visā zemē klausījāmies viņa lēnajos, skaidrajos vārdos. Tur dziedāja tautasdziesmu spēks, strēlnieku drosme un Raiņa augstais gars.

Ēvalds Valters, turēdams mūsu uzticības karogu, soļoja pāri baiļu, pazemības un niecības bezdibenim. Pati Gaisma nesa šo vīru. Viņa sirdi kā svēts mantojums gavilēja

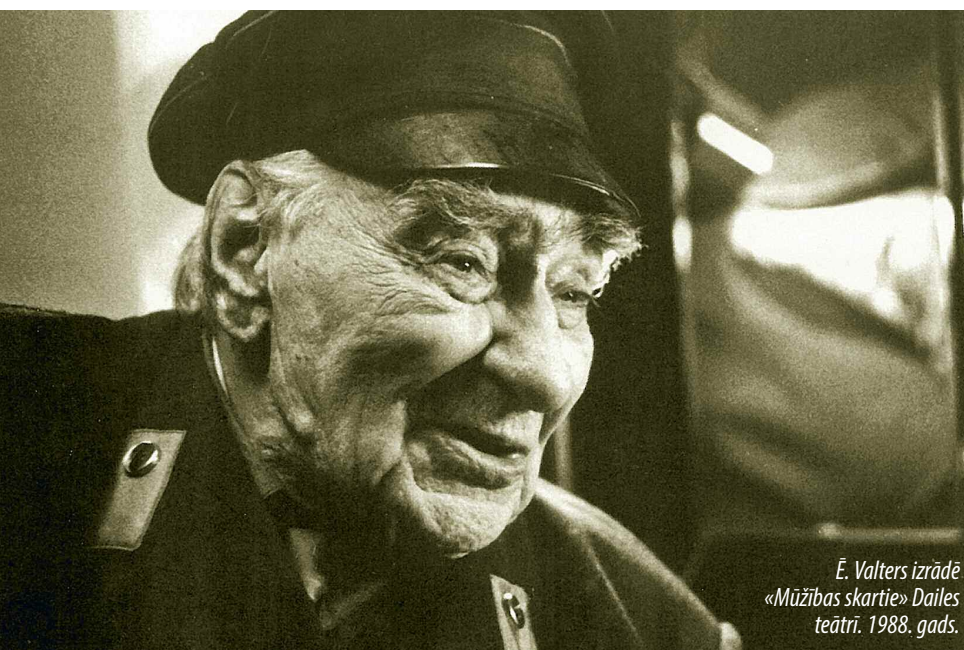
sapņu valsts. Tam nevarēja nenoticēt. Nevarēja nesekot. Aiz vecā strēlnieka ar gribu, prieku un mīlestību, šiem stiprajiem ieročiem, jau nāca Tautas frontes pulki. Viņš, būdams mirstīgais tāpat kā visi, mums atgādināja gan Latvijas spožumu tās vēstures augstākajos mirkļos, gan senču sīkstumu melnās nakts gadu desmitos, gan tautas mūžībā slēpto katra indivīda dzīves jēgu.

Ēvalds Valters Atmodai bija vairāk, nekā varētu būt ķēniņš. Man liekas, tieši šai brīdī viņš ieguva vēlāko tautas patriarha, krīva oreolu. Valtera vara taču bija stipras, labestīgas, nepaverdzināmas personības paraugs. [...] Ēvalda Valtera izraudzīšanās par nacionālās atbrīvošanās kustības simbolisko ievadītāju bija ne tik vien Tautas frontes organizācijas komitejas izdoma, nejaušība, bet gan paša Laika izvēle. Savādāk nevarēja, jo viņu, lielo dzīves mākslinieku, gandrīz ikkatrs no mums uztvēra kā latvju likteņa cēlāko nesēju, kā to, kuram ir vislielākās tiesības un iespējas spert pirmos, sabiedrībai ļoti izšķirīgos soļus, kura svētība nepieciešama, uzsākot kaut ko vērienīgu un tālejošu. Kā laiku vētras epicentrs, kurā negaidīti norimst apkārt svelpjošie viesuļi, viņš izstaroja mieru un labu prātu. Viņš bija, un mēs bijām bez bēdu. [...]

Manuprāt, Tautas frontes laikā tā īsti uzziedējušais Valtera fenomens nu jau mūžīgi atgādinās Latvijai un pasaulei par skaitā nelielas tautas spēju vienlīdzīgi ar citām karot, dziedāt, lūgt un pastāvēt par savu brīvību, dzīvot garu mūžu un galu galā uzvarēt. Tas līdzvērtīgi leģendai un Pumpura stāstam par Lāčplēsi jau ieaudzis mūsu paudžu atmiņā» (D. Īvāns. Gadījuma karalaps. 1995. gads).

Tautas frontes kongresa atklāšana. 1988. gada 8. oktobris.

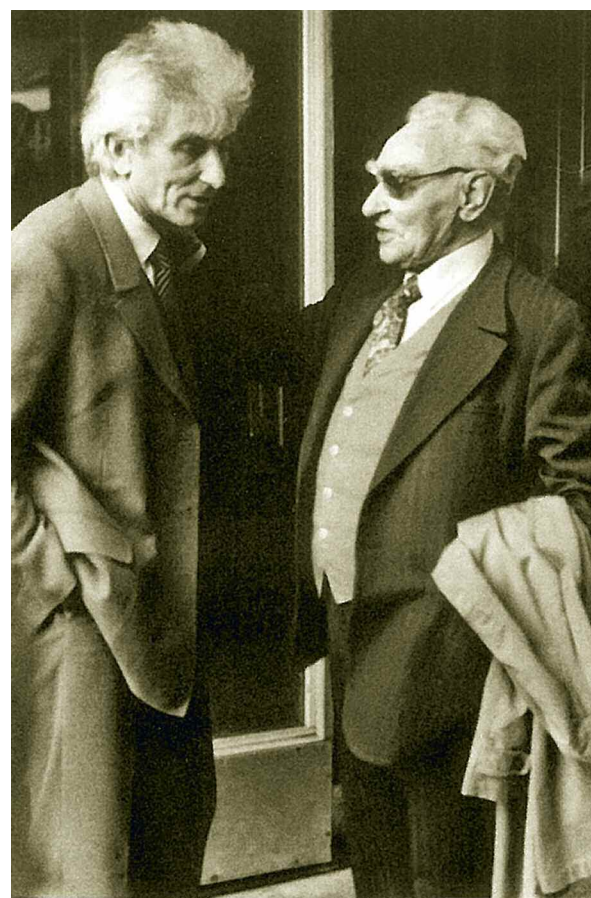
Ē. Valters izrādē
«Mūžības skartie» Dailes
teātrī. 1988. gads.

1988. gada 11. novembrī Ēvalds Valters kopā ar rakstnieku Albertu Belu Rīgas pils Svētā gara tornī pacēla Latvijas valsts sarkanbaltsarkano karogu. Ļaužu tūkstoši Daugavmalā uzgavilēja, un stipru vīru rokas droši turēja simtiem karogu. Novembra saulītes stari liegā glāstā svētīja šo mirkli. Debesīs, līdz karogam tornī, cēlās tautas lūgšana «Dievs, svētī Latviju».

Strēlnieku muzejā tajā dienā, piedaloties Rīgas 45. vidusskolas skolēniem, atklāja Jukuma Vācieša 115. dzimšanas dienai veltīto izstādi — godā tika celts arī Ēvalda Valtera visu mūžu godātais zemgaliešu komandieris. Bet 26. novembrī pie Piņķu baznīcas

prāvests Jānis Liepiņš un Ēvalds Valters godināja dižā kurzemnieka piemiņu, atklājot piemiņas akmeni.

Savukārt savu 95. dzimšanas dienu strēlnieks un aktieris svinēja Dailes teātra izrādē «Mūžības skartie». Pārpildītajā zālē publika aizturētu elpu sekoja notiekošajam uz skatuves. Nākamie pieci gadi bija ne mazāk spraigi. Bet, manuprāt, 1988. gads strēlnieka un aktiera Ēvalda Valtera mūžā bija īpašs. Tā bija viņa zvaigžņu stunda. Par Ēvalda Valtera līdzdalību Latvijas armijas atjaunošanā, par neaizmirstamo simtgadi citu reizi. Latviešu strēlnieku laiks turpinās.

Dzejnieks I. Ziedonis un dzejdaris Ē. Valters, 1988. gads.

Sagatavojusi **Edīte Sondoviča**.
Foto — no «Ēvalds Valters. 1894—1994»,
Jumava, 2006.; Ē. Valters «Manas skatuves un
kara gaitas». Atmiņu pieraksts.

2015. gada NBS čempionātu kopvērtējumā uzvar Zemessardzes Studentu bataljons

2015. gada 16. decembrī NBS Apvienotajā štābā norisinājās NBS konference. Tās ietvaros notika arī 2015. gada NBS čempionātu kopvērtējuma trīs labāko komandu apbalvošana. Godalgoto vietu ieguvēju vienību komandieri tika aicināti saņemt kausus, ko pasniedza aizsardzības ministrs Raimonds Bergmanis.

NBS čempionātu kopvērtējums tiek noteikts kopš 2001. gada. Šo gadu laikā kopējo vienību skaits, kas piedalījušās vismaz vienās NBS sacensībās, nav bijis mazāks par 31, bet šogad šo vienību skaits ir bijis rekordliels — 59 dažādas NBS vienības ir piedalījušās vismaz vienās sacensībās. 11. uzvaru pēdējo 15 gadu laikā izcīnījis Zemessardzes Studentu bataljons, kas nevienu reizi šo gadu laikā nav bijis zemāk par 3. vietu. Otro vietu šogad izcīnījusi Sauszemes spēku kājnieku brigāde, kas kopš 2007. gada katru nākamo gadu pamazām uzlabojusi savu pozīciju no 37. vietas līdz pirmajam desmitniekam 2010. gadā, divus iepriekšējos gadus ierindojoties 4. vietā. Savukārt 2015. gadā sasniegts arī goda piedestāls. Trešajā vietā 2015. gada NBS čempionātu kopvērtējumā ierindojās Militārā policija, kas kopš 2009. gada visus gadus ir bijusi godalgoto trijniekā.

Sagatavojusi NBS Sporta kluba FSSN vec. apmācības instruktore
kaprāle Ilze Volframa.
Foto — Gatis Dieziņš.

Uzspiestie «bāzu līgumi»

Sarkanarmijas izvietojums Latvijā saskaņā ar 1939. g. oktobra sarunām

Vairāk nekā 76 gadi pagājuši, kopš starp Baltijas valstīm un Padomju Savienību tika noslēgti savstarpējās palīdzības pakti jeb tā sauktie bāzu līgumi, ar ko aizsākās process, kurš noveda pie šo valstu neatkarības zaudēšanas.

Latvijas valdība minēto paktu ar PSRS parakstīja 1939. gada 5. oktobrī. Tā 3. pants ļāva Padomju Savienībai izvietot Liepājā un Ventspilī kara flotes bāzes un dažus lidlaukus, turklāt to bāzēšanās vietas un robežas bija nosakāmas uz savstarpējās vienošanās pamata. Irbes šauruma aizsardzībai Padomju Savienībai tika dotas tiesības ierīkot krasta artilērijas bāzi rajonā starp Ventspili un Pitrāgu. Turklāt minēto bāzu un lidlauka aizsardzībai Padomju Savienībai bija jāturēt ierobežotu sauszemes karaspēku. Tā lielums bija noteikts līdz 25 tūkstošiem cilvēku, kaut gan sākotnējā prasība bija 50 tūkstoši.

Sarunas Maskavā sākās 2. oktobrī. Latvijas pilnvarotajai personai ārlietu ministram Vilhelmam Munteram un Ārlietu ministrijas līgumu departamenta direktoram Andrejam Kampem vajadzēja pamatīgi nopūlēties, mīkstinot uzspiestās Kremļa prasības. Savukārt, lai Latvijas puse būtu runātīgāka, pie Latvijas austrumu robežām tika koncentrēti ievērojami sarkanarmijas kājnieku un tehnikas spēki — divu armijas grupējumu sastāvā.

Latvijas valdība dokumentu ratificēja 10. oktobrī. Kā paredzēja pakta 6. pants, dokumentu apmaiņai bija jānotiek Rīgā sešu dienu laikā.

Pakta īstenošanai tika izveidotas starpvalstu komisijas. Latviju pārstāvēja delegācija ģenerāļa Mārtiņa Hartmaņa vadībā. Komisiju no PSRS veidoja divas delegācijas. Jūras spēkus pārstāvēja komisija padomju Kara flotes tautas komisāra vietnieka 2. ranga flotes flagmaņa Ivana Isakova vadībā, bet sauszemes komisiju vadīja Kaļiņinas kara apgabala karaspēka priekšsēdētājs korpusa komandieris V. Boldins. Padomju delegācija izbrauca no Maskavas jau 12. oktobra vēlā vakarā divos klases vagonos un tiem

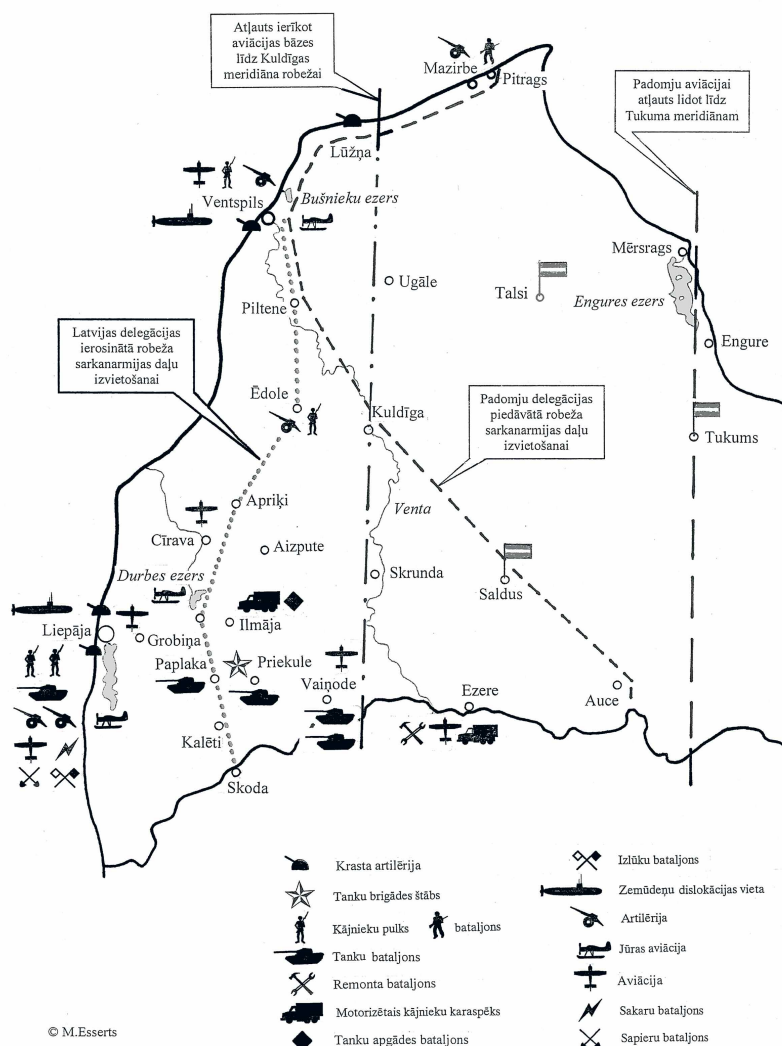
pievienotu pārvaldāmu garāžu ar diviem šoferiem. Latvijas sūtis Maskavā pulkvedis leitnants Fricis Kociņš telegrafēja, lai ielaizot delegāciju Latvijā bez vīzām, jo padomju militārā delegācija steigšus neesot noformējusi ārzemju pasēs. Padomju delegācija ieradās Rīgā 13. oktobrī, sarunas sākās nākamās dienas pievakarē.

Sēdi iesāka Latvijas puse, kas norādīja uz grūtībām karaspēka izvietojumam brīvo vietu trūkuma dēļ, turklāt karaspēka novietošana nedrīkstētu skart zemnieku un zvejnieku intereses. Padomju komisijai saskaņā ar

līgumu lika priekšā novietot karaspēku Irbes šauruma Dienvidu krastā, Ventspilī un Liepājā ar zināmu dziļāku novietojumu aerodromu izvietojumam, kas nebūtu uguns sniedzamības zonā no jūras puses. Padomju puse norādīja uz nepieciešamību pastiegties ar kara bāzu ierīkošanu, jo kara draudi esot reāli. Turklāt tā paziņoja, ka paredzot izvietot vienu strēlnieku divīziju, mehanizēto brigādi, motomehanizēto pulku un trīs aviācijas pulkus ar to bāzēm un pārvaldi. Tomēr galīgo plānu karaspēka izvietojumam nevarēja noteikt, jo neesot iepazīšies ar situāciju klātienē.

Otrās dienas vakarā komisijas izbrauca uz Ventspili, lai iepazītos ar apstākļiem uz vietas. Sēde atsākās 19. oktobrī no rīta. I. Isakovs, lai sarunas ritētu raitāk, piedāvāja sanāksmes noturēt divas reizes dienā.

Komisija uz vietas pārliecinājās, ka piemērotu telpu karaspēka izvietojumam neesot. Turklāt lielākā daļa telpu piederot privātpersonām, nevis valstij. Latvijas puse, vēlēdamās

© M.Esserts

Sarkanās armijas bruņojuma skaits pie Latvijas austrumu robežas 1939. gada 3. oktobrī¹

Karaspēks	Personāl-sastāvs	Lielgabali	Tanki	Bruņu mašīnas	Automašīnas	Lidmašīnas
8. armija	90 311	620	905	154	5896	1420
7. armija	165 142	1083	759	87	7134	310
Kopā	255 453	1703	1664	241	13 030	1730

¹ Мельтюхов М. Прибалтийский плацдарм (1939—1940). М., Алгоритм, 2014, с.62

sniegt vislielāko atbalstu, piedāvāja padomju sauszemes karaspēkam pārņemt labiekārtotās 1. Liepājas kājnieku pulka novietnes Liepājā un Liepājas kara ostas pilsetiņu, izvietoties Ventspilī, Pitragā, kā arī dažās saimniecībās Kapsēdē un Durbē. Gaisa spēkiem savukārt — rajonā Liepāja — Grobiņa, ar lidostām Ventspilī, Piltēnē un Cīravā. Padomju delegācija ķērās pie piekoptās taktikas, izvirzot pārmērīgas prasības, ko varētu dēvēt par roku izlaušanu, lai beigās panāktu izdevīgākus noteikumus. Padomju puse prasīja ierīkot Liepājā lidostu ar aizliegumu citām lidmašīnām tuvoties 5 km rādiusā un tiesības lidot virs visas Latvijas teritorijas. Jūras aviācijai — iekārtot bāzes Liepājas un Engures ezerā. Turklāt, padomju puse norādīja, ka Latvijas priekšlikumi nostādot padomju bumbvedēju aviāciju grūtā stāvoklī, jo Piltene neesot tai piemērota. Tāpēc ieteica to novietot teritorijā līdz Kuldīgas meridiāna robežai, bet iznīcinātāju aviācijai izdevīgākā bāzēšanās vieta esot Ezere. Tā kā Cīravā ēku un lidlauka ierīkošana prasot lielus darbus, bet citu piemērotu vietu tuvumā neesot, piedāvāja bumbvedēju aviāciju un mehanizēto pulku pagaidām izvietot Jelgavā. Arī tanku karaspēka izvietošana Liepājā no apmācības viedokļa neesot laba, tāpēc pieprasīja to izvietot Saldus, Auces un Ezeres rajonā. Padomju puse norādīja, ka uz karaspēka izvietošānu Latvijas teritorijā jāskatās kā uz

kopēju sistēmu ar bāzēm Igaunijā, tāpēc no šā redzes viedokļa tā uzskatot savas prasības par pareizām un likumīgām.

Latviešus centās pārliecināt izvietot karaspēku, it īpaši aviāciju, saskaņā ar operatīvām prasībām. Turklāt tika prasīts tūlīt atrisināt jautājumu par pagaidu karaspēka izvietošānu un pastāvīgu aerodromu celtniecību, jo, realizējot Latvijas delegācijas projektu, veidotos liela karaspēka koncentrācija vienā vietā. Tāpēc padomju delegācija pieprasīja viņu izstrādāto padomju karaspēka izvietošānas plānu īstenot pilnā apmērā.

Latvijas delegācijai krievu ambiciozās prasības bija ļoti liels pārsteigums. Jo vairāk tāpēc, ka pakta parakstīšanas laikā Maskavā Staļina klātbūtnē mutiskās sarunās bija panākta vienošanās, ka padomju karaspēka izvietojams valsts iekšienē nepārsniedz 20 km attālumu no krasta. Izvirzītās prasības stipri pārsniedza Latvijas delegācijai dotās pilnvaras, kas noteica — izvietot ne tālāk uz austrumiem no Ventas upes. Ši iemesla dēļ Latvijas puse piedāvāja izvietot padomju sauszemes un gaisa spēkus uz austrumiem no līnijas: Ventspils, Piltene, Ēdole, Apriķi, Durbe, Paplaka un Skoda.

Tā kā sarunu pusēm bija pārāk dažāds viedoklis, nolēma sēdi pārtraukt, lai informētu valdību par izveidojušos stāvokli.

21. oktobrī Latvijas komisijas priekšsēdētājs ģenerālis M. Hartmanis ziņoja armijas

komandierim: «.. atspēkojot krievu militārās komisijas prasības, deklarēju, ka uz tālāko piekāpšanos nevaru iet, jo no valdības neesmu pilnvarots», un lūdza piešķirt pilnvaras «viņu prasību apmierināšanai».

Atsākoties sarunām, padomju puse mikstināja savas prasības, valširdīgi paziņojot, ka saskaņā ar maršala K. Vorošilova norādījumiem, padomju karaspēka izvietošāna Jelgavā vairs netikšot apspriesta.

Turpmākās sarunās Latvijas puse piedāvāja atteikties no Ezeres, Saldus un Auces, bet tā vietā piedāvāja Vaiņodes, Paplakas un Kalētu rajonu. Sekoja padomju pretpasība piešķirt Ezeres, Skrundas, Aizputes un Vaiņodes rajonu.

Neskatoties uz domstarpībām sarunās, abu valstu komisijas 23. oktobrī parakstīja vienošanos par padomju karaspēka izvietošānu Latvijā. Jūras spēkiem ierašanos paredzēja nekavējoties, bet sauszemes spēkiem un aviācijai — Ventspils rajonā no 29. oktobra, bet Liepājas rajonā no 31. oktobra. Praktiski Sarkanās armijas un jūras kara flotes kontrolē nonāca visa Kurzemes rietumu robeža, turklāt dienvidos vairāk nekā 80 km valsts iekšienē no jūras karsta, kas pārsniedza Latvijas delegācijas nosprausto Ventas līniju, bet gaisa telpā lidojumiem brīva telpa bija līdz pat Tukumā meridiānam, izņemot Latvijas armijas daļu dislokācijas vietas Talsos, Saldū un Tukumā.

Sagatavojis Modris Esserts.

Jauna Latvijas Kara muzeja gadagrāmata

Latvijas Kara muzejs palicis uzticīgs nu jau sešpadsmit gadus ilgajai tradīcijai un izdevis savu kārtējo zinātnisko rakstu krājumu ar nosaukumu «Latvijas Kara muzeja gadagrāmata». Tāpat kā citi līdzīgi izdevumi, arī šī gadagrāmata ir veltīta aktuāliem Latvijas un Baltijas reģiona militāri politiskās vēstures jautājumiem. Pētījumu sadaļā vairākas publikācijas veltītas šobrīd aktuālajai Pirmā pasaules kara simtās gadadienas atcerei. Latvijas Kara muzeja direktore A. Fleija savā publikācijā par Pirmā pasaules kara invalīdu ikdienu Latvijā starpkaru posmā pieskaras līdz šim latviešu historiogrāfijā nepētītai tēmai — pasaules kara sekām, aplūkojot šajā lielajā militārajā konfliktā ievainoto karavīru fiziskās un sociālās rehabilitācijas problēmas. Latviešu strēlnieku bataljonu veidošanas vēstures dažādus aspektus savās publikācijās aplūko Latvijas Kara muzeja vēsturnieks K. Zariņš un militārais vēsturnieks J. Hartmanis. Mūsu ārvalstu kolēģi gadagrāmatai atvēlējuši savus pētījumus par citu tautu nacionālajiem militārajiem formējumiem Pirmā pasaules kara laikā: Dr. hist. J. Veselovskis — par poļu vienībām, Dr. hist. A. Rukass

un Dr. hist. R. Marceņuka — par ukraiņiem, Dr. hist. T. Tannbergs — par igauņiem. Latvijas Neatkarības kara nozīmīgai lappusei — bermontiādei — savu pētījumu veltījis Latvijas Universitātes profesors Dr. hist. Ē. Jēkabsons. Latvijas Kara muzeja direktora vietnieka Dr. hist. J. Ciganova publikācija veltīta intendantūras dienestiem Latvijas armijā pēc Neatkarības kara beigām, bet igauņu vēsturnieka Dr. hist. M. Ilmjerva publikācija stāsta par mūsu kaimiņvalsts jūras spēku vēsturi. Krievijas vēsturnieks S. Stepanjancs rakstā par pulkvedi Voldemāru Ozolu attēlo šīs pazīstamās latviešu militārpersonas cīņu gaitas Kaukāzā Pirmā pasaules kara laikā.

Jaunā rakstu krājuma sadaļā «No muzeja krājuma» publicēti muzeja vēsturnieku A. Lociņa, D. Pozīņa un I. Krīgeres raksti par muzeja krājuma dokumentiem un priekšmetiem. Sadaļā «Bruņojuma vēsture» publicēti divi muzeja speciālistu raksti: E. Gelderiņa pētījums par latviešu nacionālo partizānu apbruņojumu un J. Neimaņa raksts par Pirmā pasaules kara bruņojumu vācu armijā.

Sagatavojis Juris Ciganovs.

Krievijas armijas virspavēlniecības ziņojumi par karadarbības gaitu Latvijas teritorijā 1915. gadā

Decembris

Rietumu fronte

3. decembrī (20. novembrī). Vāciešu uzbrukuma mēģinājums Daugavpils rajonā, Šiškovas folkvara tuvumā (ziemeļrietumos no Sventes ezera) tika apturēts ar mūsu šauteņu uguni.

Ziemeļu fronte

5.—6. decembrī (22.—24. novembrī). Nozīmīgu kaujas sadursmju nebija.

7. decembrī (25. novembrī). Pretinieks mēģināja pārcelties pāri Daugavas attekai uz salas dienvidos no Ikšķiles, taču tika padzīts ar šauteņu uguni no krasta. Mūsu smagā baterija piespieda vācu aerostatu nolaisties pie Mercendarbes (ziemeļos no Baldones); turpinot apšaudīt tā nolaišanās rajonu, sekoja spēcīgs sprādziens, ko izraisīja, jādomā, šī aerostata vai tā gāzes tvertnes iznīcināšana ar mūsu uguni.

8. decembrī (26. novembrī). Dažās Rīgas frontes vietās mūsu artilērija sekmīgi darbojās pret pretinieka baterijām un piespieda tās aplkust. Dienvidos no Ikšķiles vācieši palaida smacejošās gāzes mūsu ierakumos.

9. decembrī (27. novembrī). Ievērojamu kaujas sadursmju nebija.

Rietumu fronte

5. decembrī (22. novembrī). Ievērojamu kaujas sadursmju nebija.

6. decembrī (23. novembrī). Daugavpils rajonā naktī vācieši ceturtdaļstundu nesekmīgi ar smagās artilērijas uguni apšaudīja mūsu ierakumus frontē no Borskajas ciema (uz Daugavas upes) līdz Ilūkstes pilsētiņai.

7.—8. decembrī (24.—25. novembrī). Ievērojamu kaujas sadursmju nebija.

9. decembrī (26. novembrī). Daugavpils frontē vāciešu grupas mēģināja daudzkārt iznākt no saviem ierakumiem, taču ar mūsu šauteņu uguni tika viegli iedzītas atpakaļ.

10. decembrī (27. novembrī). Ievērojamu kaujas sadursmju nebija.

Ziemeļu fronte

10.—13. decembrī (27.—30. novembrī). Kaujas sadursmju nebija.

14. (1.) decembrī. Pie Ikšķiles ienaidnieka lidmašīna meta bumbas. Jēkabmiesta rajonā savstarpēja artilērijas apšaude pastiprinājās. Mūsu artilērija Rīgas rajonā daudzās vietās izdzenāja vāciešus, kas strādāja pozīciju nostiprināšanā.

15. (2.) decembrī. Kaujas sadursmju nebija.

16. (3.) decembrī. Pie Rīgas ienaidnieka izlūkvienību meklējumi virzienā uz Raga-ciemu, Antiņiem un Tukuma šosejas rajonā nemainīgi beidzās par labu mums — vācieši atgaņinājās ar uguni, un dažās vietās, sekojot tiem, mēs iekļuvām vācu izvietojumā.

Rietumu fronte

10.—15. decembrī (27. novembrī — 2. decembrī). Daugavpils rajonā kaujas sadursmju nebija.

16. (3.) decembrī. Ziemeļrietumos no Daugavpils, Mišteļu un Sarkaņu ciemu rajonā, mūsu artilērija sekmīgi apšaudīja pretinieka kājnieku kolonnas, kura tika izklīdināta.

Ziemeļu fronte

17. (4.) decembrī. Mēs nogremdējām Baltijas jūrā kreiseri «Bremen» un lielu mīnukuģi.

18.—19. (5.—6.) decembrī. Kaujas sadursmju nebija.

20. (7.) decembrī. Rīgas rajonā mūsu artilērija sekmīgi apšaudīja vācu lidmašīnas un piesienamos gaisa balonus. Pie «Šklovas» un Doles salas notika artilērijas divkauja ar pārsvaru mūsu pusē. Jēkabmiesta un Daugavpils rajonā ar mūsu artilērijas uguni bija izklīdināti vācieši, kas strādāja pie Arbidāniem, Konecpoles, Ilūkstes un Tannenfeldes.

21. (8.) decembrī. Kaujas sadursmju nebija.

22. (9.) decembrī. Rīgas iecirknī mūsu artilērija sekmīgi darbojās pret vāciešiem austrumos no Pulkarnes un Ikšķiles priekšā. Tāpat artilērija piespieda pagriezt atpakaļ ienaidnieka lidmašīnu, kas devās Rīgas virzienā. Dienvidos no Jaunjelgavas vācieši izšāva pret mūsu ierakumiem pāri upei vairākas lielas mīnas.

Lejasciema pagastā mobilizētie karavīri pie pagasta valdes ēkas 1914. gadā.

Rietumu fronte

22. (9.) decembrī. Daugavpils iecirknī, pie Ilūkstes uguns no bumbmetējiem un ar rokas granātām pastiprinājās. Mūsu artilērija daudzās vietās sekmīgi darbojās pret vāciešiem, kas strādāja pie nocietinājumu būves.

Ziemeļu fronte

25. (12.) decembrī. Rīgas rajonā, dienvidos no Babītes ezera, vācieši mēģināja uzbrukt mūsu ierakumiem, taču bija atsisti ar uguni; daļa vāciešu tomēr sagūla pie drāžu aizžogojumiem; mūsu izsūtītās grupas padzina vāciešus atliekas uz saviem ierakumiem.

26. (13.) decembrī. Piejūras, Smārdes, virzienā uzbrukumu organizēja partizānu vienība. Ap 4 no rīta grupa nemanāmi pienāca pie vācu priekšposteņa, kurš atradās pakava formā veidotās zemnīcās, aiz ierakuma, pārgrieza vairākas vietās dzelondrātis un strauji metās pie zemnīcām, metot logos rokasgranātas. Izskriet paspējušos vāciešus nodūra ar durkļiem un pēc īsas tuvcīņas iznīcināja visu priekšposteni, saņemot gūstā sešus zemāko pakāpju karavīrus. Neliela daļa paguva aizbēgt dažādos virzienos. Neskatoties uz spēcīgu apšaudi no dienvidiem, partizāni sekmīgi atkāpās. Mūsu zaudējumi — niecīgi.

27. (14.) decembrī. Kaujas sadursmju nebija.

28. (15.) decembrī. Lielupes kreisajā krastā latviešu karaspēka daļas grupa, sastopot pretinieka grupu, uzbruka tai ar durkļiem. Vācieši bēga, pametot kritušos un ievainotos.

29. (16.) decembrī. Pretinieka bruņotā automobiļa mēģinājums pienākt pie mūsu ierakumiem pa Bauskas šoseju tika viegli atsists ar mūsu uguni. Visā Rīgas rajona frontē notika savstarpēja apšaude, sevišķi stipra pie Ikšķiles priekštilta nocietinājuma.

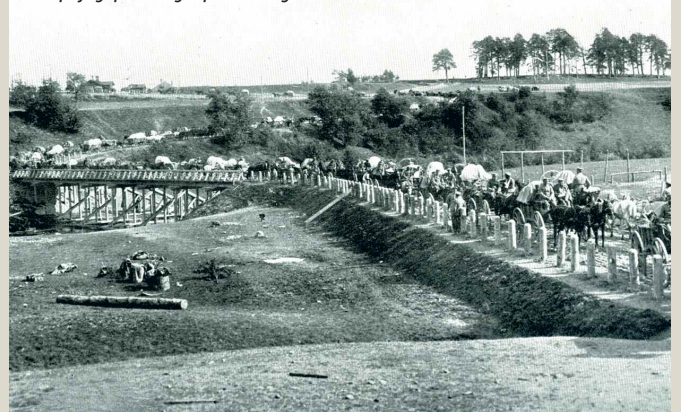
30. (17.) decembrī. Uz dienvidaustrumiem no «Zalaj» naktī mēs nomētājām ar rokasgranātām pretinieka ierakumus. Uzbrukušie no rīta atgriezās atpakaļ bez zaudējumiem.

Rietumu fronte

25.—31. (12.—18.) decembrī. Iestājies klusums, ko retumis pārtrauc nelielas izlūku sadursmes.

Sastādījis LU profesors **Ēriks Jēkabsons.**

Vācu pajūgi pie Daugavpils 1916. gadā.

Pulkvedis Fricis Brēde (Frīdrihs Briedis): *jauni materiāli*

Ēriks Jēkabsons,

LU profesors.

Foto — no Latvijas Kara muzeja krājuma.

Nav apšaubāms, ka pulkvedis Frīdrihs Briedis, neraugoties uz viņa personas daļēju mitoloģizāciju, ir viens no izcilākajiem latviešu karavīriem vēsturē.

Galvenokārt zināmais, kaut arī joprojām mītiem apvītais stāsts saistās ar F. Brieža dienestu latviešu strēlnieku vienībā, šajā laikā sasniedzot pulkveža dienesta pakāpi un saņemot praktiski visus iespējamus apbalvojumus. Tāpat daudz runāts par Brieža bojāejas apstākļiem, dažkārt padomju historiogrāfijas iespaidā lamājot viņu par monarhistu (neizprotot, ka sociālisti revolucionāri, kuru partijā, starp citu, darbojās arī pulkvedis Oskars Kalpaks un daudzi citi latviešu karavīri, nekādi nav uzskatāmi par monarhistiem, drīzāk par patiesi tautas intereses pārstāvošu revolucionāru partiju), utt. Taču

ļoti maz zināms par viņa iepriekšējo dienestu, un arī ar to saistīti dažādi mīti...

Pirmkārt, latviešu kolonijā Baltkrievijā no Cēsu apriņķa izceļojušā zemnieka Andreja Brieža ģimenē 1888. gadā dzimušā Frīdriha Brieža (Brēdes) vārds patiesībā bija Fricis. Ar ģimenes uzvārda maiņu viss ir skaidrs — ļoti daudziem latviešiem cariskajā Krievijā, īpaši ārpus Latvijas teritorijas, uzvārdi tika padarīti vieglāk izrunājami un rakstāmi. Savukārt neoficiālu vārda nomaiņu pasaules kara sākumā izdarīja pats F. Briedis, turklāt motīvs bija nepatika pret vāciešiem. Zināmā mērā kuriozi, jo viņa dienesta biedrs ģenerālis Kārlis Gopers 1925. gadā liecināja, ka F. Briedis kara laikā savu «slēdzienu par ienaidnieku kā tādu formulēja vienā vienīgā vārdiņā: «Friči.» Šinī vārdiņā var ielikt arī dažādu saturu, bet nevar no viņa izņemt viņa nicinošo toni [...]»

Samērā ātri Fricis pārcēlās pie savas māsas, kas bija precējusies un dzīvoja Daugavpilī. Šajā pilsētā Fricis beidza reālskolu, pēc tam nokārtoja pārbaudījumu kadetu korpusā un 1906. gadā sekmīgi iestājās Pēterburgas kājnieku karaskolā, ko beidza 1909. gadā. Šajā laikā karaskolā mācījās vēl vairāki latviešu junkuri, un Arvīds Skurbe, viens no viņiem, vēlāk atcerējās par sevi gadu vecāko junkuru rotas feldfēbeli Frīdrihu (Frici) Briedi, kurš jau junkurskolā demonstrējis ļoti labas komandiera spējas:

«No visa varēja spriest, ka Briedis bija apņēmies kā pirmais beigt kara skolu un šī mērķa sasniegšanai tad arī veltīja visu brīvo laiku. Kad viņu satiku vienatnē izdodam kadeti rakstāmās lietas, viņš, apskatījis manu vārdu uz pieprasījuma, īsi jautāja latviešu valodā: «Latvietis?» Pēc manas apstiprinošās atbildes viņš tāpat īsi izteicās: «Latviešiem vajaga čakli mācīties, lai labi beigtu kara skolu, jo bez tā mēs nekur tālāk netiksim.» Gribēju vēl kaut ko jautāt, bet tani brīdī ienāca klases inspektors pulkvedis, un mēs sarunu pārtraucām. [...] Tanī laikā Vladimira kara skolu apmeklēja pavisam 6 latvieši [patiesībā — vairāk, jo tikai Brieža kursā vien bija seši latvieši], un visi mēs beidzām kara skolu kā seržanti vai kaprāļi.»

Kā redzams dienesta dokumentos, 1908. gada augustā F. Briedis tika paaugstināts par jaunāko portupejuncuru (jaunāko unteroficieri), bet 1908. gada decembrī — par vecāko portupejuncuru. Karaskolu viņš beidzis kā labākais sekmju ziņā.

Sekoja dienests 99. kājnieku pulkā Daugavpilī. Toreizējais pulka komandieris Sergejs Verhovskis divdesmitajos gados atcerējies, ka 1910. gada augusta vidū saņēmis no adjutanta ziņu par podporučika Friča Brieža, bijušā Vladimira karaskolas vecākā portupejuncura, ierašanos pulkā un gatavību stādīties priekšā (parasti karaskolu beidzēji pulkos ieradās oktobra vidū, pēc viņiem paredzētā atvaļinājuma izmantošanas). S. Verhovskis rakstījis: «Nobrinījies par šādu ierašanos neparastā laikā, uzaicināju viņu ienākt. Kabinētā pie manis ienāca vidēja auguma virsnieks, priekšzīmīgi ģērbies, un, pedantiski izpildīdams visus reglamenta noteikumus, stādījās man priekšā. Pēc parastiem jautājumiem no manas puses un saņemtām noteiktām, izsmeltām atbildēm no jaunā virsnieka, es nenocietos, nejautājis, kāpēc viņš, neizlietodams atvaļinājumu, ieradies pulkā. Saņēmu negaidītu atbildi: viņš ieradies kalpot un tāpēc izlietot atvaļinājumu, viņu nenopelnījis, uzskatot par neērtu. Vēlāk, kad atvaļinājums būšot viņam vajadzīgs, viņš cerot uz manu pretimnākšanu. Es, protams, viņam to apsolīju. Gribēdams pārbaudīt pēc pirmā iespaida pārspilēti centīgo virsnieku, es nozīmēju viņu 3. rotā, kuras komandieris bija pazīstams kā nopietns, stingrs un lietišķs vadītājs. Drīzumā no viņa tiešās priekšniecības, viņa līdzbiedru atsauksmēm un mani personīgiem novērojumiem biju spiests viņu atzīt par izcilu virsnieku. Vēlākā laikā pulka bibliotēkas pārziņa periodiskos novērojumos manu uzmanību grieza apstākļi, ka Briedis ņem lasīšanai tikai nopietna un zinātniska satura grāmatas. Viss sacītais un podporučika Brieža korektā uzvešanās tika no manis pienācīgi novērtēta [...]» S. Verhovskis arī atcerējies, ka bieži aicinājis F. Briedi viesos pie sevis un abi stundām diskutējuši par nesenās militārās vēstures jautājumiem. Jaunais virsnieks interesējies par pulkveža grāmatu plauktā esošajiem izdevumiem. 1912. gadā pirms manevriem un parādes Viļņā F. Briedim dots uzdevums rekonstruēt apvidu. Pēc manevriem viņš par priekšzīmīgu dienestu pēc štāba vadības prasības tika piekomandēts divīzijas štābam (tajā pašā pilsētā). Taču F. Briedis nav «aizmirsis arī pulku», turklāt 1913. gada ziemā «jautri pulka saimē» nosvinētas F. Brieža kāzas (šajā laikā luterticībai piederīgais F. Briedis

Turpinājums 30. un 31. lpp.

Poručiks F. Briedis, 1. Daugavgrīvas latviešu strēlnieku bataljona 1. rotas komandieris.

Sākums 29. lpp.

apprecējās ar Kseniju — Daugavpils galveno dzelzceļa darbnīcu galvenā grāmatveža Aleksandra Libermana meitu, turklāt laikabiedri īpaši atzīmē, ka tēvs bijis pareizticīgs un krievu tautības).

Krievijas kara vēstures arhīvā glabātajos dienesta dokumentos redzams, ka jaunākais virsnieks podporučīks F. Briedis no 1909. gada septembra līdz 1910. gada aprīlim un no 1910. gada rudens līdz 1911. gada februārim pildīja rotas komandiera pienākumus, kas bija diezgan neparasti, jo parasti tas tika uzticēts vecākam virsniekam; 1910. gada jūlijā un augustā pildīja bataljona adjutanta pienākumus; viņš arī vairākkārt apbalvots par panākumiem šaušanas sacensībās (74 rubļu balva 1910. gada augustā, imperatora balva — 1911. gadā, 50 rubļu balva 1912. gada jūnijā); no 1912. gada augusta līdz 1913. gada maijam bija piekomandēts turpat Daugavpilī esošajam 25. kājnieku divīzijas štābam kā vecākā adjutanta pienākumu izpildītājs. 1912. gada oktobrī F. Briedis tika paaugstināts par poručiku, bet 1914. gada februārī un martā sekmīgi nokārtoja iestāšanās pārbaudījumu pirmo

kārtu Viļņas kara apgabala štābā. Otrajai kārtai bija jānotiek vasarā — jau pašā akadēmijā, taču sākās karš, un mācības akadēmijā tika pārtrauktas. Kara priekšvakarā — 18. jūnijā — viņš tika iecelts par 25. divīzijas komandiera ordinārvirsnieku (virsnieku rīkojumiem).

25. divīzija 1914. gada augustā no Daugavpils devās uz fronti un 1. armijas sastāvā piedalījās kaujās Austrumprūsijā. Turklāt F. Briedis 1914. gada oktobrī tika apbalvots ar Svētās Annas IV šķiras ordeni ar uzrakstu «Par drošsirdību», bet 1915. gada februārī un martā F. Briedis par šīm kaujām tika apbalvots ar augstākajiem Krievijas apbalvojumiem — Svētā Jura ordeņa IV šķiru un Jura zobenu, vēl februārī — ar Svētā Vladimira IV šķiras ordeni (katrs no šiem trim apbalvojumiem jau pats par sevi deva tiesības uz piederību dzimtmuižniecības kārtai), aprīlī — ar Svētā Staņislava III šķiras ordeni un maijā — ar Svētās Annas III šķiras ordeni.

Pulka komandieris S. Verhovskis rakstījis: «Divīzija 1. armijas 3. korpusa sastāvā 4. augustā, pārejot robežu, iebruka Austrumprūsijā un pēc niknām kaujām no 14. līdz 16. augustam pārcēlās pāri Alles upei, ieņemot

Poručīks F. Briedis.

pozīcijas preti Karaļauču cietoksnim. Poručīks Briedis, kā piekomandēts divīzijas štābam, tiešu dalību kaujās neņēma, bet katrā izdevīgā gadījumā ieradās pulkā, katreiz cenzdamies nokļūt priekšējās līnijās, «lai būtu tuvāk vāciešiem» (viņa vārdi). 3. un 4.

1. Daugavgrīvas latviešu strēlnieku bataljona 1. rotas karavīri — Sv. Jura apbalvojuma kavalieri. 1916. gads. Centrā — F. Briedis.

bataljona 4. augusta uzbrukumā, kura sekas bija Stalupenes ieņemšana, Briedis, pēc aculiecinieku nostāstiem, ņēma aktīvu dalību, aizmukdams no divīzijas štāba. Kad mūsu karaspēks bija ielencis Karaļauču cietoksni, Briedis, paņēmdams līdzī trīs brīvprātīgos no mana pulka, 18.—19. augustā aizgāja izlūkot vācu aizmuguri un bija iekļuvis pašos Karaļaučos. Atgriežoties, vāci viņus pamānījuši un sākuši vajāt. Pārdošnieki izglābušies, ielēkdami Pregeles upē un to pārpeldot, izņemot vienu kareivi, kurš noslīka. Par šo izlūkošanu varonīgo Briedi apbalvoja ar Jura zobenu. Bet izlūkošanas datus mums nebija lemts izmantot, jo 22. augustā vāci uzsāka mums uzbrukumu, sākās kaujas par Alles upes pārejām, un, neskatoties uz šo pozīciju sekmīgu aizstāvēšanu, 28. augustā saņēmām pavēli atkāpties. Pēc vairākām nīkām arjergarda kaujām 1. septembrī mēs bijām jau pie Virbaļiem, bet 3. septembrī apstājāmies Ņemūnas upes pozīcijās. 14. septembrī saņēmām pavēli izsūtīt virsnieku, kurš vēlētos iet tālā izlūkošanā. Tā kā pulkā pieņēma gandrīz visi virsnieki, tad bija jālozē. Virsnieks, kura loze krita, [...] kaut gan saņēmis vācu fronti, bija konstatējis pretinieka spārnus, tomēr aizmugurē iekļūt nevarēja. Ne tā darija Briedis, kurš brīvprātīgi uzņēmās tālo izlūkošanu. Būdam pie manis frontē, viņš visvairāk interesējās par man atsūtītiem — no priekšējām līnijām saņemtām trofejām — dokumentiem. Starp dokumentiem viņš atrada rekvizīciju kvītis, izdotas no vācu karaspēka daļu priekšniekiem par produktiem u.c. Izlasījis un paņēmis līdzī viņam vajadzīgos dokumentus, Briedis, pārgērbies par zemnieku, iegādājās zemnieku ratus un zirgu un aizbrauca ar līdzpaņemtām kvītīm pie vāciešiem pēc naudas. Vai naudu viņam izdevās dabūt, nezinu, bet Briedis prombūtnē atradās diezgan ilgi (2—3 nedēļas). Briedis atgriezās ar tik sīkām un pamatīgām ziņām par vācu karaspēka un aizmugures dislokāciju, ka frontes štābs slepeni pieprasīja ziņas no tuvākās priekšniecības, t. i., manis un divīzijas komandiera, vai Briedim var ticēt un uzticēties. Protams, es Briedi atestēju no vislabākās puses. Par šo izlūkošanu Briedis pats stāstīja sekojošo: viņš, pārgērbies par zemnieku, iegādājās ratus un zirgu, piekrāvis ratus ar āboliem, pierunājis līdzī braukt kādu veceni un aizbraucis. Pie manis paņēmtie dokumenti viņam devuši iespēju iekļūt vācu karaspēka novietojumos un apbraukāt, meklējot karaspēka daļas, kuras izdevušas rekvizīcijas kvītis, visu vācu aizmuguri un lai mīgi atgriezties. Par šo braucienu Briedim piešķīra Jura ordeni. Brieža izlūkošanu izdevās pārbaudīt, jo uz dabūto datu pamata izstrādātais otrreizējā iebrukuma plāns

Austrumprūsijā izdevās pilnīgi. [...] Visās šinīs kaujās Briedis piedalījās aktīvi, jo vienmēr neiztrūkstot ieradās pulkā vai nu ar pavēlēm, vai arī pēc ziņām. Tādos gadījumos viņš arvien uzkavējās ilgāk pulkā un katrā ziņā centās būt priekšējās daļās, kas gan ne vienmēr viņam izdevās. Decembra beigās divīziju pārvietoja uz Varšavas fronti, kur tā ieņēma pozīcijas uz Ravkas upes. Tur viņa palika līdz 1915. gada 7. janvārim. [...]

1915. gada augustā F. Briedis pēc paša vēlēšanās tika pārvietots uz jaunformējamām latviešu strēlnieku vienībām un iedalīts 1. Daugavgrīvas latviešu strēlnieku bataljonā, ko 1916. gada beigās pārformēja par pulku (oficiāli pārvietots 1916. gada februārī, līdz tam skaitoties piekomandējumā). Viņš bija viens no spējīgākajiem kaujas virsniekiem, komandēja rotu un bataljonu. 1916. gada 23. martā paaugstināts par štābkapteini, 1916. gada 1. jūnijā — par kapteini, 1917. gada 28. maijā — par apakšpulkvedi un 17. augustā — par pulkvedi. Par kaujas nopelniem saņēmis arī vēl vairākus apbalvojumus. Pavēlē — kā Fricis Brēde. Tālākais ir zināms. Pēc bolševiku apvērsuma atstāja armiju, darbojās pagrīdē, 1918. gada jūlijā Maskavā arestēts un augustā Butirku cietumā nošauts kopā ar 2. Rīgas latviešu strēlnieku pulka štābkapteini Kārli Rubi.

Fricis Brēde jeb Frīdrihs Briedis neapšaubāmi bija izcils virsnieks, ko apliecina gan laikabiedru atmiņas, gan ieraksti dienesta gaitu sarakstā, tajā skaitā — pat kara apstākļiem neparasti straujā dienesta karjera. Nav apšaubāma viņa latviskā izcelsme un pat zināmā pašapziņa, tāpat — valodas zināšanas, kas latviešu strēlnieku daļās noteikti uzlabojās. Pārmest monarhistiskus uzskatus viņam nav pamata, tāpat kā spekulēt par to, ko viņš būtu darījis, ja nebūtu nogalināts 1918. gadā, jo to nav iespējams pateikt. F. Briedis bija labā nozīmē

vienkāršs, prasmīgs karavīrs, kuru gaidīja vēl spožāka militārā karjera un kura būtību ļoti labi izsaka žurnālists (A. B., iespējams, Anna Brigadere), runājot par viņa viesošanos Latviešu bēgļu apgādāšanas centrālkomitejā tieši pirms 100 gadiem — 1915. gada novembrī: «[...] Šim cilvēkam nav lepnas pozas; bet tūlī arī saņēmām iespaidu, ka šis cilvēks var būt griezīgs kā ass zobens un ciets kā granīts. Viņā darbojas gars un neļokāma griba. Bet tās nav ārējās īpašības.

1. Daugavgrīvas latviešu strēlnieku bataljona virsnieki zirgos. 1916. gads. Otrās no kreisās — štābkapteinis F. Briedis.

Vidēja auguma jauneklis, ne vecāks par divdesmit gadiem. Pie krūtīm Jura ordenis, pie zobena Jura lente. Augstākās atzinības balvas kareivjam. Bet šis varonis nav dzinies pēc tām... Labprāt runā par karu. Iesilst pat. Netrūkst zīmīgu teicienu, kas nāk no tautas mutes, un raksturīgu salīdzinājumu. No visa pretī dveš jaunības nebēdība, sirsnīgums un pār visām lietām — nesalauzta ticība un vienaldzība pret nāvi. Var redzēt, ka kaujas to rūdījušas, devušas tam atziņas un piedzīvojumus. Un tomēr šis jauneklis ir arī prāta cilvēks; viņš zina, ka kara laime nav acumirkļa iejūsmības mirklis, bet ka vispirms vajadzīga laba acs, aprēķins, apstākļu pārredzēšana un tad tikai kaujas dziņas un kaislības. Labsirdīgs humors to pavada ik uz soļa, kad runā par vāciešiem. Viņš ciena savu pretinieku, bet arī no tiem nebaidās. Krūti pret krūti — kā vīriem pieder. Un labsirdīgs smīns: «Reizēm vācieši grib izmukt; tad mēs tos varam panākt tikai ar ložmetējiem.» Kaujas ugunis B. jau neskaitāmas reizes bijis. Bet ne reizes vēl nav ievainots. Savos uzskatos par nāvi fatalists. Teic, ka lode to, kam nolemts mirt, uzmeklēs arī ārpus kaujas karstuma. Nenoliedz, ka vajadzīga uzmanība un aizsargāšanās vienmēr vietā [...]»

Uz Pasaules jumta. Tibeta

Edmunds Vītols,

NBS rezerves kapteinis.

Foto — no autora personiskā arhīva.

Nobeigums.

Pēc iepriekšējās dienas garā un smagā ceļa visi gulēja ciešā miegā. Nebija arī nevienam iebildumu pret skaļajiem krācējiem, kas visu parikarmas laiku naktīs zāģēja uz urrā. Šorīt mēs cēlāmies vēlāk, jo pavadoni atļāva mums ilgāk pagulēt. Arī ceļš līdz finišam, salīdzinot ar vakardienu, solījās būt vieglāks. Izlīduši no guļammaisiem un no savām būdām, pa istam varējām novērtēt savu naktsmāju skarbo izskatu. Būdas bija uzslīetas uz akmeņiem, un limeņrādis noteikti parādītu, cik ļoti atšķiras plāns būdas vienā un otrā pusē. Tam gan nebija vairs nekādas nozīmes, jo nakts bija pārļauzta dziļā, netraucētā miegā — paldies par to nama saimniekiem. Viņi drīz vien sarūpēja pieticīgas brokastis — auzu biezputru ar medu un sviesta piku un karstu sviesta tēju. Mums vēl piedāvāja apmeklēt slavenā tibetiešu jogas Milarepas alu, kurā viņš reiz meditējis, būdams šajā svētajā apvidū.

Pēc īsa, jāatzīst, visai negribīga kāpiena mēs sasniedzām melnu caurumu kalna sienā. Dīvaini, bet, ieejot melnajā alas mutē, mani pārņēma trīsas. Kādreiz šeit Milarepa meditējis, sēžot uz akmens grīdas, pieticīgi gērbies, teju pilnīgi bez pārtikas, un sasniedzis augstākās garīgās apziņas stāvokli. Šķita pilnīgi nereāli, ka cilvēks spējīgs atrasties šādos apstākļos, kur aukstums ķer līdz kaulam un mežonīgi zvēri klist apkārt. To visu, arī dēmoniskos garus šīs apgaismotais vīrs pieveicis ar savu viedumu, ar apzināšanos, ka šai pasaulē neeksistē dualitātes, labais un ļaunais, ka viss ir viens veselums. Rudigers vēlāk izteicās, ka viņam alā piemeties drudzis, kas pazudis, tiklīdz attālinājāmies no alas kādus divdesmit metrus. Viņš teica, ka viņam uzmākušās divainas vizijas, ka jutis svešādu būtņu klātbūtni. Rudigers bija ļoti stiprs cilvēks, gan fiziski, gan emocionāli, tāpēc šādi apgalvojumi būtu uztverami nopietni, ja vien savs iespaids nebūtu arī augstkalnu klimatiskajiem apstākļiem un lielajai fiziskajai slodzei šai situācijā. Aksels klusēja visas šīs stundas, uzmanīgi vēroja mūs un klausījās mūsu sarunās, bet vēlāk, kad bijām pie Manosarovara ezera, viņa emocijas burtiski uzsprāga. Viņš nometās ceļos un, apķēris galvu, raudāja, raudāja aizseldamies. Kad viņu uzrunāja, viņš stiepa roku preti

un lūdza, lai netraucē. Nevieni no grupas dalībniekiem, izņemot Rudigeru negāja viņam klāt, jo vācu valodu neviens cits neprata. Rudigers tikai nokomentēja, ka Akselam sirds atvērusies un no tās plūst straume ar emocijām, kas saistītas ar viņa ģimeni, agro tēva zaudēšanu, šķiršanos no sievas un to, ka viņš nav tas, ko mēs redzam, ka rāmā āriene slēpj smagu dzīves stāstu. Pēc stundas viss beidzās, un Aksels pienāca pie mums, sakot: «Paldies kalnam!» Viņš esot meklējis atbildes tam, kas kā kamols sēž viņam rīklē, bet tagad tas bija izlauzies.

Arī es piedzīvoju «prāta vētru», bet dabas skati un jau viegli ieelpojamais gaiss mani uzmundrināja. Protams, apzinājos šais mirklis, ka Tibeta mani tik viegli neatlaidīs, bet pašreiz viss bija kārtībā.

Interesanti, ka šodienas ceļš bija ļoti viegls, biju gatavojies atkal kalniem un lejām. Taka veda gar upes gultni, kas tecēja zemākā ieplakā pa kreisi no manis. Drīzumā tieši priekšā pavīdēja plaši lauki ar vijīgām upju gultnēm. Es uzdevu sev jautājumu: «Vai tas ir viss, vai tās jau ir beigas?» Atbilde nāca uzreiz, proti — tas ir tikai sākums kaut kam lielākam, jo bija sperts pirmais drošais solis, kas iezīmēja to, ka tagad varēju iet tālāk.

Apziņa, ka esmu visas šīs realitātes sastāvdaļa, mani iedrošināja un sniedza neatņemamu pieredzi, ka viss ir iespējams, īpaši ja mēs meklējam dziļāk, ja meklējam ceļu pie sevis.

Esmu dzirdējis, ka solis uz debesīm vienmēr sākas ar soli bezdibienī, ar soli pretim nezināmajam, ar soli pretim nāvei, ar kuru mēs vienalga tiksimies. Tieši tāpēc vajag uzvarēt savas bailes un ar pilnu uzticēšanos sev un augstākajam veikt šo soli preti nezināmajam. Tie, kas sper šo apzināto soli nezināmajā, nekad nezina, vai atgriezīsies. Tāpat ir ar karavīriem, kas saņem visas savas iekšējās rezerves dūrē un dodas preti nezināmajam.

No pieredzes varu teikt, ka tieši bailes no nezināmā ir nopietnākais un galvenais

pretinieks. Tomēr bailes nevajag apspiest, jo tad tās aizslidēs uz dziļākiem zemapziņas limeņiem un paliks tur neskartas. Svarīgi ir arī izprast un mainīt savu attieksmi pret šīm izjūtām, saprast baiļu dabu, aizrakties līdz to pamatcēloņiem. Tikai tad mēs sapratīsim, ka nav jēgas baidīties, ir jāuzticas... Un Augstākais jeb Visums tevi atbalstīs šai ceļā. Ja uzdoodu jautājumu par savu skatījumu — jā, man bija bail, bet es gāju, uzticējos un uzvarēju.

Garu ceļa posmu gāju viens, nevienu svētceļnieku nemanot ne priekšā, ne aizmugurē, kad pēkšņi takas malā uz akmens sēžam ieraudzīju Rudigeru, kas laipni aicināja uz malku tējas. Viņš mani uzrunāja, bet ar divainu intonāciju, ne tā kā parasti. «Edmund! Šis smagais maršruts būs pievārēts, ko tālāk?! Esmu apceļojis visu Āziju — un ko tagad? Zini, jutos laimīgs, ka man šo

ceļojumu izdevās paveikt, bet redzu tukšumu, kas sagaidīs, kad atgriezīšos Katmandu. Tu jūties laimīgs?» Un viņš palūkojās manī, noņēmis brilles, tā, lai acis sastaptos. Es uzreiz atbildēju — jā, bet mēraukla katram cilvēkam ir citāda. Rudigers pavaicāja, vai man ir ģimene, un es atbildēju, ka tā man nav mēraukla, lai gan ir ārkārtīgi svarīgs faktors. Viņš nodūra acis un nomurmināja, ka viņam tās nav. Es vērsos pie viņa, vaicājot: «Bet varbūt tas ir tavs faktors, kas dod iespēju ceļot?»

Džipi mūs sagaidīja norunātajā vietā. Es atkal lūkojos, kad uz kalnu nogāzes parādīsies Deivs. Viņa kundzīte stāvēja man blakus un raudāja, es teicu, ka tūlīt jau būs. No visas sirds vēlējos viņu sirsnīgi apskaut, bet hinduisma tradīcijas to nepieļauj. Pamazām apkārt sanāca pārējie grupas biedri, arī krievs Viktors bija pievārējis ceļu. Un tad jau arī nāca Deivs, steberēdams, abu pavadu balstīts. Viņa sieva noietās ceļos un piecēlās tikai tad, kad vīrs viņai palīdzēja. Asaras bija uz abu vaigiem, jo šajās trīs dienās, kamēr vīrs bija smagajā ceļā, neiedomājams satraukums plosījās viņu sirdis. Neviens nevarēja zināt, vai viņi vēl redzēsies. Esmu laimīgs par šo pieredzi, kuru piedzīvoju, esot līdzās šiem cilvēkiem un redzot viņu saskaņu, uzticēšanos un sirsnību.

Un tā mūsu kolonna atkal ripoja uz Manosarovara ezera krastu, kur bija paredzēta vēl viena nakšņošana. Diena bija saulaina, bet stipri vējaina. Pusdienojām ārā, lai gan dažiem vējš izrāva no rokām plastmasas šķīvi ar ēdienu. Izkrāvējam krievu kompānijas mantas, jo viņiem jau sākotnēji bija iecerēts ilgāku laiku pavadīt pie svētā ezera, lai veiktu rituālus.

Izrādījās, ka krievu plāni nesaskanēja ar mūsu pavadīto tibetiešu plāniem, jo tibetieši uzskatīja, ka visai grupai ir jābrauc uz Nepālas robežu vienlaikus. Uz krievietes

Jeļenas protestiem viņi plātīja rokas un sacīja, ka neko nezina. Protams, Jeļenas mēģinājumi sazvanīt ofisu Katmandu nedeja nekādus rezultātus. Melnīgsnējie vīreļi vienkārši noklausījās sievietes dusmu izvirzīdumu, bet neko neņēma vērā. Saprātu, ka plāni, kas tika saskaņoti Katmandu un par kuriem krievi bija samaksājuši vai desmit tūkstošus ASV dolāru, tagad palika karājamies gaisā. Krieviete bija izmisumā un nīknie pārmetumi gāzās straumēm, bet tibetieši kā jau mierīgi ļaudis zināja, ka dusmas agrāk vai vēlāk pāries un dzīves samārs ritums turpināsies kā allaž. Tomēr krievi nosprieda palikt, un viņu mantas izkrāva. Vienu džipu nolēma atstāt viņu rīcībā, bet provianta lielāko daļu grupa ņēms līdzī. Tā nebija laba zīme — atstāt dažus grupas locekļus Tibetas vidienē, zinot, ka viņiem ēdiena un ūdens rezerves ir tikai divām dienām. Es gāju runāt ar Jeļenu. Runājām atklāti, runājām krieviski. Viņas dusmas vēl nebija rimušas. Mēģināju teikt, ka šajā sakrālajā vidē nevajadzētu tik ļauni izpausties. Lai nu kā, bet divi krievi un trīs indusu priesteri tomēr palika Manosarovara ezera krastā, lai veiktu dieva Šivas godināšanas rituālus. Uztrauca tas, ka hinduistu galvenais priesteris brīžiem atklepoja asinis, bet Jelena

to norakstīja uz augstuma zonu, kurā atradāmies. Es sapratu, ka, izņemot Jeļenu, krievu grupā nebija neviena cīnītāja.

Sakāpām džipos un traucāmies un Pranjū. Atvadoties ar cerību un pateicības pilnu skatienu vērāmies pret apvārsni — Kailasu redzēt nevarēja, tas bija ietinies biezos mākoņos.

Atkal ceļā uznāca jau pazīstamais puteņis, bija saules apmirdzētas ielejas, bija putekļu mākoņi — tas viss bija jau pieredzēts. Kādā ielejā, apstājoties uz pusdienām, redzēju zirgu. Pagāju tuvāk un iedevu tam maizi. Ieraudzīju, ka zirga saimnieki turpat netālu vēro, kā baroju zirgu. Viņi panācās pretī, un tad es atskārtu, ka arī viņi ir badā. Aizgāju līdz mašīnai un paņēmu maizi. Aiznesu un iedevu.

Mašīna ripoja pāri augstajām pārejām, un es teicu paldies Tibetai!

Ar Rudigeru joprojām sazinās, japāņi Joka un Hiroši neatbild, kopš Japānā notika zemestrīce, lai gan pirms tam mēs regulāri sazinājāmies. Deiva (indieša) sieva atrakstīja, ka dēls bija tēvam nogādājis svēto ūdeni no Manosarovara ezera un pastāstījis, kā veicis parikarmu. Un pats nomiris. Tēvs nodzīvoja vēl trīs gadus. Prozols dzīvo Nepālā, vadot savu tirdzniecības biznesu. Par krieviem neko nezina.

Katrā gadījumā, ja jūtat sevi potenciālu — nezaudējiet to, dzīvojot vienīgi apcerēs par iespējamiem ceļojumiem, rīkojieties tagad, jo neviens nezina, ko nesīs rītdiena. Pārbaudiet sevi tādā ceļojumā, kuru jūs atcerēsieties visu atlikušo mūžu — tas ir tā vērts! Neticiet nevienam manis uzrakstītajam vārdam — pārbaudiet visu paši! Dzīve paskries ļoti ātri, tāpēc nevajadzētu atlikt savu sapņu īstenošanu, aizbildinoties ar ierastās ikdienas diktētajiem noteikumiem. Izraujieties no rutīnas, tad ieraudzīsiet citus apvārsņus! Speriet tikai pirmo soli, un viss izdosies. Esmu to pārbaudījis uz savas ādas. Vēlu veiksmi un gara stiprumu tagad, jo mistiskā nākotnē diez vai viss realizēsies tā, kā jūs to vēlētos tagad!

Kailass un Manosarovars.

Plāno par 35% palielināt militāro budžetu

Lietuvas Seims pieņēmis likumu par 2016. gada valsts budžeta apstiprināšanu. Aizsardzības jomai salīdzinājumā ar 2015. gadu ir ielānāts 35% pieaugums, saņemot 575,2 miljonus eiro (1,48% no iekšzemes kopprodukta). Aizsardzības ministrs Jozs Oleks skaidrojis, ka papildu līdzekļi tuvinās Lietuvas Bruņotos spēkus NATO prasību izpildei par 2% no IKP piešķiršanu armijai. Iedalītos finanšu līdzekļus plānots izmantot, lai turpinātu Bruņoto spēku modernizācijas programmu un uzlabotu karavīru sociālo nodrošinājumu, tādējādi ievērojami ceļot arī militārā dienesta konkurētspēju darba tirgū.

Daļa naudas tiks novirzīta kājnieku kaujas mašīnu, pašgājējartilērijas, prettanku kompleksu, aviācijas aizsardzības un sakaru līdzekļu, strēlnieku ieroču, snaipešautēju un cita apbruņojuma iegādei. Plānots arī modernizēt Gaisa spēku aviācijas bāzi un izveidot nacionālo kiber aizsardzības centru.

Lietuvas GS «Dauphin».

Gaisa spēku modernizācijas programmas ietvaros Lietuva 2015. gadā jau ir iegādājusies trīs «Eurocopter» ražotos helikopterus «Dauphin», kas aizstāja novecojušos padomju ražojuma Mi-8. Jaunie lidaparāti kopā ar aprīkojumu, pilotu un tehniskā personāla apmācību, kā arī garantijas apkopi trim gadiem izmaksāja Lietuvai 52 miljonus eiro.

Savukārt Sauszemes spēku modernizācijai nolemts par 400 miljoniem eiro iegādāties kopumā 84 jaunas kaujas bruņumašīnas «Boxer» (8x8) un četras šīs markas komandvadiņas mašīnas mobilo bataljona štābu ierīkošanai. «Boxer» ražo Vācijas konsorcijs ARTEC, kurā apvienojušās kompānijas «Krauss-Maffei Wegmann» un «Rheinmetall». Pirms izvēle tika izdarīta par labu «Boxer», tika izvērtēti arī 11 citi potenciālie sadarbības partneri.

Aizsardzības ministrs J. Oleks paudis, ka pirmās jaunās bruņumašīnas «Boxer» tiks piegādātas 2017. gadā un tās nonāks kājnieku brigādē «Geležinis Vilks». Ar «Boxer» tiks aizstāti novecojušie kāpurķēžu bruņutransportieri M-113.

Kaujas bruņumašīna «Boxer».

Līdztekus «Boxer» projektam tiks organizēta 340 paaugstinātas pārgājības armijas kravas automobiļu «Unimog» iegāde par aptuveni 60 miljoniem eiro. Šo tehniku ražo kompānija «Daimler Benz», un Lietuvas BS jau tiek izmantoti šādas markas automobiļi. Pirmo «Unimog» partiju (21 vienību) Lietuva saņems šī gada septembrī. Atlikušo automobiļu piegāde tiks nodrošināta līdz 2020. gadam.

Pirks kājnieku kaujas mašīnu šasijas

Aizsardzības ministrijas vicekancelers investīciju jomā Ingvars Parnamae paziņojis, ka Igaunija noslēgusi līgumu ar Norvēģiju par 37 lietotu kājnieku kaujas mašīnu CV9030N (Zviedrijas ražojums) šasiju iegādi. Līguma summa (kopā ar rezerves daļām) ir 635 tūkstoši eiro, un tehnikas platformas Igaunija saņems 2016. — 2017. gadā. Divas no šasijām jau ir aprīkotas mehāniku vadītāju apmācībai, bet pārējās tiks modificētas par palīgmašīnām, izsludinot atsevišķu starptautisku tenderi. Uz CV9030N bāzes taps deviņas dažādas palīgmašīnas — izlūkošanas, komandvadiņas, medicīniskā nodrošinājuma, transportēšanas, kā arī remonta un evakuācijas uzdevumu veikšanai. Dažas šasijas kļūs par prettanku ieroču, zenītraķešu kompleksu vai arī 120 mm minmetēju nesējām.

Zviedrijas armijas CV9040.

Visu šasiju modifikācijas projektus paredzēts pabeigt līdz 2019. gadam, kad tehnika tiks nosūtīta uz Igaunijas Aizsardzības spēku 1. kājnieku brigādi. Šajā vienībā jau tiek ekspluatētas kājnieku kaujas mašīnas CV9035NL Mk III, kuras Igaunija iegādājās no Nīderlandes par 113 miljoniem eiro. Visas kājnieku kaujas mašīnu šasiju partijas piegādi Nīderlande pabeigs līdz 2019. gadam.

Realizēs vērienīgu militāro reformu

Aizsardzības ministre Īne Eriksene Sēreide, prezentējot gaidāmās pārmaiņas, uzsverusi, ka Norvēģijas Karaliskie bruņotie spēki (KBS) vairs neatbilst mūsdienu draudiem un izaicinājumiem. Tāpēc KBS sagaida pēdējās desmitgadēs lielākās un sarežģītākās pārmaiņas, kuru realizācija prasīs 10—20 gadus. Līdz pavasarim plānots izstrādāt un iesniegt parlamentā KBS ilgtermiņa reformas plānu.

«P-3C Orion» (datorgrafika).

Nostiprinās austrumu reģionu

2016. gadā Polijas Bruņoto spēku finansēšanai ir piešķirti 8,9 miljardi dolāru, kas ir par 9,4% vairāk nekā 2015. gadā. Lielākā daļa no papildu finansējuma tiks iztērēta 2013.—2022. gada Polijas BS tehniskās modernizācijas plāna realizācijai. 2016. gadā minētā plāna realizācijai tiks novirzīts par 20% vairāk naudas nekā 2015. gadā.

ZRK «Wisla».

vēl trīs «Wisla» baterijas pilnā kaujas gatavībā, ieskaitot 360 grādu radarus. Līdz ar «Wisla» iekļaušanu ierindā Polija varēs atteikties no padomju laika ražojuma «virsma—gaiss» raķešu sistēmām «SA-6 Gainful», «S-125 Neva-SC», «SA-3 Goa», «SA-8 Gecko» un «SA-5 Gammon».

2016. gadā galvenie Polijas BS uzdevumi būs saistīti ar kiberaizsardzības uzlabošanu, starptautiskās sadarbības padziļināšanu (ieskaitot NATO samita organizēšanu Varšavā), personālsastāva kaujas apmācību un mācību rīkošanu, municijas nodrošinājumu, karavīru algu palielināšanu un jaunu karaspēka dislokācijas bāzu celtniecību valsts austrumu rajonos. BS skaitlisko sastāvu plānots pakāpeniski palielināt no 97 000 līdz 120 000 — 130 000 karavīru, lielu daļu no jaunajām vienībām izvērstot austrumos. Jau 2016. gadā BS personālsastāvs palielināsies par 1500 cilvēkiem.

Atsevišķa izdevumu sadaļa — 86 miljoni dolāru — tiks novirzīta jaunu brīvprātīgo teritoriālās aizsardzības rotas līmeņa apakšvienību formēšanai valsts austrumos. Kopējais brīvprātīgo aizsargu skaits varētu sasniegt 15 000.

Šogad Polija iecerējusi parakstīt līgumus, lai uzsāktu pildīt 11 galvenās modernizācijas plāna programmas par bruņojuma un militārās tehnikas iegādi. Tostarp tiks slēgti zenītraķešu kompleksu (ZRK) «Wisla» («Raytheon») un bezpilota lidaparātu «Wizjer» pirkuma līgumi.

Pirmās divas ZRK «Wisla» baterijas uzsāks dežūras 2019. gadā. 2022. gadā tiks piegādātas vēl divas, bet 2025. gadā —

Palielinās militāro potenciālu un pilnveidos kiberaizsardzību

Līdz 2030. gadam militārās jomas modernizācijā tiks ieguldīti 9,2 miljardi eiro, reaģējot uz būtiskām drošības situācijas izmaiņām Eiropā. Līdz 2014. gadam Beļģija nepārtraukti samazināja militāros izdevumus.

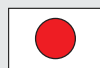
Saskaņā ar pērnā gada decembrī publicēto armijas ilgtermiņa attīstības programmu, Beļģija veidos sabalansētu un drošu aizsardzības sistēmu. Galvenās bruņojuma iegādes programmas paredz iegādāties 34 kaujas lidmašīnas, divas fregates, sešus pretmīnu kuģus un sešas bezpilota aviācijas sistēmas. Turklāt Sauszemes spēkiem tiks pasūtītas bruņumašīnas, jauni sakaru līdzekļi un aizsardzības ekipējums.

«Karel Doorman» klases fregate. 2008. gadā Beļģija no Nīderlandes nopirka divas šādas fregates, un tās būs ierindā līdz 2025. gadam.

Līdz 2016. gadam Beļģijas militārais resors veica virkni reformēšanas pasākumu, lai efektīvāk tērētu līdzekļus, izbrīvējot naudu modernizācijai. Viens no līdzekļu ekonomijas paņēmieniem bija personālsastāva skaita apcirpšana. Kopš pērnā gadsimta deviņdesmitajiem gadiem Beļģijas BS personālsastāvs ir sarucis no 80 000 līdz 34 000 karavīru.

Turpmāk plānots būtiski pārstrukturēt karavīru uzturēšanai tērētos līdzekļus. Patlaban armijas uzturēšanai tiek iztērēti 70% no visa militārā budžeta. Nākotnē šo rādītāju paredzēts reducēt līdz 50%, lai atlikušos 50% ieguldītu bruņojuma modernizācijā un operāciju īstenošanā.

Sasniegs vēsturē lielāko militāro budžetu

2017. finanšu gadā (tas tiek skaitīts no aprīļa līdz martam) Japānas Bruņotajiem spēkiem tiks iedalīts vairāk nekā 41,4 miljardu dolāru budžets, kas par 1,5% pārsniedz 2016. gada līmeni un tādējādi sasniegs absolūto rekordu šīs valsts vēsturē. Kopš 2012. gada Japāna nepārtraukti ir kāpinājusi militāros izdevumus, īstenojot premjerministra Sindzo Abes uz aizsardzības stiprināšanu vērsto politiku.

Viens no budžeta palielināšanas iemesliem ir Japānas privātā sektora attīstība un algu pieaugums tajā, kas nosaka nepieciešamību celt arī karavīru algas, izlīdzinot armijas konkurētspēju darba tirgū. Liela daļa budžeta būs jānovirza jauno iznīcinātāju «F-35 Lightning II», 11 desanta amfibiju AAV-7, 17 jūras patrulēšanas helikopteru SH-60K, trīs bezpilota lidaparātu «Global Hawk», četrus konvertoplānu «V-22 Osprey» un ar jūras ieroču sistēmām AEGIS apgādātu kaujas kuģu iegādei.

ASV jūras kājnieku AAV-7.

Ī. E. Sēreide atzina, ka, par spīti militārā budžeta pieaugumam (2016. gadā — 5,5 miljardi dolāru, par 9,4% vairāk nekā 2015. gadā), valdībai nāksies atrisināt politisko dilemmu. Norvēģijai ne tikai būs jātiecas galā ar nacionālās aizsardzības izaicinājumiem, bet pēc iespējas ātrāk jāveic valsts ekonomikas plaša mēroga restrukturizācija, ņemot vērā izkrītošo cenas krišanos. Aptuveni 20% no Norvēģijas budžeta ieņēmumiem veido peļņa no ogļūdeņražu eksporta. Pēc ministres teiktā, KBS jau tagad izvērtē dažādus izdevumu optimizācijas scenārijus, lai varētu palielināt izšķirošos militārā potenciāla attīstības virzienus. Ī. E. Sēreide par svarīgākajiem KBS uzdevumiem uzskata valsts ziemeļu apgabalu aizsardzības uzlabošanu, kā arī izlūkošanas potenciāla kāpināšanu.

2016. gadā būtiski palielināsies jūras izlūkošanas lidmašīnu «P-3C Orion» patrulēšanas stundu skaits, kā arī pieaugs zemūdens flotes aktivitāte. «Militāri stratēģiskais līdzsvars ziemeļos sācis nosvērties uz Krievijas pusi. Šī asimetrija nav nekas jauns, taču situāciju negatīvi ietekmē uzticamības nopietnā krīze starp Krieviju un rietumvalstīm. Līdzīgs faktors ietekmē arī Ziemeļāfriku un vairākus Tuvo Austrumu reģionus. Uzticēšanās ir sagrauta,» uzsverusi ministre.

Izpildot NATO prasības, Norvēģija līdz 2024. gadam apņēmusies palielināt militāro budžetu līdz 2% no IKP. Pašlaik militārie tēriņi veido 1,45% no IKP. Izdevumu sadaļa KBS vajadzībām tiks koriģēta arī ekonomisku faktoru dēļ. Tostarp Norvēģijas kronas kursa kritums pret dolāru ievērojami sadārdzinās 52 ultramoderno iznīcinātāju F-35 iegādes programmu. Pirmos jaunus iznīcinātājus Norvēģija plānoja saņemt jau šogad. Līdzekļu pārprofilēšanu prasīs arī agrāk nebijušas aizsardzības prioritātes, izvietojot jaunas vienības valsts ziemeļos un iesaistoties NATO pretraķešu aizsardzības sistēmas izveidē Eiropā.

Kā nodrošināt pārākumu nākotnes karadarbībā?

ASV jaunākās militārās spējas vienmēr ir stiprinātas ar inovāciju palīdzību. ASV bruņotie spēki arī pagātnē ir pratuši izmantot tehnoloģijas pilnīgi jaunā, radošā veidā, tādējādi gūstot pārsvaru pār ienaidnieku kaujas laukā. Taču pēdējā desmitgadē amerikāņu armijā iestājusies zināma «inovāciju pauze», jo strauji mainīgo draudu apstākļos Pentagonos nav spējis ātri un efektīvi nodrošināt inovatīvu, uzlabotu ieroču izgudrošanu un ieviešanu plašā ekspluatācijā. Daudzi kritiķi norāda uz Pentagona kļūdaiņi tērētajiem līdzekļiem, finansējot ilgtermiņa zinātniskos projektus, kas vērsti uz hipotētiskiem nākotnes kara apstākļiem. Kritiķi norāda, ka Pentagonam mūsdienās būtu jāfinansē tādi izgudrojumi, kuru efekts nebūtu jāgaida gadu desmitiem, bet kas dotu tūlītēju atbalstu karavīriem kaujas laukā.

Aizsardzības ministrijas eksperti izstrādājuši konsolidētu ziņojumu, apkopojot 10 galvenās tehnoloģijas un faktorus, kas varētu sekmēt uzvaras un amerikāņu armijai nodrošinātu izšķirošo lomu nākamajos karos neatkarīgi no to norises vietas un laika.

1. Ātrāki, manevrēt spējīgāki, klusāki, mazāk pamanāmi un drošāki helikopteri, ar mazāku pacelšanās/piezemēšanas brīža avāriju un katastrofu risku.

ASV armijai nācies piedzīvot daudzas smagas mācībstundas, kad karavīru dzīvības tiek zaudētas helikopteru nepietiekamā ātruma un manevrētspēju dēļ. Svarīgs moderno helikopteru būves aspekts ir izgudrot radarus, kas, paceļoties gaisā vai piezemējoties, nodrošinātu pilotiem iespēju orientēties cauri putekļiem, miglai vai dūmiem. Tikmēr MEDEVAC operācijās ne vien ātrums ir vitāli svarīgs, bet arī lidaparāta spēja izvairīties no pretinieka uguns.

2. Neletālie ieroči (piemēram, kaujas vai zilbināšanas lāzeri) un speciālie līdzekļi.

Vismodernākie nesējroboti LS3, kas dod ļoti daudz priekšrocību kaujas laukā, taču pēc testēšanas tie atzīti par pārāk skaļiem, demaskējošiem.

Karadarbības pieredze Irākā un Afganistānā, kad bieži vien nav iespējams skaidri nošķirt kaujiniekus no mierīgajiem iedzīvotājiem, ir radījusi nepieciešamību aktivizēt darbu pie efektīvu neletālu ieroču integrācijas karavīru arsenālā. Armijas vienības — līdzīgi tiesībsargājošajām iestādēm — varētu sākt lietot speciālos līdzekļus (gaiss, skaņa utt.), kas nenogalina, bet uz laiku atņem aizdomās turamajiem rīcībspēju. Mūsdienai būtu nepieciešami arī tādi līdzekļi, kas no attāluma nodrošinātu aizdomīgu personu vai transporta līdzekļu imobilizēšanu līdz brīdim, kad izdodas noskaidrot, vai personas nerada draudus. Neletālo līdzekļu izmantošanas īpatnība būtu jāpalielina miera uzturēšanas, humānās palīdzības vai glābšanas misijās.

3. Karavīra individuālās nastas atvieglošanas izgudrojumi (jaudīgākas un vieglākas baterijas, kravas nesēji roboti, eksoroboti, īpašu šķiedru apģērbs, kas pēc vajadzības silda vai dzesē utt.).

Eksoskelets jeb valkājams robots (XOS) cilvēkam atvieglo ceļšanu un nešanu.

Mūsdienās efektīvai karadarbībai katram karavīram vajadzīgs ne tikai individuālais ekipējums un aizsardzības līdzekļi, bet arī sakaru ierīces, ieroči, munīcija un baterijas elektroniskajai aparatūrai. Kopējā katra karavīra nastas masa sarežģītajā Afganistānas vidē mēdz pārsniegt pat 45 kg (ieskaitot ūdeni, pārtiku). Ar to visu karavīram jāspēj veikt tāli pārgājieni vairāku dienu garumā. Tādēļ tādas tehnoloģijas, kas var atvieglot karavīra nešāvu, nākotnes karos būs ļoti svarīgas. Visticamāk, «valkājamos» robotus, kuru dažādi prototipi jau ir izstrādāti un izmēģināti, būs iespējams integrēt armijā daudz ātrāk, nekā zinātniekiem izdosies atklāt un ieviest ražošanā nomateriālus, kas izraisīs revolūciju karavīra smagnējos individuālās aizsardzības līdzekļos.

4. Bagijtipa automobiļi — ultraviegli, ātri, augstas pārgājības, dzīvotspējīgi, ar labām manevrēšanas spējām, paredzēti transportēšanai pa gaisu un piemēroti modernāko sensoru un sakaru sistēmu uzstādīšanai.

ASV 2015. gadā prezentēts speciālo operāciju veikšanai izstrādāts pilnpiedziņas bagijs eXV-1™ (eksperimentālā versija).

Tūkstoši amerikāņu karavīru ir nogalināti konfliktos Irākā un Afganistānā, pārvietojoties ar džipiem HUMMER. Šī iemesla dēļ Pentagonos ieguldījis miljardus MRAP tipa bruņumašīnās, lai uzlabotu personālsastāva pārvietošanās drošību un aizsardzību pret minām. Taču bruņas padara šo transportu ļoti smagu, lēnu un samazina pārgājības rādītājus bezceļu apstākļos. Pat vēlāk izgudrotais vieglais bruņumašīnas modelis M-ATV ir par smagu, lai spētu būt efektīvs nākotnes kaujās. Stratēģiju prognozētāji uzskata, ka nākotnē būs raksturīgi zemas intensitātes konflikti, kad militārajām vienībām vajadzēs ļoti īsā laikā iesaistīties un atkāpties no karadarbības rajoniem. Tāpēc karavīriem būs vajadzīgi tādi transportlīdzekļi, kas mūsdienās pastāv tikai hipotētiskā un konceptuālā stadijā.

5. Attālināti vadāmas minizemūdenes.

ASV Jūras spēku apbruņojumā pašlaik ir pasaulē modernākās kodolzemūdenes, kas spēj mēnešiem ilgi palikt zem ūdens, neatklājot savu atrašanās vietu. Taču viena šāda superzemūdene maksā vairāk nekā divus miljardus dolāru, un pat ASV nevar atļauties lielu šādu zemūdeņu floti. Zinātnieki prognozē, ka nelielas, vien 10 miljonus vērtas attālināti vadāmas zemūdenes nākotnes karos spētu pildīt ļoti lielu daļu no lielgabarīta zemūdeņu uzdevumu klāsta. Daudzu uzdevumu veikšanā mazās zemūdenes varētu būt pat ievērojami pārākas, piemēram, pildot nākotnes karu uzdevumus ļoti seklos ūdeņos, mīnētos un/vai pazeminātās akustikas rajonos. Mūsdienās — galvenokārt pētniecībai civilajā sektorā — jau tiek izmantoti dažādi zemūdens aparāti, taču militāru funkciju pildīšanai šie aparāti vēl ir pamatīgi jāuzlabo, atrisinot problēmas, kas saistītas ar nepietiekami efektīvām enerģētiskajām iekārtām, īso autonomitāti, uzdotā kursa zaudēšanu bez cilvēka kontroles utt.

Turpinājums sekos.

Pēc ārvalstu preses materiāliem sagatavoja
majore Vizma Kaļčeva.

Foto — <http://cdn.phys.org>; <http://www.popsci.com>;
<http://www.army-technology.com>.

*Tik daudz vēl nepateiktā
No dzīvē izjustā.
Tik daudz vēl nepaveiktā
No mūžā cerētā.
(V. Kokle-Līviņa)*

Sarmīte Freidenfelde

(07.01.1966.—16.12.2015.)

No 2001. gada līdz 2010. gadam Sarmīte Freidenfelde dienēja Speciālo uzdevumu vienībā un Nodrošinājuma pavēlniecībā, pildot finanšu jomas speciālista amatus — galvenais grāmatvedis un galvenais finansists.

Pēc atvaļināšanās no profesionālā militārā dienesta viņa uzsāka darbu Rekrutēšanas un Jaunsardzes centra Administratīvajā nodaļā MTL uzskaites un algu grāmatvedes amatā.

Cilvēku kā personību visvairāk raksturo viņa paveiktie darbi. Dienesta biedru atmiņās Sarmīte paliks kā finanšu jomas profesionāle. Bieži vien dienesta biedru teiktais «Paprasīsim Sarmītei» vai «Sarmīte zina» bija risinājums nerisināmiem «finanšu jautājumu mudžekļiem». Pozitīvā attieksme pret dzīvi, atsaucība un sirsnība — tie bija visbiežāk dzirdamie raksturojošie vārdi par Sarmīti.

Sarmītes optimisms, ticība un mērķtiecība paliks kā daļa no Speciālo uzdevumu vienības un Rekrutēšanas un Jaunsardzes centra kolektīva būtības.

*No tevis tik daudz bija, ko gūt.
Tavas pēdas ir dziļas, tās nepazūd,
Mums atmiņās vēl ilgi kopā būt. . .*

Atvaļinātais štāba virsseržants

Aleksandrs Gailīts

(21.10.1946.—13.01.2016.)

Pēc smagas slimības 69 gadu vecumā pa Mūžības ceļu ir aizgājis bijušais 405. Saldus jaunsargu vienības jaunsargu instruktors, zemessargs un karavīrs Aleksandrs Gailīts.

A. Gailīts līdz ar Latvijas neatkarības atgūšanu aktīvi iesaistījās valsts izaugsmes veicināšanā. No 02.1993. līdz 12.2001. viņš bija Zemessardzes 22. bataljona rotas komandieris. Aleksandram bija vēlme ne tikai to vadīt un veidot, bet arī savas zināšanas nodot jaunajai paaudzei — jaunsargiem. To viņš vairākus gadus darīja Valmieras pusē un vairāk nekā 6 gadus Saldū. Viņa zināšanas un prasme tās sniegt bija nenovērtējamas. Būdams izcils pedagogs, Aleksandrs Gailīts allaž uzsvēra Jaunsardzes kustības vērtības un saglabāja nemainīgu ticību bērniem un jauniešiem, viņu spējām, kuru izkopšanai tika veltīts viņa ikdienas darbs.

Mums prātā un sirdī Aleksandrs paliks kā godīgs, taisnīgs, smaidīgs un sirsnīgs cilvēks, iejūtīgs, saprotošs jaunsargu instruktors, uzticams un izpalīdzīgs draugs. Mums visiem pietrūks viņa gaišā smaids un labsirdīgā humors.

Vārdi, ko viņš ir teicis, darbi, ko viņš ir veicis, dvēsele, ko viņš sevī nesis, joprojām dzīvos mūsu sirdīs un atmiņās!

JIC Jaunsardzes departaments

ĒRIKS HÄNBERGS

ĒRTAS DZĪVOŠANAS MIRKLIŠI

SEPTIŅI OMULĪGI VINGROJUMI 1 DAĻĀ

DAIĻES TEĀTRIS

Pirmizrāde

2015.gada 10.decembrī

LOMĀS:

**Olga Dreģe, Ilze Vazdika,
Lidija Pupure, Pēteris Liepiņš,
Aivars Siliņš, Juris Strenga,
Gunārs Placēns, Baiba
Indriksone, Āris Rozentāls**

REŽISORS – Kārlis Auškāps

SCENOGRĀFS – Kristaps Skulte

KOSTĪMU KONSULTANTE – Ivonna Straume

MŪZIKAS REŽISORS – Juris Vaivods

VIDEO MĀKSLINIEKS – Māris Jenzens

GAISMA MĀKSLINIEKS – Harijs Zālītis

www.facebook.com/zurnalsTevijasSargs
www.sargs.lv

